

LGBTİ ÖĞRENCİLERİ AİLE VE OKUL KISKACINA KARŞI NASIL KORUMALI!

Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks
Öğrenciler ve Aileleriyle Çalışan
Öğretmenler için Eğitim Broşürü

PEMBE
HAYATI

KA
OS
GL
çocukların kütüphanesi
heteroseksüelleri de
özgürleştirecektir

**Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği
İletişim Bilgileri**

Adres: Ataç 1 Sokak No: 3/8 Yenışehir Ankara
Telefon: 0 312 433 85 17
Faks: 0 312 433 85 18
E-Posta: pembehayat@pembehayat.org
Web: www.pembehayat.org

Kaos GL Derneği İletişim Bilgileri

Adres: Gazi Mustafa Kemal Bulvarı 29/12 06440 Kızılay Ankara
Telefon: 0 312 230 03 58
Faks: 0 312 230 62 77
E-Posta: bilgi@kaosgldernegi.org
Web: www.kaosgl.org

Grafik Tasarım

Ceket Medya

Baskı ve Cilt

Ayrıntı Basımevi, Ostim, Ankara
0 312 394 55 90

Basım Tarihi

Nisan 2016

Bu kitapçık, Ayrımcılığa Karşı Gökkuşaağı Koalisyonu Projesi kapsamında Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı'nın mali desteği ile üretilmiştir. Kitapçığın içeriğinden sadece Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği ile Kaos GL Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

İÇİNDEKİLER

OKULDA LGBTİ ÖĞRENCİLER ve AİLELERİ İLE ÇALIŞMADA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR	6
REHBER ÖĞRETMEN/SINIF-ŞUBE ÖĞRETMENİ'NE ÖNERİLER	10
Uluslararası İyi örnekler 1	
AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEMENİN İÇİN BİLGİ NOTU	14
Uluslararası İyi Örnekler 2	
İLGA AVRUPA VE ILGYO'NUN EĞİTİMDE AYRIMCILIK RAPORU EĞİTİMCİLERE TAVSİYELER	18
Uluslararası İyi Örnekler 3	
AVRUPA KONSEYİ İNSAN HAKLARI KOMİSERİ İNSAN HAKLARI YORUMU: LGBTİ ÇOCUKLARIN GÜVENLİĞE VE EŞİTLİĞE HAKKI VAR	37
CİNSEL YÖNELİMLER, LGBTİ TERİMLER VE TANIMLAR	42
İNTERSEKS	48
EŞCİNSELLİKLE İLGİLİ YAYGIN YANLIŞLARA KARŞI BİLİMSEL DOĞRULAR	62
SIKÇA SORULAN SORULARINIZ VE YANITLARIMIZ...	86

Öğretmenler, Aile ve Okul Kıskaçına Karşı LGBTİ Öğrencileri Korumalı!

“Ellerine oje sürmüş bir erkek öğrenciye bunun yanlış olduğunu söylemek ve bir erkeğin yapması gerekenleri öğretmek, bir eğitimci olarak benim görevimdir. Zorla da olsa öğretirim. Sizin çocuğunuz böyle olsa, siz kabul eder miydiniz? Ben bunu kabul edemem.”

Bu cümleler, bir çalışma sırasında, bilimsel perspektif yerine, kendi sosyal ve kültürel kodlarıyla hareket eden bir öğretmen tarafından sarf edilmiştir. Bu bakış açısı, eğitim sisteminde, öğretmek eyleminin değil, eğip biçimlendirerek tekleştirmenin amaçlanmasının, öğrencilerin birer özne değil nesne olarak görülmesinin ve elbette ki homofobik yaklaşımın doğal sonucudur. Eğitim alanında çalışanların, içinde buldukları toplumun hâkim norm ve değerlerinden etkilenmesi ve kişisel bakış açılarının kendilerine özgü olması kabul edilir bir durumdur. Ancak bir öğretmenin, karşısındaki öğrencinin adına düşünüp karar vermesi ya da onu eğip bükerek kendisine/çoğunluğa benzetmeye çalışması insan hakkı ihlalidir.

Bir öğretmenin insan haklarını yok sayan bir tutum sergilemesi, mesleğe ait ahlaki kurallara da riayet edilmediği ve edilmeyeceği anlamına gelmektedir. Çünkü mesleklerin özelliklerine göre oluşturulan etik kurallar, temelini insan haklarından almaktadır. Elbette ki çocuklara, her bir gelişim dönemini güçlenmiş bir biçimde tamamlayabilmeleri amacıyla bir öğretmen olarak destek vermeliyiz. Ancak bizler, bir yetişkin ve bir öğretmen olarak çocukların karşısında sahip olduğumuz bilişsel donanımın getirdiği gücü, olumlu yönde

kullanmak sorumluluğunu da taşımaktayız. Gelişimsel özelliklerini dikkate alarak, bize göre doğru olanı değil, gerçekten var olanı göstererek kendini tanımasına, kendisinin ve başkalarının farklı yönlerini kabul etmesine, duygu ve düşüncelerini anlamlandırmasına yardımcı olmalı ve kendine olan saygısını güçlendirmek için desteklemeliyiz.

Bu desteği doğru bir şekilde sunabilmemizin tek yolu da herkesten önce bizim, cinsel kimlik, LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) terimler ve tanımlar hakkında doğru ve insani bilgilere sahip olmamızdır. Bu broşürün hazırlanma amacı hem terimler ve tanımlar hem de okulda yapılabilecek çalışmalar konusunda yol gösterici olmaktır.

OKULDA LGBTİ ÖĞRENCİLER ve AİLELERİ İLE ÇALIŞMADA DİKKATEDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

ERGEN ÖĞRENCİ

Kişi içinde bulunduğu durumu tanımlamakta zorlanabilir ve bir karmaşa yaşayabilir. Yakın çevresinde kendini ifade edebileceği bir alan olmaması durumunda içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Kendini anlama ve tanımlama süreci uzun sürebilir. Bu süreç içerisinde öğrenci adına öğrenciye dönük tanımlama yapmaktan kaçınılmalı, kendisi yaşadığı durumu ifade etmediği sürece ifade etmek zorunda bırakılmamalıdır. Eğer öğrenci konuyla ilgili bilgiye ihtiyaç duyduğunu ifade ederse bilimsel, yönlendiri-

ci olmayan açıklamalar yapılabilir. Öğrenciyi bu süreçte desteklemek, yönlendirici olmayan bir iletişim kurmak ve sürdürmek ve varsa, bulunduğu ortamdaki (sınıf vb) negatif yaklaşımları engellemek gerekmektedir.

Kendini net olarak ifade etse bile yaşadığı sosyal çevrede var olan LGBTİ kişilere yönelik negatif önyargı ve davranışlar nedeniyle kendini kabullenmekte ve kendine yönelik saygısını korumakta zorlanabilir.

Ne yapılabilir?

Öğretmen ile yaşanan düzenli ve destekleyici bir paylaşım kişiyi daha güçlü kılmaktadır. Destekleyici olması, yönlendirici olmayan bir iletişim kurulmalı, yaşadığı duygusal/psikolojik sorunları ifade edebileceği ve böylelikle nefes alabileceği bir alan yaratılmalı. Kendine yönelik saygısını güçlendirici, özgüvenini geliştirici etkinlikler, kişisel gelişimini hızlandıracak çalışmalar yapılabilir

LGBTİ öğrenci okul içinde kimliği nedeniyle öğretmenler tarafından dışlanabilir ya da akran zorbalığına, tacize maruz kalabilir. Tüm bunlar, kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine, farklı sorunlar yaşamasına neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Öğrencinin bulunduğu sınıfta Akran Zorbalığı, Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konulara yönelik farklı çalışmalar yapılabilir. Zorbalık yapan öğrencilerle ayrı bir çalışma yapılabilir. Öğretmenlere yönelik LGBTİ öğrenciler ile ilgili bir eğitim

düzenlenebilir. Öğrencinin zorluklarla başa çıkma becerisini güçlendirici bireysel çalışmalar yapılabilir. Okulda dışlayıcı tutumlara ve zorbalığa maruz kalan LGBTİ öğrenciyi korumak ve gerekli önlemleri almak önceliklidir. Öğrencinin kendi sınıfındaki öğrenciler ve öğretmenlerden öğrenciyi zorbalıklardan koruma noktasında destek alınabilir.

ERGENİN AİLESİ

LGBTİ öğrenci, ailenin yapısı, kabullenmeme olasılığı vb. nedenlerden dolayı ailesine açıklama yapmamış olabilir. Bu durum kendini yalnız ve güvensiz hissetmesine neden olabilir.

Ne yapılabilir?

Böyle bir durumda aile ile görüşme yaparken öğrenci adına açıklama yapılmamalıdır. Öğrenci, ailesine açıklama yapmaya zorlanmamalıdır. Okulda öğrencinin yaşadığı herhangi bir sorun ile ilgili görüşüldüğünde aile, söz konusu sorunu çözebilecek ve öğrencinin kimliğine vurgu yapmayan önerilerle bilgilendirilmelidir. Eğer varsa, aile üyelerinden, LGBTİ öğrenciyi diğer aile bireylerine karşı destekleyebilecek kardeş, akraba vb. ile iletişime geçilebilir, çalışmalara dahil edilebilir.

Aile bir şekilde öğrenebilir. Kabullenmekte zorlanabilir. Öğrenciye şiddet uygulayabilir ya da dışlama, evden kovma gibi davranışlar sergileyebilir.

Ne yapılabilir?

Ailenin kabullenmesi ve destek olması farklı nedenlerden dolayı zor olabilir. Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBTİ kişiler ile ilgili bilimsel

ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklememek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

KÜÇÜK YAŞTAKI ÇOCUKLARDA

Geleneksel rol modellerinden oldukça etkilenen küçük çocuklar, farklı olduğu için LGBTİ çocuğu dışlayabilir ya da zorbalık içeren davranışlar sergileyebilirler. Bu nedenle okul ve okuldaki sosyal çevre çocuk için korkutucu ve duygusal açıdan zorlayıcı bir hale gelebilir. Küçük yaştaki çocuklar, kişiler arası ilişkiler alanında deneyim kazanmaya henüz başladığından bu dışlama ve zorbalıkla nasıl başa çıkabileceği konusunda gerekli donanıma sahip olmayabilir.

Bu durum, çocuğun doğal gelişim sürecini olumsuz etkilediğinden içedönük bir tutum sergileyebilir ve duygusal olarak yıpranabilir.

Ne yapılabilir?

Çocukla yakın iletişim kurulmalı. Sahip olduğu özellikleri ya da davranışları vurgulamayan, koşulsuz kabul iletileri içeren bir iletişim biçimi olmasına dikkat edilmelidir.

Okulda karşılaştığı zorbalık ve dışlamalarla baş edebilmesini sağlayacak yaşam becerileri geliştirme çalışmaları yapılabilir.

Çocuğun sınıfında Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Dışlama, İnsan Hakları vb. konularda etkinlikler yapılabilir.

KÜÇÜK YAŞTAKİ ÇOCUĞUN AİLESİ

Küçük yaştaki çocuğun ailesi ile görüşürken hemen çocuk adına açıklama yapılmamalıdır. Eğer Ailenin çocuğa dönük farkındalık düzeyi yüksek değilse bu farkındalığı arttıracak çalışmalar yapılabilir. Aile, bir biçimde, çocuğun özelliklerine yönelik tanımlamaları kısmen yapıyorsa görüşmeler bu konu üzerinden yapılandırılabilir. Aileler, kabullenmekte zorlanabilirler. Her şeyden önemlisi büyük bir korku hissedebilirler. Çocuğun yaşı küçük olduğu için tedavi etme, yaşı ilerledikçe bu özelliklerini kaybedeceğine inanma, ev içinde çocuk için katı kurallar koyma, ceza vb. davranışlar sergileyebilirler.

Ne yapılabilir?

Öncelikli olarak aileyi doğru bilgilendirmek gerekir. LGBTİ kişiler ile ilgili bilimsel ve yönlendirici olmayan bilgiler verilmesine dikkat edilmelidir. Ailenin hemen kabullenmesini beklememek gereklidir. Bu süreç içerisinde aileye sürekli destek verilmelidir. Ailenin şiddet uygulamasını, dışlamasını engelleyici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmaların, ailenin, çocuğu kabullenmesi ve korumaya başlamasını sağlamaya dönük bir şekilde yürütülmesi gereklidir.

REHBER ÖĞRETMEN/SINIF-ŞUBE ÖĞRETMENİ'NE ÖNERİLER

Okulda LGBTİ öğrenci olsun ya da olmasın, öğretmen olarak kullanılan dile dikkat etmek gerekir. Cinsiyetçi, dışlayıcı ifadelerden kaçınmak, LGBTİ öğrenci ile ilgili öğretmenler odasında, sınıfta ya da herhangi bir yerde yapılan olumsuz, dışlayıcı şaka, lakap takma

vb. durumlara müdahale etmek ve uygun bir biçimde tepki göstermek gerekir. LGBTİ öğrenci böyle bir durumla karşılaştığında öğretmenin hemen müdahale etmesi, öğrencinin kendini biraz daha güvende hissetmesine yardımcı olacaktır. Diğer öğrenciler açısından ise dışlayıcı olmayan kabullenici bir yaklaşıma şahit olmaları kendilerini sorgulamalarına yardımcı olacaktır.

LGBTİ öğrencinin okulda karşılaştığı zorbalıklara ve tacize okul idaresi ve diğer öğretmenlerin de desteğini alarak hemen müdahale etmelidir. Bu konuyla ilgili öğretmenlere yönelik bir eğitim düzenlenebilir. Bu hem öğretmenlerin doğru bilgilenmesine ve dolayısı ile önyargılarının giderilmesine hem de öğrencinin sosyal destek alanının genişlemesine yardımcı olacaktır.

Farklı eğitim kademelerinde okuyan çocukların ihtiyaçları farklı olduğundan, çalışmaların bu ihtiyaçlar üzerinden şekillendirilmesi gerekir. Yapılan tüm çalışmalarda izleme ve süreklilik çok önemlidir. Çocuklarla yapılabilecek örnek çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

Ergen Çocuklar İçin:

Bireysel Görüşmelerin İçeriği

Bilimsel bilgi verme ve LGBTİ STÖ'ne yönlendirme

- Özgüven ve özsaygı gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri

Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme

Hayır diyebilme

- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBTİ STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin ana-baba tutumları geliştirme

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup Rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık
- İnsan Hakları

Küçük Yaştaki Çocuklar İçin:

Bireysel görüşmelerin içeriği

- Özgüven gelişimi
- Kişiler arası iletişim becerileri
- Hayır diyebilme
- İyi dokunma-Kötü dokunma eğitimi
- Zorbalıkla baş etme

Aile ile görüşmelerin içeriği

- Ailenin farkındalık düzeyini geliştirme
- Bilimsel bilgi verme ve LGBTİ STÖ'ne yönlendirme
- Aile içi iletişim ve ilişkileri geliştirme
- Yetkin Ana-Baba tutumları geliştirme
- Çocuk gelişimi

Çocuğun Sınıfında Yapılabilecek Çalışmalar

- Grup rehberliği etkinlikleri
- Zorbalıkla baş etme
- Kendini ve başkalarını tanıma, farklı özelliklerini kabul etme
- Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği
- Ayrımcılık

İnsan Hakları

LGBTİ öğrenci, öğrencinin ailesi ve öğretmenleri ile ayrı ayrı ya da birlikte yapılacak doğru çalışmalar, kişinin eğitim yaşamını daha iyi ve sağlıklı sürdürmesine yardımcı olacaktır.

Okullarda danışan veya zorla servise getirilen öğrencilerin durumları hak temelli bir bakış açısıyla ele alınmalı. Aile ve okul yönetimi kiskacında kalabilecek öğrencilerin korunması yönünde danışmanlık verilmeli. Kişinin kendi kararını kendinin verebilmesi için danışan çocuğa saygı duyulmalı, onurlu bir şekilde hizmet alma olanağı sunulmalı...

Uluslararası İyi örnekler 1:

AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEMELİK İÇİN

BİLGİ NOTU

Kaos GL Derneği, stopbullying.gov sitesinden eğitimcilerle yönelik hazırlanan “Akran Zorbalığını Önlemek İçin Tavsiyeleri” Türkçeye çevirdi.

Okullarda Zorbalığı Önlemek İçin...

Güvenli Bir Çevre Oluşturun

Güvenli ve destekleyici bir okul ortamı, zorbalığın önlenmesine yardımcı olabilir. Güvenlik sınıfta başlar. Ayrıca öğrenciler kafeteryada, kütüphanede, tuvaletlerde, serviste, okul bahçesinde, yani kampüsün her noktasında güvende olmalı ve kendilerini güvende hissetmelidir. Okuldaki herkes, zorbalığın kabul görmediği bir ortam yaratmak için beraberce çalışabilir.

- Güvenli ve destekleyici bir çevre oluşturun
- Sınıflarda zorbalığın önlenmesini sağlamak için çalışın
- Sınıf toplantıları düzenleyin

Güvenli ve Destekleyici bir Çevre Oluşturun

Genel anlamda okullar;

Bütün öğrencileri hoş karşılayan kabul edici ve saygı gösterici bir kültür oluşturabilirler. Akranlarına, yetişkinlere ve okullarına karşı anlayışlı tutum sergileyen ve saygı gösteren öğrencileri ödüllendirin. Bu konuda “Olumlu Davranış Müdahaleleri ve Destekleri Teknik Yardım Merkezi” sizlere yardımcı olabilir.

Öğrencilerin birbirleriyle güvenli etkileşimler kurmasını sağlayabilirler. Bina içinde ve dışında zorbalığın hâkim olduğu “sorunlu bölgeleri” gözlem altına alın. Duşlar, okul bahçesi, kafeterya gibi yetişkin takibinin olmadığı noktalarda öğrenciler daha yüksek oranda zorbalığa maruz kalma riskine sahip olabilirler.

Okul çalışanlarının tamamının gönüllü olarak yardımlar sunmasını sağlayabilirler. Bütün çalışanlar zorbalığa karşı tetikte olup bu tür davranışlar için öğrencileri gözlemleyebilirler. Öğretmenler, servis şoförleri, kafeterya çalışanları, ofis çalışanları, okul hemşireleri ve diğer çalışanlar öğrencileri düzenli olarak görüp onlar üzerinde etki yaratan kişilerdir. Mesajı öğrencilere iletmenin en iyi yolu, daha çok yetişkinin saygı gösterme ve kabul etme hakkında konuşup saygılı ve sahiplenici tavırlar sergilemesidir. Okul çalışanlarına zorbalığı engelleme konusunda eğitimler verin.

Sınıflarda saygı atmosferi oluşturabilirler. Bu, öğrencinin sınıf içi davranışının iyi idare edildiği anlamına gelir. İyi yönetilen sınıflar, zorbalığın gerçekleşme ihtimalinin en düşük olduğu sınıflardır.

Zorbalığı Engellemek için Sınıfları Kontrol Edin

Öğretmenler sınıflarda zorbalığın engellenmesine yardımcı olmak adına saygı, olumlu ilişkiler ve düzeni tanıttıp yaygınlaştırmak için aşağıdaki yolları tercih edebilirler:

- **Temel kuralları belirleyin:**

Öğrencilerin kendi saygı ve sorumluluk atmosferlerini yaratması adına öğrencilerle beraber bazı kurallar geliştirin.

Yapılmayacak olanı değil de yapılacak olanı belirtmek gibi olumlu ifadeler kullanın

- **Kuralları sağlamlaştırın:**

Birer rol model olun ve koyduğunuz kuralları aynen takip edin. Öğrencilere saygı gösterin ve onları başarılı olmaya cesaretlendirin.

Beklentilerinizi netleştirin. Taleplerinizi basit, doğrudan ve net/spesifik olarak ifade edin.

İyi davranışı ödüllendirin. Yanlış davranış için yaptığınız her bir eleştiriye karşılık iyi davranışları dört beş kez onaylayın/takdir edin.

Birebir geri dönüşler kullanın ve kimseyi herkesin için-deyken azarlamayın.

Öğrencilerin davranışlarını düzeltmesine yardım edin. Kuralları ihlâl etmenin ciddi sonuçlar ortaya çıkartacağını anlamalarına yardımcı olun: “Biliyorum bırakabilirsin (olumsuz davranışı) ve geri dönebilirsin (olumlu davranışa). Devam etmeyi seçersen, ortaya çıkacaktır (sonuç).”

Sınıf toplantıları düzenleyin

Sınıf toplantıları öğrencilerin okulla ilgili akademik konular dışındaki meseleler hakkında konuşabilecekleri bir forum ortamı sağlar. Bu toplantılar öğretmenlerin okulda neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmalarını ve öğrencilerin güvende ve destekleniyor hissetmelerine yardımcı olmalarını da sağlar.

Bu toplantılar en iyi, saygı kültürünün zaten kurulu olduğu sınıflarda sonuç verir. Sınıf toplantıları genellikle düzenli aralıklarla, kısa süreli olarak düzenlenir. Bu toplantılar öğrencinin bulunduğu sınıfta, evindeki odasında veya danışmanlık esnasında düzenlenebilir.

- Temel kuralları belirleyin. Çocuklar bütün konuları korku duymadan rahatça konuşabileceklerini hissetmelidir. Sınıf toplantıları, diğer kişilerle yaşanan kişisel çatışmaların veya dedikoduların tartışıldığı bir zaman dilimi değildir. Mevcut sınıf kurallarını sağlamlaştırın.
- Sohbeti siz başlatın. Zorbalık veya saygılı davranış gibi spesifik başlıklara odaklanın. Toplantılar bir grubun tamamına etki eden sorunları tanımlayıp bu sorunlara dikkat çekebilir. Anlatılacak hikâyeler kapsamlı olmalı ve öğrenciler arasında güven ve saygı ilişkisi kurulmasına önyak olmalıdır. Açık uçlu sorular veya cevaplar kullanın, örneğin:

Örnek olarak o hafta birisine yardımcı olan bir öğrenciden bahsedin.

İsim kullanmadan bir öğrencinin kendini kötü hissetmesini sağlayan diğer bir öğrenciden bahsedin.

Çevredeki diğer öğrenciler ne yaptılar? Sen ne yaptın? Farklı bir şey yapmış olmak ister miydin – neden evet veya neden hayır?

O olaya verilecek kusursuz karşılığın ne olacağını anlatabilir misin? Bunu yapmak ne kadar zor veya kolay olabilirdi? Neden?

Yetişkinler nasıl yardımcı olabilirler?

- Okulu olumlu bir öğrenme ortamı yapmanın herkesin görevi olduğu hatırlatmasıyla toplantıyı sonlandırın. Çocukları, bir zorbalığa tanık olmaları veya birisinin tehdit edildiğinden endişe duymaları halinde öğretmenlerle veya güvendikleri diğer yetişkinlerle konuşmaya teşvik edin.

- Gereken yerlerde izleyin. Öğrencinin vücut dilini ve tepkilerini takip edin. Eğer bir konu öğrenciyi fazla etkiliyormuş gibi görünürse o öğrenciyle o konuyu takip edin. Zorbalığa maruz kalan öğrencileri desteklemek için onlara sunulabilecek kaynakları öğrenin.

Uluslararası İyi Örnekler 2

ILGA AVRUPA VE IGLYO’NUN EĞİTİMDE AYRIMCILIK RAPORU EĞİTİMCİLERE TAVSİYELER

Avrupa Okullarında Genç LGBTİ’lerin Durumu 2006 yılında ILGA-Avrupa ve IGLYO tarafından yürütülen bir anket çalışması sonucunda ortaya çıkan bu rapor, 2007 Aralık ayında yayınlandı.

Gençlerin kapasitelerinin tam potansiyeline ulaşmasında eğitimin çok önemli bir rolü olduğu bilinmektedir. Komisyonun çalışma raporunda açıklandığı üzere; “Okul, Avrupalı büyük bir çoğunluğun hayatlarının en azından 9 – 10 yılını geçirdiği bir yerdir; burada onlara hayatları boyunca yardımcı olacak temel bilgileri, yetenekleri ve becerileri ve birçok ana normları, davranışları ve değerleri kazanırlar. Ailelerin oynadıkları kilit rolü tamamlayarak, okul kişilerin yeteneklerini ve kişisel gelişmelerini (duygusal ve zihinsel) tamamlamalarına yardımcı olur. Bu bağlamda, kişilerin eğitim gördükleri çevrenin de yine onları kişisel gelişimleri, büyümeleri ve sağlığında ciddi bir öneme sahip olduğu kabul edilmektedir. Ne yazık ki, birçok genç insan okullarında bu güven, destek, bilgi ve olumluluk ortamını tecrübe ederek eğitimlerini almıyorlar. Bu durum

çoğunlukla Avrupa'daki lezbiyen, gey, biseksüel, trans veya henüz kendilerini sorgulamaya başlamış olan bu damgalanma, ayrımcılık ve marjinalizasyonla karşılaşmış insanlar için geçerlidir. Avrupa çapında ILGA-Europe ve IGLYO'nun işbirliğinde 2006 yılında 37 Avrupa ülkesinden toplam 750 kişinin katıldığı ankette, LGBTİ gençlerinin çoğunlukla ayrımcılığa uğradıkları alanın eğitim olduğu ortaya çıkarıldı: Avrupa'daki genç LGBTİ'lerin %61.2'si okulda ayrımcılıkla yüzleştiklerini beyan ettiler. Okullardaki ayrımcılık ve marjinalizasyon birçok forma bürünebiliyor: fiziki ve sözlü şiddetten ve okul takvimindeki ve eğitim içeriğindeki önyargılardan aşağılama, ders sırasında küçük düşürücü muameleler ve cinsellik ve cinsel sağlık ile ilgili bilgilere erişimde kısıtlama gibi...

Eşcinselliğin ve değişik cinsiyet kimliklerinin damgalanması ve marjinalizasyonu genç LGBTİ kişilerin üzerinde çok ciddi negatif etkilere neden olabilir. Araştırmacılar, olan cinsel yönelimlerin onaylanmadığı ortamlarda, LGBTİ ergenlerin ciddi derecede izolasyon ve girişkenlikten korkma gibi daha sonra özgüven, kişilik, sosyalleşme ve kendi ayaklarının üzerinde durabilme gibi kişisel gelişimleri ve okuldaki başarılarını olumsuz etkileyecek durumlara maruz kalabileceklerini söylemektedirler.

1.1 Okuldaki ayrımcılığın şekilleri:

Homofobik şiddet ve taciz

Okullardaki homofobik şiddet ve taciz, Yeni yeni meydana çıkmaya başlayan LGB kimlikleri ile uğraşan genç insanlar için ciddi bir problemdir. Homofobik şiddet, şiddetin kişilerin cinsel yönelimlerine bağlı ya da farz edilen cinsel yönelimlerine ve/veya cinsel kimliklerine bağlı olarak gördükleri bir türüdür. Zorbalık, çoğu zaman dikkate alınmamakla birlikte, sözle sataşma ve isim

takmadan, dışlama ve fiziksel saldırılara varan geniş bir negatif spektruma sahiptir. Taciz sözlü, fiziksel ve psikolojik olabilir. Zorbalar sınıf arkadaşları, öğrenciler veya öğretmenler olabilirler. Sayısız akademik çalışma homofobik zorbalık ve tacizin birçok Avrupalı eğitim sisteminin yaygın özelliklerinden biri olduğunu tespit etmiştir.

2006 yılı ILGA-Europe ve IGLYO'nun ortak olarak yaptıkları araştırmalarda sorulara yanıt verenlerin %53'ünün okulda zorbalığa maruz kaldıklarını tespit etmiştir. İrlanda'da Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından finanse edilen araştırma İrlanda okullarında yüksek oranda homofobik zorbalık olduğunu ortaya çıkarmıştır: araştırmaya göre okullardaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%79) okullarındaki sözel homofobik zorbalığın ve önemli bir bölümü de (%16) okullardaki fiziksel zorbalıların farkındalar. Araştırma aynı zamanda soruları yanıtlayan katılımcıların %90'ının okullardaki zorbalık karşıtı yönetmeliklerin lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kişileri içermediğini belirttiler. Okullardaki homofobik zorbalıkların sadece lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kişiler tarafından tecrübe edildiklerini düşünülmesin, bu her çocuğun, her öğretmenin veya gencin başına gelebilir eğer ki bu kişiler geleneksel olarak belirlenmiş normları taşıyamıyorsa yani erkekler maskülen ve kadınlar feminen değilse. "Değişik" olarak nitelendirilen ya da LGBTİ kişilere ait olduğu düşünülen karakteristikleri taşıyan herkes bu homofobik zorbalıklarla yüzleşebilir. Zorbalık sadece buna maruz kalan insanları etkilemez çünkü zorbalığın meydana geldiği yer birçok kişinin de eğitim gördüğü bir yerdir ve "bu çok gey" veya diğer "yumuşak veya ibne" gibi homofobik sözlerin insanları aşağılamak için kullanıldığını duymak LGBTİ insanları dışlanmış hissettirebilir bu da onları kendi kimliklerini sağlamaya zorlar.

Müfredattaki önyargı...

Okul ortamına etki eden diğer bir anahtar öge de okul müfredatıdır. Müfredatlarda insani kimliğin bir parçası olarak cinsel yönelimi belirtmede bir isteksizlik ve ayrıca damgalama vardır. LGBTİ'lerin %43'ü eğitim içeriğinde ve müfredatta önyargı ile karşılaşmıştır. Bu önyargı sıklıkla LGBTİ insanları hedef alan ayrımcı maddelerin içerikte bulunması veya LGBTİ sorunlarının okul müfredatlarında yeterince temsil edilmemesiyle ortaya çıkıyor. Aslında, yukarıda belirtilmiş bütün araştırmaların sonucunda, LGBTİ konularının çoğunlukla bir hastalık, günah ya da var olmadaki doğal olmayan bir yol olarak olumsuz içeriklerle temsil edildiğini, eski ve herkes tarafından iyi bilinen klişeleri güçlendirdiği görülmüştür. Okul müfredatlarında LGBTİ konularının görmezden gelinmesinin sebebi okullarda ve genelde LGBTİ görünmezliğinin sağlanması ve ayrımcılığın devamıdır. Aynı zamanda çok yaygın bir uygulama olarak okullardaki cinsel sağlık derslerinde heteroseksüel olmayan cinsellik türlerinin içeriğe alınmaması genç LGBTİ'lerin cinsel sağlıkları açısından tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Bu LGBTİ gençlerin kurumsal dışlanmalarında aktif bir rol oynar, çünkü müfredat eğitim kurumunun yetkisini taşır ve bununla birlikte daha fazla ağır bir yüke sahiptir, çünkü ciddi ve resmidir. Bu sebeple azınlık cinsel yönelimlerin temsilinin durdurulması gereklidir çünkü okul müfredatı açısından değeri daha azdır. Ders kitapları ve müfredat ciddi şekilde gözden geçirilmeli ve eşcinsellik, biseksüellik ve diğer cinsel kimlikler açısından olumsuz temsiller, tanımlamalar kaldırılmalıdır.

Öğretmenlerin rolü...

Eğitimciler okul hayatına lezbiyen, gey ve biseksüel konularının bulundurulmasında önemli bir role sahiptirler;

aynı zamanda okullarda homofobiden uzak ortamların yaratılmasında kritik göreve sahiptirler. Ancak, IGLYO ve ILGA-Europe'un çalışmasına göre, soruları cevaplandıran kişilerin %14'ü okullarda karşılaştıkları olumsuz durumların çoğunun kaynağının öğretmenler olduğunu veya öğretmenlerin problemlerinin bir parçası olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenleri hakkında "yardım etmekte veya yol göstermekte başarısızlar", "16-19 yaşlarımdaki problemlerimin nereden kaynaklandığını bilmek istemediler ya da tahmin edemediler", "hiç destekleyici değillerdi" gibi cümleler kurduklar. Bazı durumlarda da, öğretmenler pasif yabancılar, dışlananlara yardım etmek yerine onları inciten ve/veya öğrencilere zorbalık yapan kişiler olarak tanımlanmıştır. Bazı katılımcılar öğretmenlerin heteroseksist olduğunu, sınıfında geyelerin olup olmadığını hiç düşünmeden konuşmalar yaptığını, konu hakkında konuşmalar yapılırken güldüklerini ve bunları yaparken de bu soruları cevaplandırmış katılımcıların kendilerini hedef göstererek şakalar yaptığını rapor etmişlerdir. Avrupa çapındaki okullarda olan öğretmenler LGBTİ kişilerin karşılaştıkları kurumsal ayrımcılığın bir parçası olarak kendilerini mesul görebilirler. Her şeyden önemli olarak, kurumun söylemine dahillerdir ve bu sebeple okulun resmi söylemini dile getirmeye ikna edilmişlerdir. Bu bir bakıma problem yaratmaktadır, çünkü öğretmen eğitimi ayrımcılık ve homofobik zorbalığı adres göstermez ve öğretmenler böyle durumlarda ne tarz bir yol izlemeleri gerektiğini bilmezler. Dahası, öğretmenler sık sık okullarda LGBTİ konularını dile getirmekten öğrencilerin veya öğrencilerin ailelerinin gösterecekleri tepkiler nedeni ile korkmaktadırlar. Böylesi bir kısır döngü öğretmenlerin cinsel azınlık konularını susturmaya zorlaması veya aslında sınıfta ya da ders aralarında öğrencilerle dalga geçmeleri veya homofob-

bik şakalar yapmaları gibi durumlara neden olabilir. Bu tarz bir kısır döngü okul veya daha üst bir kurum tarafından verilen sonrasında öğretmenleri şikâyetlerden koruyacak olan yönergelerle kırılabilir.

Okulda ayrımcı uygulamalar...

Okulun örgütlendirilmesinin, cinsel azınlık konularının ana mecraya yönlendirilmesi bakımından çok küçük bir öneme hatta hiç öneme sahip olmadığı gibi görünebilir fakat okul örgütünün LGBTİ gençliğinin görünmezliğini devam ettirdiği yerler de önemlidir. ILGA-Europe ve IGLYO'nun araştırma anketinin kapsamında, bir kısım katılımcı, kurumsal seviyedeki yönetimde olan homofobinin, heteroseksizmin okul yönetmeliğinin bir parçasıymış gibi gösterildiğini belirttiler. Okullar, diğer cinsel azınlıklardan hiç bahsetmeyerek, heteroseksüellik dışında diğer hiçbir cinsel yönelim olmadığını gösterir gibi uygulamalarda bulunuyorlar. Mesela okullarda düzenlenen yılsonu baloları: Bu balolara karşıt cinsteki çiftler dans etmeye davet ediliyorlar fakat aynı cinsiyetteki çiftler partnerlerini bu balolar getirmeye utanabilir veya çekinebilirler. Okul hayatının diğer bölümlerinde de bunu görebiliriz. Örnek olarak, eşcinsel aileleri göz ardı ederek, öğrencilere anne ve babaları hakkında sorular sormaları gösterilebilir. Okulların genel söylemlerinin heteroseksüellik dışındaki diğer cinsel yönelimlere de açılmasının, tabii ki trans konularına da değinilmesi, öğrencilerin içinde buldukları ihtiyaç durumlarının giderilmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Her öğrencinin eşsiz olduğu hatırlanmalıdır. Çok etnik kimliğe ve çoklu kültüre sahip olan Avrupa'nın eğitim kurumlarında olacak bu yöndeki adaptasyonlara ihtiyacı vardır.

1.2 Okullarda ayrımcılığın ve marjinalizasyonun etkileri

Okullardaki ayrımcılık ve damgalama tecrübeleri genç LGBTİ kişiler üzerinde ciddi etkilere neden olabilir. Gençlerin kendi kimliklerini ve kendilerini sosyal ortamlarda ifade edebilmelerini geliştirdikleri bir zamanda, yüzleştikleri zorbalıklar özgüvenlerini yaralayabilir. Araştırmalar zorbalığın, dışlamanın ve damgalamanın LGBTİ gençliğinin zihinsel sağlığına olumsuz bir etki yaptığını, kişileri depresyona ittiğini ve kendi kendine zarar verme ve hatta intihara kadar ilerleyebileceklerini gösteriyor. Bu tarz zorbalıklar genç insanları dışlıyor ve onları incinme veya rezil olma korkuları ile bırakıyor. Zorbalık veya ayrımcılık korkusuna bağlı endişeler aynı zamanda genç kişileri gerçek benliklerini saklamaya itebilir ve bu saklanan benliklerin ortaya çıkma süreci potansiyel olarak tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Araştırma aynı zamanda okullardaki homofobik zorbalık ve tacizin, devamsızlık, zayıf ya da düzgün olmayan ödevler ve bazen erken okul bırakmalara kadar gidebileceğini gösteriyor. Örneğin İngiltere’de Stonewall tarafından düzenlenen araştırmada 10 LGBTİ’den 7’si bu tarz zorbalıkların okul işlerini etkilediğini ve yarısı da okulu bu zorbalıklardan kaçmak için bıraktıklarını kabul ettiler. Bu ankete göre, lezbiyen, gey, biseksüel öğrencilerin 3’te 1’i okula gitmeyi sevmiyor. Aynı şekilde Londra Üniversitesi tarafından yapılan araştırmada genç LGBTİ bireyleri hedef alan homofobik zorbalıklar, bu kişilerde de devamsızlık, kısıtlı başarı gibi sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. LGBTİ gençlerin durumu konu almadığı sürece okullar; görevleri olan aktif katılımcı ve kendi ayakları üzerine basan vatandaşlar yetiştirme görevi başarısızlığa uğrar. Öğrencilerin değişik cinsel kimliklerini dikkate almamakla, bir okul cin-

sel azınlıkların güçsüz hissettikleri ve bazen oldukları ve bu nedenle toplumla tam olarak ayak uydurmakta başarısız oldukları bir duruma mahal verir. Daha genellersek, okullardaki homofobik zorbalıklar ve ayrımcı uygulamalar homofobik kültürün ve dışlamanın ögeleridir ve bütün öğrenciler için sağlıklı bir ortam yaratır. Dahası, LGBTİ geçlerin maruz kaldığı tacizler aynı zamanda açıkça belirtiyor ki, kim değişik olarak nitelendirilmiş işe o kişi rezil edilmeye, sözlü tacizlere ve hatta fiziki saldırılara hedeftir. Buna ek olarak; okuldaki zorbalıklar ve ayrımcılık kişinin gelişimindeki fırsatları sınırlar ve bu nedenle genç insanların okuldan işe adaptasyonunda olumsuz bir etki yaratır bu nedenle de kendi ayakları üzerinde duramayan ve aktif olmayan vatandaşlar haline gelirler.

II. Uluslararası hukukta eğitim alma hakkı

ILGA-Europe, Avrupa'daki okullar kapsamında, bütün AB üye ülkelerinin de onayladığı insan hakları hükümlerinden biri olan eğitim alma hakkını hatırlatmak ister. Avrupa'daki okulların geleceği hakkındaki bu görüş alışverişi kapsamında, ILGA-Europe Avrupa Birliği üyesi ülkelerin de kabul ettiği, uluslararası ve Avrupa İnsan Hakları belgelerinde de tanınan eğitim alma hakkını hatırlatmak istiyor. Eğitim hakkı Avrupa Birliğinin ana haklar sözleşmesinde bulunmaktadır, bu ana hakların bütün toplulukların ve eğitimle ilgili ulusal hareketlerin hepsinin merkezinde olması gerektiğine gönülden inanmaktayız. Bu maksatla, eğitim hakkının, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Uluslararası Ekonomi Sözleşmesi, Sosyal ve Kültürel Haklar (ICESCR), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Anlaşması ve eğitimde ayrıma karşı yapılan UNESCO anlaşması gibi uluslararası insan hakları öğelerinde en başa

konulduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz. Bütün bu anlaşmaları imzalayarak, Avrupa Birliği üye ülkeler kendilerini eğitim hakkını korumak, buna saygı duymak ve desteklemekle görevlendirmişlerdir. Eğitim hakkı; Uluslararası Ekonomi, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 13. maddesinde garanti edilmiştir. ICESCR'a göre, "eğitim insanların kişiliklerinin tamamen gelişmesini hedeflemeli ve insan haklarına saygıyı ve ana özgürlükleri güçlendirmelidir. Dahası, bütün kişilerin özgür bir topluma etkili olarak katılmalarını sağlamalıdır, anlayışı, toleransı ve arkadaşlığı desteklemelidir". 18 yaşın altındaki öğrencilerin, cinsel yönelim de buna dahil olmak üzere, ayrımcı olmayan bir eğitim alma hakkı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Anlaşması'nda korunmaktadır. Çocuk hakları komitesi, bütün insanların 18 yaşın altındaki ergenler için cinsel yönelim kapsamındaki ayrımcılıklardan korunması konusunda kesin kurallar koymuştur. Çocuk hakları komitesi aynı zamanda özgürce görüş belirtme hakkının ve bu hakkın dikkate alınmasını ergenlerin gelişim ve sağlık haklarının tanınmasında önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ergenler kendilerini etkileyen her şey hakkında görüşlerini, özellikle aile içinde, okulda ve kendi toplumlarında özgürce belirtebilmelidirler. Ergenlerin bu haklarını güvenli ve düzgün bir şekilde kullanabilmeleri için, toplum yetkilileri, aileler ve diğer çocuklarla ya da çocuklar için çalışan yetişkinler güven, bilgi paylaşımı olan ve ergenlerin eşit olarak karar verme sürecinde de katıldıkları ve dinlendikleri bir ortam yaratmalıdırlar. Ayrıca UNESCO Uluslararası Eğitim Komisyonu'nun 21. yy için olan çalışmasının ve bu çalışmanın 4 ana sütununu, "olmayı öğrenme, bilmeyi öğrenme, yapmayı öğrenme ve birlikte yaşamayı öğrenme", hatırlatmak istiyoruz. ILGA-Europe ve

IGLYO eğitim alanındaki her Avrupa Birliği hareketinin bu hakları ve insan hakları kanunu tarafından da tanınan prensipleri tabii ki Amsterdam Antlaşması'nda, Avrupa Birliği Temel Haklar Sözleşmesi'nde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde korunan haklar gibi göz önünde bulundurmaktadır.

III. ILGA-Europe ve IGLYO'nun "21. YY okulları'na" cevabı

ILGA-Europe ve IGLYO Komisyon Üyeleri Çalışma Raporu "21. yy okulları" yorumlama fırsatına hoş geldin diyor ve 4. Ve 7. Sorular üzerinde yoğunlaşmak istiyor.

SORU- Okullar, eşitliği destekleme gereksinimini, kültürel çeşitliliği karşılamayı ve erken okul terk etmeleri azaltmayı nasıl karşılayabilirler?

Müfredatta eşcinselliğin damgalanması, homofobik zorbalıklar ve genç LGBTİ kişilerin marjinalizasyonu erken okul terkleri ve akademik başarısızlıkların aynı zamanda da sosyal dışlanmanın ana faktörleridir. Bu sunumun I. bölümünde de belirtildiği üzere, birçok genç LGBTİ kişi zorbalık nedeni ile bazen nasıl okula devam edemediklerini ya da zorbalıklardan korktuklarını anlatmışlardır. Bu nedenle, erken okul terklerini ve okul sistemlerindeki eşitsizliği belirlemek için, gey, lezbiyen, biseksüel, trans ve diğer insanların karşılaştıkları taciz ve ayrımcılığı çözmek gereklidir. Erken okul terk etme oranlarını düşürme amaçlı stratejilerin kapsamlı ve önleyici ve telafi edici şekilde yapılması gerektiğini kabul ediyoruz. Bu kapsamda, okul bırakmalarının sebebi olarak ayrımcılık ve marjinalizasyonu sebep olarak tanımlamak çok önemlidir bu fenomenlerin önlemler temelinde çözülmesi gerekmektedir.

ALINACAK ÖNLEMLER

Okullar eşitliği sağlamak ve erken okul terk etmeleri önlemek adına homofobik zorbalıkları ve tacizleri önleyecek önlemler alınabilir. Diğer bir taraftan da eğitim görmekte olan öğrencilere heteroseksüellik dışında da cinsel yönelimler olabileceğini anlatmalı ve diğer cinsel yönelimleri daha görünür hale getirmelidirler. Bu da bu dokümanda daha öncede belirtilmiş önlemlerin uygulanması ile gerçekleşebilir:

- Homofobik isim takmaların, zorbalıkların ve tacizlerin tolere edilmeyeceğini bildiren kesin zorbalık karşıtı politikalar ve öğretmenleri ve okul yöneticilerini bu zorbalıkları tespit ve önlemeye karşı bilgilendirmek ve desteklemek.
- Bütün cinsel yönelimleri normal olarak tanıtan ve onlara saygı ve eşitlik gösteren okul müfredatları.
- Öğretilen içeriğin ve gerekiyorsa LGB kişilerin görünür hale getirilmesi.
- LGB kişiler olarak bilinen ve öyle olduğuna inanılan kişilere destek ve bilgi mekanizmalarına erişimlerinin sağlanması.
- Pozitif, destekçi ve çeşitli cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliğinin ifade edildiği çeşitlilik politikaları.

Eşitlik, çeşitli ve çoklu kimliklerin kabul edildiği bir ülkede anlaşılacak zorundadır ki bu insanlar da güvenli ve kendilerine değer verilen okul ortamlarına sahip olabilsinler.

SORU- Eğer okullar her öğrencinin kişisel öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak durumundaysa, müfredata, okul organizasyonlarına ve öğretmenlerin rolüne dair neler yapılabilir?

Yukarda da belirtildiği üzere, 2006 IGLYO ve ILGA-Europe anketi, müfredatın, okul hayatındaki orga-

nizasyonları ve öğretmenlerin davranışlarının hepsinin hep var olan LGBTİ gençlerin eğitim ortamlarındaki uğradıkları ayrımcılıkta ve görünülmezliklerinde yer aldığı belirtilmiştir.

ALINACAK ÖNLEMLER

Okullar, resmi söylemlerini ve resmi olmayan söylemlerini cinsel azınlıkları da içererek genişletmelidirler ki normal ve kabullenilmiş olma durumlarını tekrar gözden geçirebilsinler. Eğitim söylemi, resmi ve resmi olmayan, gerçekliği ve karmaşıklığı yansıtmalıdır ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çeşitliliklerini vurgulamalıdır. LGBTİ öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak açısından alınacak önlemler detaylı olarak LGBTİ-içeren eğitim (IGLYO) kılavuzunda açıklanmıştır.

OKUL MÜFREDATI

Okul müfredatında da normalde olması gerektiği gibi cinsel yönelim konularının, LGBTİ kişilerin ve ailelerinin olumlu temsillerini görmek gereklidir. Bu bütün müfredat çapında LGBTİ konularını edebiyat ve tarih gibi derslerde işleyerek yapılmalıdır. LGBTİ kişileri müfredatta görünür hale getirmek öğrencilerin alternatif aile yapılarına daha çok kabullenici yaklaşımlarını sağlar ve hem genç LGBTİ kişiler ve LGBTİ ailelerin çocukları için çok olumlu olur. Bütün öğrencilerin, cinsel yönelim ayrımı olmaksızın, cinsel sağlık hakkında yeterli bilgi alabilmeleri de çok önemlidir. Bu müfredat geliştirme girişimine örnek olarak gey ve lezbiyen öğrenci ve çalışanlara daha olumlu ve güvenli okullar oluşturma amaçlı Avrupa Birliği Socrates projesi yürütülmüştür. Bu girişim 4 Avrupa ülkesinden 5 okulu içermektedir. Bir video, eğitim kursu ve eğitim elkitabı çıkarılmıştır.

ÖĞRETMENLERİN ROLÜ

Okul toplulukları okul söylemlerinde ve önermelerinde cinsel azınlıklara ne değer veriyor ne de görünür kılıyor ve bu da cinsel azınlıktaki öğrencilerin bir bakıma kendilerini dışlanmış olarak hissetmelerine neden oluyor ve bu sebeple de okul topluluklarına kendi katılımlarını veya dahiliyetlerini dış dokunur bulmuyorlar. Bu, sorumluluk ve vatandaş olarak dahiliyet ruhu içerisinde genç insanların eğitim gereksinimlerine zıttır. Bu ayrıca cinsel azınlıkların halk arasında bir yere sahip olmadığı fikrini de desteklemektedir. Öğretmenler eşcinselliğin klişe olan negatif imajını silmede ve cinsel azınlık konusundaki sessizliği kırmada çok ciddi role sahiptirler.

Öğretmenler bunu sınıflarında bütün cinsel yönelimleri normal olarak tanımlamakla ve cinsiyet kimlikler veya cinsel yönelimleri göz önünde bulunmaksızın bütün öğrencilerin birbirlerine saygı ve sevgi çerçevesinden davranmalarını sağlayarak yapabilirler. Ayrıca herkesin farklılığına saygılı bir dil kullanarak da açık bir eğitim ortamı oluşturmaya destek olarak yardımcı olabilirler. Öğretmenler ayrıca, cinsel yönelimleri farklı olan ya da farklı olduğuna inanılan öğrencilerden sözlü veya fiziksel tacize uğrayan öğrencilere veya cinsel yönelimleri yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan öğrencilerin konuşma gereksinimlerine karşılık vererek destek olmaya çalışmalıdırlar. Genç LGBTİ kişilerin açılma sürecinde öğretmenlerinin olumlu davranışlarının ne kadar yardımcı olduğuna dair birçok ifadeleri vardır. LGBTİ kişilerin ihtiyaçlarına cevap vermede ana rol verilen öğretmenler, okullarda, birçok Avrupa ülkesinde hâlâ değinilmesi çok hassas olan bir konu olan LGBTİ sorunları hakkında konuşabilmeleri için yetkilendirilmelidirler. Sınıfta açık açık eşcinsellik hakkındaki tartışmalar olsun ya da homofobik şakaların veya alayların tespiti ile ilgili olsun

çalışanlar okuldan veya daha üst bir kurumdan, olası şikayetlere karşı açık yönergelere sahip olmalıdırlar.

SORU: Barış ve değişikliğe tolerans gibi önemli değerlere paralel olarak, okul toplulukları genç insanları sorumlu birer vatandaş olarak hazırlamaya nasıl yardımcı olabilir?

Yüzleştikleri ayrımcılıktan ötürü, genç LGBTİ kişiler, kendilerinin topluma tamamen adapte olmalarını engelleyen bir sosyal dışlanmanın kurbanlarıdırlar. Buna ek olarak, cinsel farklılık ve cinsel azınlıklar konusunda belli bir duruşa sahip olmayan okullar, gençleri barışçıl ve değişikliklere açık bir ortamda eksiksiz birer vatandaş olarak eğitemezler, başarısız olurlar. Heteroseksüel öğrenciler bu var olan karmaşıklık ve dürüst gerçekliklerle hiç karşılaşmamışlar ve onların lezbiyen, gey, biseksüel arkadaşları olduğu tanıtılmamışlardır. Bu çoğunlukla cinsel azınlıklarda daha sonrasında görmezden gelinmeye kadar ilerleyebilecek sessiz kalmalara korkulara ve ayrımcılığa kadar ilerler. Böyle bir durumda eşcinselliğin, biseksüelliğin ve değişik cinsiyet kimliklerinin okul söylemlerinde hiç bahsedilmemesi en kötü ihtimalle dolaylı yoldan ayrımcılığı doğurur.

ALINACAK ÖNLEMLER

Öncelikle okul toplulukları genç öğrencileri içinde buldukları çeşitlilik ve değişiklik durumları hakkında bilgilendirmeli ki bu kişiler iletişimde oldukları azınlık öğrencilere değer vermeyi öğrensin ve sorumlu birer vatandaş haline gelebilsinler.

Cinsel azınlıklar bakımından, böylesi bir durum ancak zorbalık karşıtı okul dokümanlarında, öğretim yöntemlerinde ve öğretim araç ve gereçlerinde ve gerekli düzenlemelerde eşcinselliğin, biseksüelliğin ve cinsiyet konularının olum bir şekilde ele alınması ile gerçekleşebilir. İkinci olarak, Avrupa çapında barış ve değişikliğe

olan tolerans gibi önemli değerler tekrar dile getirilmelidir. Okullar da bunu başarabilmek adına kendi eğitim sistemlerinde gerekli değişiklikleri yapmalı ve bu tarz uygulamalara destek vermediler aksi halde gençleri tam anlamıyla sorumluluk sahibi ve aydınlanmış vatandaşlar yetiştirme görevlerinde başarısız olurlar.

Bu bağlamda, vatandaşlık eğitim ve çeşitliliği destekleme konusunda CEJI-A Yahudi katılımının ana prensiplerini önerebiliriz.

Farklılıkların ve cinsel yönelim, sosyal köken, fiziksel ya da zihinsel durum ve diğer temellerin takdir edilmesini ve saygı duyulmasını desteklemek;

Öğrencilerin kendilerine güvenlerine ve öğrenme azimlerine, iştiraklerine ve eksiksiz bireyler olarak tam potansiyellerine ulaşmaya yardım etmek;

Herkes için insan haklarına ve değişikliklere saygılı ve içine alan bir ortam sunmak;

Şiddet, zorbalık, dışlanma, ve ayrımcılığı önlemek adına açık plan programlar ve pedagojik uygulamalar oluşturmak;

Öğrencilerin sosyo-kültürel değişikliklerinin yansıtılması amaçlı olumlu modeller sağlanabilir;

Uygun pedagojik yöntemlerin bilgilendirmelerin ve işbirliklerinin ve kültürler arası iletişimin kullanıldığından emin olmak;

SORU - Yüzleştikleri zorluklarla başa çıkabilmek için okul çalışanları nasıl eğitilmeli ve desteklenmelidir?

ALINACAK ÖNLEMLER

Müfredattaki LGBTİ konularına öğretmenlerin de dahil olmasını istiyorsak eğer, öğretmenlerin ve diğer okul

çalışanlarının özel eğitim ihtiyaçlarını eğitim içerisindeki cinsel yönelim mevzularını tespit edebilmeleri için gidermek oldukça önemlidir. İlk adım, öğrencilerin zorbalık gibi sorunlara da karşılık verebilecekleri, sınıflarda konuları pozitif olarak tartışabilecekleri ve kendi sorunlarını özgürce ifade edebilecekleri bir ortam yaratabilmek için eğitimci ve eğitimci olmayan çalışanların LGBTİ konuları hakkında bilgilendirilmesidir. Halihazırda LGBTİ konuları hakkında planlar ve formüller üzerinde çalışan Educational International gibi eğitim sendikaları ile ortak çalışmalar yapılarak bunlar başarılabilir. Bu tarz organizasyonlar, okullardaki eğitimci ve eğitimci olmayan çalışanları eğitmek ve araç gereç sağlamak açısından Avrupa çapında ve ulus çapında anahtar partnerler olarak düşünülebilir. Gençlik grupları ve organizasyonları gibi diğer organizasyonların da partnerlikleri yardımcı olabilir. Öğretmenler sıklıkla eşcinsellik ya da kendini sorgulayan gençlik için kendilerini danışman rolüne büründürmeye gerek duymazlar eğer güvenilen bir insana öğrencileri yönlendirme fırsatları varsa. Dahası, üniversitelerde ve kolejlerde öğretmen eğitimlerinin bir parçası olarak çeşitlilik konularının da işlenmesinde giderek büyüyen bir ihtiyaç vardır. Son olarak, okullar ve /veya eğitim otoriteleri öğretmenler için açık yönergeler hazırlayabilirler.

Eğitimciler için Pratik Bilgiler:

Eğitimciler İçin Bilgi Eğitim Sisteminde açılma sürecinde lezbiyenler, geyler, biseksüellerin kendileri hakkında bilgi edinmeye ve kendilerini kabul eden bir dilde yaşamaya, eğitimcilerinden sadece bilgilendiren değil, aynı zamanda onaylayan bilgiler almaya hakları vardır.

Öğretmen ve eğitimci olarak bunları yapabilirsiniz:

Uygun terimler kullanın. Genel olarak, eşcinsel erkekler “gey” olarak, eşcinsel kadınlar da “lezbiyen” olarak hitap edilmek isterler. Lezbiyen ve gey topluluğuna gönderme yapın.

Homofobiye tanıyın ve hemen inceleyin ve homofobik-seniz kendinizi sorgulayın ve üstesinden gelin.

Homofobik şakalardan, gey ve lezbiyen karşıtı belirteçlerden kaçının. “İnsanlarla ya da azınlıklarla dalga geçen şakaları burada yapamazsınız,” ya da “bu homofobik bir şaka,” gibi yorumlarda bulunun. Tüm insanların homofobiden zarar gördüğünü bilin; örneğin hassas erkekler “ibne”, güçlü kadınlar “erkek fatma” şeklinde çağırıldığında. Olumsuz örnekler nefreti ve bağnazlığı beslemektedir. HIV/AIDS hakkında tam ve sağlıklı bilgiler aktarın.

Sanat, bilim, atletizm, edebiyat, sosyal ve hukuki sorunlar, vatandaşlık ve insan hakları, aile grupları ve ilişkileri gibi gey ve lezbiyenlerin toplumumuza ve insanlığa faydalarını gösteren materyaller kullanın.

Okulun rehberlik hizmeti veren yerlerinde lezbiyen, gey ve biseksüellik hakkında broşürler, kitapçıklar, kaynaklar ve rehberler gösterin. İlişkilerin tartışılmasına herkesi dahil edin. “Partner, kişi” gibi cinsiyet belirtmeyen, kapsayıcı kelimeler kullanın.

Bunları yapmamalısınız:

Ana dilde ya da herhangi bir dilde isim koymamalı ve konulmasına izin vermemelisiniz. Yetişkinler tarafından kesinlikle kabul edilemez bir durumdur ve öğrenciler arasında olduğunda ise durum izlenmeli ve/ veya yönlendirilmelidir.

“İbne, top, tekerlek, yumuşak veya erkek fatma” gibi ya da kişi tarafından sözlü taciz olarak algılanabilecek, kişinin erkekliğini ya da kadınlığını alçaltan kelimeler kullanmayın.

Diğerlerinin cinsel yönelimleri ve eşcinsellik hakkında ya da HIV/ AIDS gibi konularda şakalar yapmayın.

Heteroseksüelliği kuvvetlendirmeyin. Örneğin, kız arkadaşları olan erkeklerE ya da erkek arkadaşı olan kızlara göndermeler yapmayın. Sadece heteroseksüellerin bir aileye sahip olduğunu düşünmeyin. Lezbiyenler, geyler ve biseksüeller de aile hayatına değer verir ve kendileri ile aileleri okul topluluğunda bulunmaktadır.

Eşcinsellik bir hastalıkmiş gibi konuşmayın. “Geyler AIDS’e sebep olur”, “AIDS bir gey hastalığıdır”, “AIDS tanrıdan bir cezadır”, “AIDS’liler toplumdan dışlanmalıdır” gibi ifadeler kullanmayın.

Size açılan bir öğrenciye ya da çalışana, kesinlikle aşağıdakilerden biriyle karşılık vermeyin:

- a. Nereden biliyorsun? Emin misin?
- b. Doğru kişi geldiğinde bundan kurtulacaksınız.
- c. Bu bir hastalık. Karşı cinsi denedin mi?
- d. Atlatacaksın; bu sadece bir dönem.
- e. Endişelenme, tedavi olabilirsiniz.
- f. Neden daha kadınsı/erkeksi davranmayı denemiyorsun?
- g. Eşcinselliğine ne sebep oldu?
- h. Bu anneni/babanı/aileni mahvedecek.
- i. Nerede yanlış yaptım?
- j. Sadece her neysen o ol ve sessiz kal.
- k. Pek onlardan gibi görünmüyorsun.

Öğretmenler ve danışmanlar için bazı tavsiyeler ve stratejiler

Konuyla ilgili olumsuz okul tabanlı olaylara dikkat çekin: bilinçli taciz, alay ve aşağılama (kişiye hitaben ya da değil), gey karşıtı şakalar ve yazılar.

Herkesin heteroseksüel olduğunu ya da olması gerektiğini varsayan dili bırakın. “Kız/erkek arkadaşı” yerine “eş, partner” kelimelerini, “evlilik” yerine “kalıcı ilişki” terimini kullanın.

Tüm sözlü taciz şekilleri için geniş tabanlı bir ayrımcılık/taciz karşıtı bir politika belirleyin. Bu politikayı, tacizin sebeplerini anlatacak, öğrencileri okul danışmanına ya da çevredeki güvenilen bir kuruluşa yönlendirecek şekilde her sınıfa tanıtın. Öğretim programı boyunca tarih, edebiyat, sanat, fen ve din derslerinde gey ve lezbiyenlerin katkılarından bahsedin.

Kütüphanenin cinsel çeşitlilikle ilgili hikâye, roman ve kurgusal olmayan materyallerinin çoğaltılması için isteklerde bulunun. Lezbiyen ve gey öğrenci ve aileleri için destek grupları oluşturun ve/ veya var olan destek gruplarını tanıtın.

Sınıflara ve toplantılara kaynak olarak yetişkin açık gey ve lezbiyenler getirin.

Yöneticiler ve okul çalışanları için hizmet içi “duyarlılık” eğitimi verin.

Geniş tabanlı bir gey, lezbiyen ve biseksüel örnek komitesi, görev ve tanıtım grubu oluşturun. Öğrenciler için “duyarlılık” eğitimi sağlayın.

Ebeveynler ve toplumdaki diğer gençlikle ilgili yetişkinler için eğitim ve konuşma fırsatları geliştirin.

Uluslararası İyi Örnekler 3

AVRUPA KONSEYİ İNSAN HAKLARI KOMİSERİ İNSAN HAKLARI YORUMU: LGBTİ ÇOCUKLARIN GÜVENLİĞE VE EŞİTLİĞE HAKKI VAR

Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları Yüksek Komiseri Nils Muižnieks, 2 Ekim 2014 tarihinde yayımladığı İnsan Hakları Yorumu'nda eşcinsel, biseksüel, trans ve interseks çocukların durumuna odaklandı. Söz konusu metni Kaos GL Derneği Türkçe'ye çevirdi.

Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTİ) çocuklar sıklıkla okulda, evde ve sosyal medyada zorbalığın ve şiddetin mağduru olmaktadır. Bu durum, sağlıklarını ciddi şekilde etkilemektedir ve kişisel kimliklerinin açıklığı önünde engel teşkil etmektedir. LGBTİ çocuklar, tüm çocuklar gibi, insan haklarını kullanma ve topluma tam katılım sağlama adına güvenli bir ortam talep etme hakkına sahiptirler.

Zorbalığa verilen karşılıklar

AB Temel Haklar Ajansı tarafından (FRA) yürütülen bir araştırmaya göre, araştırmaya katılan LGBTİ kişilerin en az %60'ı cinsel yönelimlerinden veya cinsiyet kimliklerinden ötürü okulda olumsuz yorumlara veya uygulamalara şahsen maruz kalmıştır. Anketi yanıtlayanların %80'i, bir okul arkadaşlarının LGBTİ olarak algılanması sonucunda, ona yönelik olumsuz yorumlar veya uygulamaların ortaya konulduğuna şahit olmuştur. LGBTİ öğrencilere yönelik olumsuz davranışların sıklığı göz önünde bulundurulursa, araştırma sonuçlarına göre üç

LGBTİ çocuktan ikisinin okuldayken LGBTİ kimliklerini saklı tuttuğunu görmek hiç de şaşırtıcı değildir.

Bu, kabul edilebilir bir durum değildir. Bu durum, LG-BTİ çocukların üzerine çok ağır bir yük yüklemektedir ve bu çocukların birçoğunda intihar davranışı riski yüksektir. İrlanda'da yapılan bir araştırmada, 25 yaşında veya daha genç LGBTİ katılımcılardan oluşan yanıtlayıcı grubun yarısından fazlası, hayatlarına son vermeyi ciddi anlamda düşündüğünü belirtmiştir. Zorbalığın LGBTİ çocukların eğitimdeki başarı oranlarını etkilediği oldukça açıktır. Zorbalık, LGBTİ çocukların, ulaşılabilir en yüksek sağlık standardını kullanma hakları ve ayrımcılık olmadan eğitim alma hakları önünde engel teşkil etmektedir.

Okullar bütün öğrenciler için güvenli birer ortam olmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, eğitime yönelik düzenlemelerde yer alan homofobik ifadelerin Avrupa Sözleşmesi'nin özgür ifade maddelerince korunmadığını açıkça belirtmiştir. Homofobik ve transfobik tehditlere karşı koymak için, okulların ve eğitim otoritelerinin sürekli ve odaklanmış bir dikkat göstermeleri gerekmektedir. UNESCO ve Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve Kuir Gençler ve Öğrenciler Örgütü (IGLYO), verilebilecek etkili karşılıklara dair ayrıntılı bir rehber hazırlamıştır. İrlanda, somut bir eylem planının yanında, okullarda homofobik ve transfobik zorbalığın üzerine giden yasal düzenlemeler ve zorunlu politikalar uygulamaya koymuştur.

Bilgi edinme hakkı

Çocuklar, cinsellik ve cinsiyet çeşitliliği konularında gerçeklere dayalı bilgiler alma hakkına sahiptir. Zorbalık karşıtı çalışmalar eşitlik, cinsiyet ve cinsellik eğitimleriyle de desteklenmelidir. BM Eğitim Hakkı Özel Ra-

portörü, çocukların cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı hiçbir ayırım olmaksızın kapsamlı bir cinsel eğitim alması gerektiğinin altını çizmiştir. Okullarda, cinsiyet ve cinsellik üzerine kalıp yargılar sorgulanmalıdır. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi, “özellikle heteroseksüellik dışındaki yönelimlerin tanımlanması ve betimlenmesi konusunda açıkça önyargılı, ayrımcı ve alçaltıcı” eğitim malzemelerine referans vererek, bunların Avrupa Sosyal Hakları Sözleşmesi’ni ihlal ettiği kararına varmıştır.

Çocukları koruma düşüncesi, bazen çocukların LGBTİ kişilerle ilgili bilgilere erişiminin engellenmesine yönelik görüşlere yol açmaktadır. Venedik Komisyonu, söz konusu görüşlerin Avrupa Mahkemesi’nce talep edilen asli gereklilikler ve orantılılık testlerini geçemediğinin altını çizmiştir. LGBTİl kişilere karşı olumlu davranış sergilenmesi gerekliliğini savunan bilgilerinin yayılımının çocuklar üzerinde ters etki yarattığına dair hiçbir kanıt yoktur. Hatta tam tersine, cinsellik ve cinsiyet çeşitliliğini öğrenmeleri çocukların yararınadır.

Aile ve evsizlik

Çok sayıda LGBTİ çocuk kendi aileleri içinde önyargıya ve şiddete maruz kalmaktadır. LGBTİ çocuğu kabullenme birçok ebeveyn ve aile üyesi için hala oldukça zordur. FRA tarafından yapılan araştırmaya göre, genç yetişkinlerin %35’i LGBTİ olmaları konusunda ailelerine açık değildirler. Karadağ’da LGBTİ bireyler için kurulmuş bir sosyal merkez ve barınağı ziyaret ettim ve orada aileleri tarafından reddedilip evden ayrılmak zorunda bırakılmış genç bireylerle tanıştım. Tesisi işleten STK aileler ve LGBTİ bireyler arasında aracılık yapmaya çalışıyordu ve bazı vakalarda ailelerle uzlaşmaya varmıştı.

Ailelerinden ayrılmak zorunda bırakıldıklarında, genç LGBTİ kişiler yüksek oranda evsiz kalma riski taşır-

lar. İngiltere’de yapılan bir araştırma, evsiz gençlerin %25’inin LGBTİ gençler olduğunu ortaya koymaktadır. Mevcut ekonomik krizler ise, gençlerin iş ve barınak bulmalarını daha da zor hale getirmiştir. LGBTİ gençler ailelerinin desteğine güvenemedikleri zaman, uzun vadede marjinalleşmektedirler ve bu da sağlıklarını tehlikeye atmaktadır. İngiltere’deki Albert Kennedy Vakfı genç LGBTİİ kişilere, sosyal ve mesleki desteğin yanı sıra, hem kısa vadeli barınma hem de kalıcı konaklama hizmetleri sunmaktadır. Evsizler için belediye ve devlet destekli hizmetler sunan kurumlar, evsiz LGBTİİ gençleri hoş karşılamaya da ayrıca çaba göstermelidirler.

Özerklik (kendini belirleme) hakkı

Trans ve interseks çocuklar, kendilerini belirleme haklarını kullanırlarken özel sorunlarla yüzleşmektedirler. Trans gençler, yetişkin olmayan kişiler olarak translara özel sağlık ve destek

hizmetlerine ulaşmakta sorun yaşarlarken, interseks çocuklar, sıklıkla, doğumlarının hemen ardından, kendi onamları olmaksızın, o geri dönüşsüz “normalleştirme” tedavilerine maruz bırakılmaktadırlar. Trans ve interseks çocukların cinsiyetlerinin veya cinselliklerinin yasal olarak tanınması hala birçok ülkede çok büyük bir sorun olmaya devam etmektedir. Çocuklar hak sahibi kişilerdir ve onları ilgilendiren konularda karar verilirken onların da dinlenmesi gerekmektedir. Cinsiyet tayini tedavileri, kişinin tamamen bilgilendirilmesinin ve onayının alınmasının ardından uygulanmalıdır.

LGBTİİ çocuklarının birçok ortak problemi vardır. “2020 için Vizyon”larında, Finlandiya’daki trans ve interseks gençler güvenli bir çevrede büyüme hakkına ve bilgin edinme hakkına yüksek öncelik verilmiştir. Buna ek olarak “toplumun eşit bireyleri olarak yasal güvence altına alınmış yaşam hakkı” konusuna da vurgu yapılmıştır ve

kapsamlı bir eşit muamele yönetmeliği talebinde bulunmuştur.

Güçlendirme ve koruma

Geleceğe dönük vizyon, bugünün gerçekliği olmalıdır. LGBTİ çocukları korumak ve güçlendirmek zaten hükümetlerin görevidir. Çocukların görüşlerine saygı gösterme ve çocukların çıkarlarını koruma BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde açıkça vurgulanmıştır. İnsan hakları, hiçbir ayrımcılık olmadan, LGBTİ çocukları da eşit şekilde kapsamaktadır.

LGBTİ çocuklar hayatın tüm alanlarında katılımcılık haklarını kullanabilmelidirler. Bilgiye erişim, katılımı ve karar vermeyi mümkün kılan temel koşuldur. Aynı zamanda LGBTİ çocuklar evde, okullarda, internette, sporda ve kamuya açık alanlarda şiddete ve zorbalığa karşı korunmalıdırlar. Çocuk koruma hizmetleri, çocuklarla ilgili sorunlara bakan yetkililer ve polis, LGBTİ çocuklara da yardımcı olabilmek adına özel çaba sarf etmelidirler. Hükümetler, LGBTİ çocukların güvenliğini ve eşitliğini iyileştirmek için gereken adımları sistematik olarak atmalıdırlar.

Nils Muižnieks

* Bu İnsan Hakları Yorumu, 18 yaşının altındaki lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks çocukları kapsamaktadır. Metinde referans verilen araştırmaların özellikle interseks kişileri içermemesi durumunda, "LGBTİ" kısaltması kullanılmıştır.

Metnin orijinaline <http://www.coe.int/en/web/commissioner/-/LGBTİ-children-have-the-right-to-safety-and-equality> adresinden erişilebilir.

Resmi olmayan bu Türkçe çeviriyi Kaos GL Derneği hazırlamıştır.

CİNSEL YÖNELİMLER, LGBTİ TERİMLER VE TANIMLAR

LGBTİ (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks):

Lezbiyen, gey, biseksüel, trans (travesti ve transseksüel) ve interseks; zaman zaman “cinsel azınlıklar” diye de anılan grup ve kimliklerin tümünü kapsayan terimdir.

Cinsel Yönelim (Sexual Orientation): Kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinse yönlendiğini belirler. Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekim olarak tanımlanabilir. Heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik gibi.

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum).

Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi heteroseksüellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir. Eşcinsel yönelimli bireyler “gey” ya da “lezbiyen” olarak da adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

Eşcinsel: Kendi cinsinden olanlara duygusal ve cinsel yönelim içinde bulunan kadın veya erkek. Eşcinsel te-

rimi, Homoseksüel (Homosexual) kelimesinin Türkçe karşılığı olarak hem kadın eşcinseller hem de erkek eşcinseller için kullanılmakla birlikte günlük hayatta daha çok erkek eşcinselleri ifade ettiğinden erkek eşcinseller için “gey”, kadın eşcinseller için “lezbiyen” isimleri de kullanılır.

Eşcinsellik: “Homosexuality” teriminin birebir çevirisidir. Zamanında bir tıp terimi olarak tanımlanmıştır. Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eden bir kavramdır. Toplum genelinde ve bazı ruh sağlığı profesyonellerindeki kanının aksine eşcinsellik ile transeksüalizm veya transvestik davranış birbirinin uzantısı, örneğin transeksüalizm eşcinselliğin daha aşırı bir şekli değildir. Bunlar ayrı düzlemlere ait olgulardır.

Gey: Bu terim, 1970’lerin başında Gey Kurtuluş Hareketiyle (Gay Liberation Movement) birlikte ortaya çıkmıştır. Başlangıçta hem kadın hem erkek eşcinselleri kapsayan bir kelime olmakla beraber, günümüzde sadece erkek eşcinseller kendileri için kullanmaktadırlar. Terim süreç içinde “homoseksüellik”ten politik bir kopuşa işaret eder. “Homoseksüel” kelimesi, tıp tarafından tanımlanmış olduğu halde, hak temelli bir mücadele eksenini benimsemiş olan Gey Kurtuluş Hareketi ile “gey” kelimesi aynı cinsten insanların birbirlerine karşı duygusal veya cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayat tarzını tanımlamak için, eşcinsel bireyler tarafından ortaya konmuştur.

Bu kelimenin, Türkçeye, İngilizceden olduğu gibi alınması 80’lere rastlar. 1999’da “Türkiyeli Eşcinseller Buluşması” sonrasında “gay” Türkçeleştirilerek “gey” olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eylül 2006 tarihinden itibaren de TDK elektronik sözlüğüne gey, “erkek eşcinsel” olarak geçmiştir.

Lezbiyen: Duygusal, cinsel, erotik yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır. Kelime eşcinsel kadın şair Sappho'nun M.Ö. 6. yüzyılda yaşadığı Lesbos (günümüzdeki adıyla Midilli) Adası'nın isminden türemiştir.

Biseksüel: Hem kendi cinsine hem de karşı cinse duygusal, erotik ve cinsel yönelim içinde olan kadın veya erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüel: Duygusal, cinsel ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olan kadın ya da erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır.

Heteroseksüellik: Bireylerin, cinsel, duygusal ve erotik olarak karşı cinsten kişilere yönelmiş olma halidir. Kendiliğinden ve zorunlu olarak, toplumda egemen varoluştur. Bu kendiliğinden ve zorunluluk hali, heteroseksüel bireylerin kendilerini “heteroseksüel” olarak tanımlamalarına bile gerek duyurmamaktadır. Bu durumdaki bireyler, kendini “eşcinsel” ya da “heteroseksüel olmayan” diye tanımlayan bireylerin ortaya çıkmasını kavrayamamakta, “homofobik” ve “heteroseksist” olabilmektedir. Doğal olarak bu durum, bütün heteroseksüellerin heteroseksist olduğu anlamına gelmemektedir.

Transgender: Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış; ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne bir şekilde müdahale edenleri ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Travesti, halk arasında cinsiyet geçiş ameliyatı olmamış, yalnızca dış görünümü ve davranışlarıyla kadın kimliğine bürünenleri; transseksüel de giyim ve davranışlardan öte cinsiyet geçiş ameliyatı olanları belirlemek için kullanılan kelimelerdir. Bununla birlikte Türkiye’de fazla yaygınlık kazanmamış olan transgender terimi çoğunlukla hem transseksüeller ve travestileri hem de interseks kişileri (cinsiyet-

lerarası) kapsamaktadır. Türkiye’de LGBTİ örgütleri, “transgender” terimini karşılayacak şekilde “trans” adlandırmasını kullanmaktadır.

Transseksüel: Hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Kişinin davranışlarından çok iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Transseksüel kişinin ruhsal eğilimleri için belirleyici olan bir kelimedir, bu yüzden transseksüeller dış görünüşlerinden belirlenemeyebilir. Çünkü kendilerini, karşı cinsten hissettiklerini dış görünüşlerine her zaman yansıtmayabilirler. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerlidir.

Travesti (Transvestite/Cross Dresser): Dış görünüşüyle ve davranışlarıyla karşı cinse ait olma isteğini ifade eder. Travesti dendiğinde sık bir şekilde “kadın kılığındaki erkekler” akla gelse de travesti kelimesi aslında hem “erkek” hem de “kadın” için geçerlidir. Travestiler karşı cinsin eşyalarını kullanmaktan, karşı cinsin giydiği kıyafetleri giymekten, ait olmak istediği cinsin davranışını sergilemekten zevk alan kimselerdir.

CİNSİYET, TOPLUMSAL CİNSİYET VE CİNSİYET KİMLİĞİ

Cinsiyet (Sex): Biyolojik cinsiyeti ifade eder; kadın ve erkeğin sahip olduğu genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Canlı türlerinin neredeyse tamamının, özellikle üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak iki temel biçimde farklılaşması “cinsiyet” olarak tanımlanır.

Cinsel Kimlik: Kişinin biyolojik olarak cinsel özelliklerini yansıtır. Bunlar kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılır. Ayrıca, kimi zaman cinsel kimlik kavramı cinsel yönelimi ifade etmek için de kullanılabilir.

Toplumsal Cinsiyet (Gender): Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin rollerini, sorumluluklarını, güç ilişkilerini ve toplumsal konumlarını belirleyen bir kavramdır.

Yaşanılan zaman, coğrafya ve kültüre göre değişen, farklı cinsiyetlere sahip insanlardan beklenen sosyal rol, davranış ve fiziksel görünüşün bütününe ifade eder.

Toplumsal cinsiyet kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilir. Kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları sosyalleşme süreci içinde öğrenirler. Her iki cinse ait bu tür özellikler; aile, arkadaşlar, söz sahibi kişiler, dini ve kültürel öğretilerin yanı sıra okul, işyeri ve basın-yayın organlarının etkileri ile şekillenmektedir.

Cinsiyet Rolü (Gender Role): Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır.

Kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları insanlar arasında bir eşitsizlik ve ayrımcılığa sebep olmaktadır. Cinsiyet biyolojik varlığımızın bir sonucu iken; toplumsal cinsiyet doğumdan önceki süreçle başlayan ve ölümle son bulan bir kavramdır. Kadınlar ev gibi özel bir alanda sınırlı kalırken, erkekler kendilerini dışarıda gösterirler. Genel olarak yaşamın

her anında ve alanında görülebilen bu tablolar “toplumsal cinsiyet eşitsizliğini” oluşturur. “Toplumsal cinsiyet eşitliğini” sağlamak için ise; bireylerin cinsiyetleri nedeni ile fırsatları kullanmasında, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmayacağı ve bireylerin kendilerine ayrımcılık yapılmayacağı bir ortam oluşturulmalıdır.

Toplumsal cinsiyet vasıtası ile kadın ve erkekler arasındaki sınırlar belirlenir ve bu iki cins arasındaki ilişkiler toplum tarafından denetlenir. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun görmek istediği kadın-erkek kalıplarına göre şekillenir. Erkekler ve kadınlara karşı tutumlar toplumdaki topluma değişir, kadın erkek rolleri toplumsal yapıyı oluşturmaktadır.

Cinsiyet Kimliği (Gender Identity): Kişinin kendini hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımladığı ve ya diğer insanlar tarafından hangi toplumsal cinsiyet kimliği üzerinden tanımlandığını ifade etmek için kullanılır. Kültürümüzün herhangi bir cinsiyete ait olma durumunda bireyden beklediği nitelik veya karakterdir. Bu, toplumun cinsiyetlere atfettiği özelliklere göre kültürden kültüre değişebilir. Örneğin kıyafet, davranış tarzı kişinin cinsiyet kimliğini oluşturabilir.

Cinsiyet kimliği kişinin vücuduyla ilgili bireysel hislerini içerecek şekilde (tıbbi, cerrahi ya da diğer araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilen), doğumdan itibaren kazandığı biyolojik cinsiyetle uyumlu ya da uyumlu olmayabilen, cinsiyeti hakkında derinden hissettiği içsel ve bireysel duygulara ve giyim, konuşma ve davranış biçimlerini de içerecek şekilde cinsiyetin diğer biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur.

Cinsiyet Geçiş Süreci: Cinsiyet geçişi veya inşası, bire-

yin toplumsal cinsiyetini biyolojik cinsiyeti ile uyumlu hale getirdiği bir süreçtir. Bu süreç genellikle kişisel, sosyal ve medikal yönleri gerektirmektedir. Tıpta cinsiyet değiştirme denilen, bu süreçteki kişilerin ise cinsiyet geçiş süreci ameliyatı olarak isimlendirdikleri müdahale ile bireyin cinsel organlarının erkekten kadına veya kadından erkeğe dönüştürülmesi en önemli ameliyattır. Bu ameliyat göğüs bölgesi ve diğer bölgelerin değişimini kapsayabilir.

İTERSEKS

İnterseksin bilimsel açıklaması “anormal üreme ve cinsiyet organlarıyla doğmuş olandır” İnterseks bireyler birçok insandan daha farklı dış cinsiyet organlarına, iç üreme organlarına ve/veya iç salgı bezlerine sahiptirler. Tek tip “interseks beden” yoktur, toplum tarafından “anormal” farz edilmenin dışında ortak çok fazla bir şeyi olmayan çok çeşitli durumları kapsar. İnterseks kişilerin ortak özellikleri biyolojileri değil tıbbileştirilme deneyimleridir.

Bazı interseks kişiler kendi kimliklerinin bir parçası olarak “interseks” kelimesini yeniden talep ederken çoğu kişi bunu bir tıbbi durum veya kendine özgü fiziksel durum olarak görmektedir. İnterseks durumlar tıp âleminde “cinsiyet gelişim bozukluğu” olarak da bilinir. Çoğu interseks birey kendini sıradan kadınlar ve erkekler olarak tanımlar ve yaşar. Gey, lezbiyen, biseksüel veya heteroseksüel yönelimlidirler.

İnterseks aktivistler neyi amaçlıyor?

İnterseks aktivistleri, gizleme üzerine kurulu interseks tedavisini hasta merkezli alternatifleriyle değiştirmeye çalışıyor. İnterseks bebeklerin kendi kaderlerine bırakılmasını değil başkalarından farklı olmanın zorluklarıyla

baş edebilmek için hem ebeveyn hem de interseks çocuklar için psikolojik ve sosyal desteğin olmasını öneriyorlar. Uzun vadede eğitim ve farkındalık yaratarak sosyal engelleri kaldırmak amaçlanıyor.

İnterseks durumları zararlı mı?

Genel olarak interseks durumları kişileri hasta etmez veya kişiye acı vermez. Ancak bazı interseks durumları ciddi sağlık sorunlarıyla bağlantılı olduğu için tıbbi tedavi gerektirebilir. Fakat interseks cinsiyet organlarının görünümünün cerrahi müdahaleyle “düzeltilmesi” altta yatan tıbbi ihtiyaçları gidermeyecektir.

İnterseks durumları ne kadar yaygın?

Sabit bir “interseks” tanımının olmamasından ve interseks durumlarla doğan çocukların etrafındaki yalan ve gizlilikten dolayı bu durumla doğan tam olarak kaç çocuk olduğunu kimse bilmiyor. Bununla birlikte ABD’de 2000 çocuktan biri veya günde 5 çocuğun görünür interseks durumla doğduğu, erken (ve çoğunlukla yanlış yönlendirmeye) müdahalelere maruz kaldığı tahmin ediliyor.

Bebekler gerçek cinsiyetini bir test yaparak bilseler olmaz mı?

Tıp bebeklerin “gerçek cinsiyetini” belirleyemez. XY kromozomlarına sahip olmasına rağmen androjen duyarlılığı sendromuyla doğan çoğu kişi hayatını kadın olarak yaşadığı gerçeğinden yola çıkarak kromozomlar tek başına kişinin cinsiyetini belirleyemez. Başka bir deyişle klitorisin ne kadar büyük olduğunu ölçülebilir ama ne kadar büyük veya geniş olması gerektiğine hükmedemez. Bu toplumsal bir tespittir.

İnterseks durumla doğmuş bir çocuğun gerçek cinsiyetini nasıl bilebiliriz?

Çocuk bizimle iletişim kuracak yaşa gelene kadar onun cinsiyetini bilemeyiz. Çocuk bizim tahminimize göre cinsiyetlendirilecektir en iyisi onu kendini tanımlayabileceği bir yaşa geldiğinde ne olarak tanımlayacağına karar vermesini beklemektir.

Büyüdüklerinde daha fazla seçeneğe sahip olmaları için bebekler üzerindeki geri döndürülemez cerrahi müdahaleler kaldırılmalıdır. Cerrahi müdahalelerin devam etmesi tahminlerimizin yanlış çıkması olasılığını elemeyecektir.

İnterseks insanlar için hangi zamirleri kullanmak gerekir? (oğlum mu diyeyim, kızım mı diyeyim?)

Zamirler kişilerin cinsiyet organlarına bakılarak değil, kişi nasıl çağrılmak istiyorsa ona göre olmalıdır. Ne tercih ettiğini söyleyemeyecek kadar küçük çocuklar için doktor ve ebeveynin en iyi tahminine uygun davranılabilir.

İnterseks kişiler “üçüncü cinsiyet” mi?

İnterseks olmayan birçok birey gibi birçok interseks birey de kendini kadın veya erkek olarak tanımlar. Yine interseks olmayan bazı bireyin kendini farklı bir cinsiyete ait olarak tanımladığı gibi bazı interseks birey de kendini farklı bir cinsiyete ait olarak tanımlar. Herkesin kendini istediği gibi tanımlama hakkını savunduğumuz halde fiziksel durumları yüzünden interseks kişilerin cinsiyetler ötesi olması gerektiğini düşünmüyoruz.

İnterseks “trans” camianın bir parçası mıdır?

İnterseks durumlarıyla doğan birçok kişi kendini ayrıca trans olarak tanımlasa da bir grup olarak interseks bi-

reyler trans bireylerle ortaklıklarının yanında bir takım özel gereksinim ve önceliklere sahiptirler. Çok sıklıkla, “interseks” kategorisi “trans” şemsiyesi altında yer aldığına bu özel gereksinimler ya görünmez ya da daha az önemli hale geliyor.

Örneğin, kişiler trans bağlamında interseks hakkında konuşurken interseks cinsiyet organı ameliyatlarına karşı “yanlış” cinsiyete atanma riskini vurguluyorlar. Bu geçerli bir endişeyken interseks tıbbi yardımının kişinin cinsiyet kimliği doğumda atanan cinsiyetine uysa da uymasa da acı verici ve travmatik olduğu gerçeğini gözden kaçırmaktadır.

Bu yüzden interseks “transgender” şemsiyesi altında değil de tek başına, ayrı bir kategori olarak ele alınıyor.

“Hermafrodit” ve “interseks” arasındaki fark nedir?

Biyolojide eril ve dişil üreme organları serisinin ikisine de sahip organizmalara “hermafrodit” denir. Bu bağlamda insanlar “hermafrodit” değildir fakat doktorlar interseks durumlarla doğan kişilere hâlâ “hermafrodit” diyebilmektedir çünkü interseks bedenler doktorun tanımladığı “normal” kadın ve erkek bedenine uymaz.

“Hermafrodit” kelimesinin yanlış yönlendirdiğini, mitleştirdiğini ve damgaladığını düşünüyoruz. Bazı interseks aktivistleri bu terimi tekrar talep edip kullansalar da genel olarak interseks bireyleri işaret etmek için uygun değildir. İşin özü salyangozlar hermafrodittir insanlar değil.

Ayrıca, lütfen “interseksüel” kelimesini isim olarak kullanmaktan kaçının, “interseks bireyler” veya “interseks durumları/deneyimleri olan bireyler” kullanmayı tercih ediliyor.

CİNSEL YÖNELİM VE EŞCİNSELLİK İLE İLGİLİ SORULAR VE YANITLAR

Cinsel yönelim nedir? Bir seçim midir? Terapiyle değiştirilebilir mi? Eşcinsellik bir zihinsel hastalık mıdır yoksa duygusal bir problem mi? Eşcinsellik gündeme geldiğinde hemen akla gelen bu ve benzeri pek çok soruya yanıt arıyorsanız işte size Amerikan Psikoloji Birliği ve Amerikan Psikiyatri Birliği'nin hazırladığı soru ve cevaplar...

Cinsel Yönelim nedir?

Cinsel yönelim, cinselliği oluşturan dört unsurdan biridir. Diğer üçünden belli bir cinsiyetteki (gender) bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimle ayrılır. Cinsellikle ilgili diğer üç unsur da biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet (gender) kimliği (erkek ya da kadın olmaya ilişkin psikolojik duyum) ve sosyal cinsiyet rolü (eril ya da kadınsı davranışları belirleyen kültürel normlara uyum). Tanınmış üç cinsel yönelime göre; kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi eşcinsellik, kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi karşıcinsellik, kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi biseksüelliktir.

Eşcinsel yönelimli bireyler kimi zaman “gey” (hem kadın hem erkekler için kullanılır) ya da “lezbiyen” (sadece kadınlar için) olarak adlandırılırlar.

Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını (self-concept) içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeyebilirler de.

Bireyin Cinsel Yöneliminin nedenleri nelerdir?

Bilim insanları tarafından, bir bireyin cinsel yöneliminin nasıl geliştiği henüz anlaşılmamıştır. Farklı teoriler cin-

sel yönelimin nedenleri için farklı kaynaklar önermiştir; genetik ya da doğuştan gelen hormonal etkenler ve erken çocukluk döneminde yaşananlar gibi... (Buna karşın birçok bilim insanı, cinsel yönelimin erken yaşlarda biyolojik, psikolojik ve sosyal etkenlerin etkileşimiyle şekillendiği düşüncesini paylaşırlar.)

Cinsel Yönelim bir seçim midir?

Hayır. Çoğu insan için cinsel yönelim ergenlik döneminde (adolescence) hiçbir cinsel deneyim olmadan ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, kimi bireyler cinsel yönelimlerini eşcinsellikten karşı cinselliğe çevirmek için yıllar boyunca hiçbir başarı elde edemediği uğraştıklarını ifade ederler. Bu nedenlerden dolayı psikologlar, cinsel yönelimi isteğe bağlı olarak değiştirilebilen bilinçli bir seçim olabileceğini düşünmezler.

Eşcinsellik bir zihinsel hastalık mıdır ya da duygusal bir problem midir?

Hayır. Psikologlar, psikiyatrlar ve diğer sağlık uzmanları, eşcinselliğin hastalık, zihinsel bozukluk ya da duygusal bir problem olmadığına hemfikirdirler. Yapılan yansız araştırmalar eşcinsel yönelimle duygusal ya da sosyal problemler arasında herhangi bir bağın olmadığını göstermiştir.

Geçmişte eşcinsellik hakkında bilgi, terapi görmekte olan lezbiyen ve geylerden elde edildiği için toplum ve zihinsel hastalık uzmanları eşcinsellik ile ilgili taraflı ve gerçekdışı düşünceleri savundular. Ne zaman ki araştırmacılar terapi görmeyen lezbiyen ve geylerden gelen bilgileri değerlendirdiler, eşcinselliğin zihinsel bir hastalık olduğu görüşünün yanlış olduğunu anladılar.

Amerikan Psikiyatri Birliği 1973 yılında yeni araştırmaların önemini tüm zihinsel ve ruhsal hastalıkları içeren

resmi el kitabından “homoseksüellik” terimini çıkartarak onayladı. 1975 yılında ise Amerikan Psikoloji Birliği bu değişikliği destekleyen bir karar çıkarttı. Kimi insanlar eşcinsel yönelim ile zihinsel hastalıklar arasında bir bağ kurarak onları hasta olarak damgalamaktadırlar. Bu iki birlik ise, tüm zihinsel ve ruhsal hastalık uzmanlarını, bunun gerçekdışı olduğunu ifade etmeleri konusunda uyarmaktadır. Eşcinselliğin bir zihinsel bozukluk olarak sınıflandırılmamasından bu yana, yapılan yeni araştırmaların bulgularıyla iki birlik tarafından bu düşünce güçlendirilmiştir.

Lezbiyen ve geyler iyi ebeveyn olabilirler mi?

Evet. Eşcinsel ve heteroseksüel ebeveynlerce yetiştirilen çocukların karşılaştırıldığı çalışmalar sonucunda iki guruptaki çocuklar arasında zeka, psikolojik uyum, sosyal uyum, arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurma, toplumsal cinsiyet rol kimliklerin gelişimi ya da cinsel yönelimin gelişimi bakımından hiçbir fark bulunmamıştır.

Eşcinsellikle ilgili bir diğer stereotip de eşcinsel erkeklerin çocuklara cinsel taciz etme eğilimlerinin heteroseksüel erkeklerden daha fazla olduğu düşüncesidir. Eşcinsellerin, heteroseksüellerden daha çok, çocuklara cinsel tacizde buldukları hakkında hiçbir kanıt yoktur.

Neden kimi lezbiyen ve geyler cinsel yönelimlerini başkalarına açıklıyorlar?

Çünkü bu yönlerini diğerleriyle paylaşmak, zihinsel sağlıkları için önemlidir. Lezbiyen ve geyler için açılma olarak tanımlanan kimlik gelişimi sürecinin psikolojik uyumla (adjustment) sıkı bir bağlantısı vardır. Gey ve lezbiyen kimliği ne kadar olumlu olursa, kişinin zihinsel sağlığı ve kendine güveni de o kadar iyi olacaktır.

Kimi gey ve lezbiyenler için açılma (coming-out) süreci neden zordur?

Yanlış stereotipler ve önyargılar lezbiyen ve geyler için açılma sürecini duygusal problemlerin yaşanabildiği zorlu bir süreç haline getiriyor. Lezbiyen ve geyler, kendi cinslerinin çekiciliğinin farkına varmaya başladıklarında kendilerini farklı ve yalnız hissederler. Ayrıca aile, arkadaşlar, çalışma arkadaşları ve dinsel kurumlar tarafından reddedilme olasılığı da korkutucudur.

Bunlara ek olarak, eşcinseller ayrımcılığın ve şiddetin de daima hedefi olmuşlardır. Şiddetin ve ayrımcılığın tehdidi de gey ve lezbiyenlerin gelişiminin önünde önemli bir engeldir. 1989'da yapılan (ABD) bir ulusal araştırmada geylerin %5'inin, lezbiyenlerin ise %10'unun gey ve lezbiyen olmalarıyla ilişkili olarak fiziksel saldırıya ve tecavüze uğradığı, %47'sinin ise yaşamları sürecinde ayrımcılığa maruz kaldıkları saptandı. (Diğer araştırmalar da buna benzer yüksek oranda ayrımcılığı ve şiddeti saptamışlardır.)

Lezbiyen ve geylere karşılaştıkları önyargılar ve ayrımcılıkla mücadelelerinde yardım etmek için ne yapılabilir?

Lezbiyen ve geylere karşı olumlu bir tavrı benimseyenlerin çoğu bir ya da daha çok gey ve lezbiyen tanıdıklarını söylerler. Bu yüzden, psikologlar bir grup olarak gey ve lezbiyenlere karşı olumsuz tavrın onlarla birebir yaşanılanlardan değil stereotiplerden ve önyargılardan kaynaklandığını düşünürler.

Bununla birlikte, diğer azınlık gruplarında olduğu gibi ayrımcılığa ve şiddete karşı korunma çok önemlidir. Bazı eyaletler kişinin cinsel yönelimini temel alan şiddeti farklı olana karşı duyulan nefretin doğurduğu suçlar olarak görürler ve sekiz Amerikan eyaletinde cinsel ayrımcılığa karşı yasalar uygulanmaktadır.

Terapi ile cinsel yönelim değiştirilebilir mi?

Hayır. Her ne kadar eşcinsel eğilim zihinsel bir hastalık olmasa ve lezbiyen ve geylerin heteroseksüelliğe dönüştürme çabasında herhangi bir bilimsel bulgu bulunmasa da, bazı bireyler kendi cinsel yönelimlerini ya da başka bireylerinkini (çocukları için terapi talepleri olan aileler gibi) değiştirmek isteyebilirler. Bu çeşit terapiyi üstlenen kimi terapistler danışanlarının cinsel yönelimlerini (eşcinsellikten heteroseksüelliğe) değiştirdiklerini rapor etmişlerdir. Bu raporlarda yapılan inceleme sonucunda şüphe uyandıran faktörler bulunmuştur: Bu iddiaların birçoğu zihinsel sağlık araştırmacılarından değil, cinsel yönelime ideolojik açıdan bakan organizasyonlardan gelmiştir. Ayrıca tedavi süreci ve sonuçlarının da belgelendirilmesi yetersizdir. Bunun yanında danışanın tedavi sonrası durumunun gözlem süresi de çok kısadır.

1990 yılında Amerikan Psikoloji Birliği dönüşüm terapilerinin sonuç vermediğine tam aksine yarardan çok zarar verdiğini bilimsel kanıtlarla bildirmiştir. Bireyin cinsel eğiliminin değiştirilmesi, cinsel davranışlarının değiştirilmesinden ibaret değildir. Çünkü, bu tür bir terapi kişinin duygusal ve cinsel dünyasını, duygularını değiştirmeyi, kişinin kendilik kavramını ve sosyal kimliğinin tekrar yapılandırılmasını gerektirecektir. Bazı zihinsel sağlık uzmanlarının cinsel yönelimi dönüştürme çabasında olmalarına karşın; diğerleri, hastalık olmayan ve kişinin kimliği için çok önemli olan bu kişisel özelliği değiştirme çabasının etiğini sorgulamaktadırlar.

Terapi talebinde bulunan her gey ve lezbiyen cinsel yönelimlerini değiştirmek istememektedir. Gey ve lezbiyenler açılmak ve önyargılar, ayrımcılık ve şiddetle baş etmek için psikolojik yardım talebinde bulunuyorlar.

Sözde “Değişim Terapileri” hakkında ne söylenebilir?

Sözde “değişim terapi”lerini üstlenen bazı terapistler müşterilerinin cinsel yönelimlerini “homoseksüel”den “heteroseksüel”e değiştirebileceklerini bildirmektedirler. Bu bildirilerin yakın incelemeleri yine de göstermektedir ki birkaç faktör bu bildirilerin kuşku içerdiğini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bu tür argümanları savunan organizasyonlar eşcinselliği reddeden ideolojik bakış açısına sahiptirler.

Ayrıca, bu tür argümanların kalitesiz olduğu belgelenmiştir; örneğin, tedavi sonuçları zaman içinde takip edilmemiş ve raporlandırılmamıştır ki bu zihinsel müdahalelerin geçerliliği için bir standart oluşturmaktadır. Amerikan Psikiyatri Birliği, bu tür terapilerden ve bunun katılımcılar üzerine olası etkilerinden endişelenmektedir. Birliğin temsilciler meclisi 1997 de bir önerge yayınlarak homofobi tedavilerine karşı olduğunu ve bireyin önyargısız tedavisine ve kendi iradesiyle tedavi edilmesi gerekliliğini doğrulamıştır. Fakat değişim terapileri ile cinsel yönelimini değiştirmeye çalışan bireyler tedavi süresince terapinin profesyonelce, tarafsız ve önyargısız bir ortamda yapılacağını beklemektedir.

Birçok eşcinselin başarılı ve mutlu yaşıyor olmasına rağmen, bazı eşcinsel ve biseksüel bireyler aile üyelerinin veya dini grupların baskılarına uğradıkları için cinsel yönelimlerini terapilerle değiştirme arayışı içindedirler. Gerçek şudur ki, eşcinsellik bir hastalık değildir. Bu nedenle tedavi gerektirmemektedir ve değişebilen bir şey de değildir. Bununla birlikte, psikolojik yardım alan gey, lezbiyen ve biseksüel bireylerin tümünün cinsel yönelimlerini değiştirmek istedikleri söylenemez. Gey, lezbiyen ve biseksüel bireyler dışı açılma sürecinde, önyargılarla savaşmada ve heteroseksüel bireylerin

günlük hayatta yaşadıkları sorunları aşmak için profesyonel yardıma başvurmaktadırlar.

Toplum için eşcinsellik hakkında daha çok eğitim görmek neden önemlidir?

İnsanların cinsel yönelimler ve eşcinsellik hakkında eğitilmesi eşcinsellik karşıtı önyargıların azalmasını sağlayacaktır. Eşcinsellik hakkında doğru bilgiler özellikle kendi cinsel kimlikleriyle çatışma içinde bulunan genç insanlar için önemlidir. Bu bilgilere ulaşmakla kişinin cinsel yöneliminin etkilenmesi gibi bir endişe ya da korku geçersizdir.

LGBTİ BİREYLERE YÖNELİK AYRIMCILIK İDEOLOJİLERİ

Heteronormativite: Heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak görülmesi, toplumsal değerlerin, kuralların ve yaşam biçimlerinin herkes heteroseksüelmiş gibi kabul edilmesidir. İnsanların kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmasını; cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünüdür.

Heteroseksizm: Heteroseksüelliği bir zorunluluk olarak gören ve biricik varoluş biçimi olarak dayatan heteroseksizm bir tür ırkçılıktır. Kadınlara yönelik ayrımcılık olan seksizmin (cinsiyetçilik), heteroseksüel olmayanlara yönelik halidir.

Heteroseksizm doğal, normal, üstün ve kabul edilir olan cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğunu öne süren; heteroseksüel olmayan her türlü davranış, kimlik veya

ilişkiyi damgalayan, reddeden ve aşağılayan ideolojik sistem anlamına gelmektedir.

Bugüne kadar toplumda yerleşmiş, kalıplaşmış olan kadın ve erkek rollerine uymayan, bir anlamda genelden “farklı” olarak görülen eşcinsel bireyler bu anlayış çerçevesinde fiziksel, duygusal ve psikolojik saldırılara maruz kalmaktadır.

Eşcinsel bireylerin toplumsal hayatta mağdur oldukları en önemli alanlardan birisi de kuşkusuz sağlık sektörüdür. Temel insan haklarından olan sağlık hakkını kullanmak için sağlık kuruluşlarına başvuran ve sağlık çalışanlarıyla iletişime geçen eşcinseller, hem kurumsal yapının özelliklerine (resmi sınıflama sistemleri, sağlık geri ödeme sistemleri) hem de sağlık çalışanlarının eşcinselliğe yönelik ayrımcı bilgi, tutum ve davranışlarına maruz kalmaktadırlar.

Eşcinsellik 1973 yılında psikiyatrik bir hastalık olmaktan çıkartılmış olsa da, hekimlerin eşcinselliğe ve eşcinsellere olan bakış açıları, tutum ve davranışlarında bu denli keskin değişimler olmamıştır. Olasılıkla eşcinsellikle ilgili yargı ve düşünceleri şekillendiren etkenlerin sadece tıbbi olmayışı; bu yargı ve düşüncelerin dini inanışlar, politik inançlar, kültürel yapı, kişisel özellikler, stereotipler gibi birçok etken tarafından etkileniyor olması buna yol açmaktadır.

Heteroseksist: Heteroseksizmi savunan kişidir. Heteroseksüellik dışında hiçbir varoluşu kabul etmez ve heteroseksüel olmayanlara şiddete varan fizik ya da psikolojik terör uygular. Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin eşit vatandaşlık hakkını tanımayan heteroseksist sitem, LGBTİ’lerin başta yaşam, ifade ve örgütlenme hakkı olmak üzere temel insan haklarını güvenceye alıp korumaya yanaşmamaktadır.

Transfobi: Biyolojik cinsiyetinden dolayı kendisinden beklenen seksüel ve toplumsal rollere uymayarak cinsiyetini yeniden inşa etme sürecindeki kişilere karşı bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Terim, travesti ve transseksüellere yönelik önyargı ve nefret sonucunda ortaya çıkan ayrımcılığı anlatır.

Geyfobi: Gey kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Lezfobi: Lezbiyen kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Bifobi: Biseksüel kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi: Bu terim, eşcinsellere yönelik önyargı ve nefreti anlatır. Bir tür kaygı ve korku ifadesidir. Lezbiyen, gey, biseksüel veya trans kişilerden korkma, hoşlanmama veya nefret etme sonucunda ortaya çıkan ayrımcılıktır.

Homofobi günümüzde cinsel yönelimi heteroseksüel olmayan kişilere karşı ayrımcılığı ifade etmek için kullanılan genel bir terim olmakla birlikte “geyfobi”, “lezfobi”, “bifobi” ve “transfobi” gibi farklı biçimlerde de kendisini gösterebilmekte ve ifade edilmektedir.

Cinsel yönelim ve cinsel davranışların XIX. yüzyıl sonundan başlayarak tıp disiplini kapsamında sağlık ve hastalık boyutlarıyla değerlendirilmeye başlanması çok sayıda yeni soruna neden olmuştur.

O zamana dek günah ve suç kavramları üzerinden ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan eşcinseller, bu kez tedavi uygulamalarının nesnesi haline getirilmiş ve örselenmişlerdir.

1970’li yıllardan sonra eşcinselliğin hastalık kategorisi olmaktan çıkarılması önceki dönemlerde yapılan tedavi

çabalarının olumsuz etkilerinin daha nesnel değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Eşcinselleri “heteroseksüel yapma” olarak tanımlanabilecek onarım ve dönüştürme tedavilerinin hem eşcinseller hem de bu tedavileri uygulamak zorunda kalan hekimlerde olumsuz etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesi, tıpkı şizofreni ve benzeri ağır psikiyatrik hastalıklara yakalanmış bireylerin maruz kaldıkları “stigmatizasyon”a onların da hedef olmasını ve toplumda ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Bu ayrımcılık, başta homofobi olmak üzere değişik adlandırmalarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe karşı olumsuz duygu, düşünce, tutum ve davranışları anlatmak amacıyla temel olarak üç terim kullanılmaktadır; homofobi, homonegativizm ve heteroseksizm.

Homofobi kavramını ilk kez, Amerikalı bir klinik psikolog olan George Weinberg, 1972’de yayınladığı “Toplum ve Sağlıklı Homoseksüel” adlı çalışmasında kullanmıştır. George

Weinberg, kavramı, heteroseksüellerden farklı bir cinsel yönelimi olanlara dair akıl dışı bir korku olarak tanımlamaktadır.

LGBTİ'lere yönelik olumsuz, korkulu veya nefret dolu tutum ve davranışları ifade etmekte kullanılan homofobi yaygın şekilde kullanılan bir terim olmakla birlikte birkaç nedenden dolayı eleştirilmektedir. Her ne kadar heteroseksüellerin LGBTİ karşıtı önyargılarını ifade etse de, bu tutumun klinik anlamda “fobi” olmadığı ve bu kişilerin diğer fobilerdeki gibi fobiyle ilişkili fizyolojik reaksiyonları yaşamadıkları gösterilmiştir. Ayrıca terimin içindeki -fobi sözcüğü nedeniyle, bireysel ve klinik bir durum akla gelmekte ve bu nedenle de eş-

cinsellere karşı olan önyargıların kültürel ideolojilerden köken alan sosyal bir fenomen oluşuna vurgu yapılmaktadır.

Heteroseksist ideolojinin bir ürünü olarak homofobi, heteroseksüel olmayan kişilerin kimliklerinin yok edilmesi veya gizli kalmasını dayatmaktadır. Homofobi, bir gruba sahip oldukları kimlikleri nedeniyle yöneltilen her türlü ayrımcılık, olumsuz davranış ve tutumu içerir. Homofobi heteroseksüel ve eşcinsel kişilerde farklı derecelerde bulunabilir. Homofobi toplumsal olarak beslenen cinsiyetçi politik bir tutumdur. Heteroseksüel olmayan kimliklerin gizlenmesi talebi cinsel bir pratiğin gizlenmesiyle sınırlı değildir. Kişilerin kendilerini sahte bir kimlikle heteroseksüel olarak takdimi beklenir. Bu kendini inkâra dayanan, benlik duygusunu olumsuz etkileyen değerler anlayışının hâkim olduğu toplumlarda yetişen eşcinsel kişilerde erken yaşlardan, sıklıkla öngerçeklikten itibaren, kendi cinsine yakınlık duyma korkusu taşıyor ve homofobik anlayışı içselleştirebilir.

Eşcinsellerin içinde yaşadıkları toplumlarda karşılaştıkları ayrımcılık, önyargılar ve kalıp yargılar özellikle eşcinsellerin, cinsel kimliklerini gizlemeden görünür olmayı daha çok tercih etmeleriyle neredeyse doğru orantılı olarak giderek artan homofobi, sadece eşcinsellerin değil, adil ve özgür bir yaşamı savunan herkesin sorunu haline geliyor.

EŞCİNSELLİKLE İLGİLİ YAYGIN YANLIŞLARA KARŞI BİLİMSEL DOĞRULAR

Eşcinselliğin “hastalık” olduğunu ve tedavi edilebildiğini öne süren açıklamalara, Homofobiye Karşı Ruh Sağlığı Girişimi cevap veriyor...

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf, 7 Mart 2010 tarihli Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan röportajında eşcinselliğin biyolojik bir bozukluk olduğuna inandığını belirterek tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğu beyanında bulunmuştur. Bu beyanla ilgili olarak kamuoyunda yaşanan tartışmalar ve verilen tepkilerin yanı sıra ruh sağlığı ve tıpla ilgili yerel otoriteler kayıtsız kalmamış, karşı görüş belirtmiştir (Türkiye Psikiyatri Derneği ve CETAD, 2010; Türk Psikologlar Derneği, 2010; Türk Tabipleri Birliği, 2010).

Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilmediğini vurgulayan ve homofobik tutuma karşı duran bu açıklamalar dışında, insan hakları alanında çalışan bazı örgütlerin yanı sıra bilim insanı unvanına sahip bazı ruh sağlığı çalışanlarının Kavaf'ın beyanlarını destekleyen, meslek örgütlerinin açıklamalarını eleştiren bildirimleri olmuştur.

Eşcinselliğin hastalık olduğunu ve tedavi edilebildiğini öne süren benzeri açıklamalar daha önce de yapılmıştı. Ruh sağlığı çalışanlarının kişisel değer ve yargılarının mesleki pratiklerine olumsuz yansımaları olabileceği, bilimsellikten uzak bir takım yargıların bilim insanları tarafından dile getirildiğinde kamuoyunda bilimsel saptamalar olarak kabul edilme ihtimali olduğu göz önünde bulundurarak, bu açıklamalarla ilgili bilimsel görüşleri kamuoyu ve ruh sağlığı çalışanları ile paylaşmayı uygun gördük.

“Eşcinsellik cinsel kimlik bozukluğudur.”

Cinsel kimlik kişinin kendi bedeni ve benliğini belli bir cinsiyet içinde algılayışıdır; cinsel yönelim kişide cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir cinsiyete çekimidir; cinsel rol ise toplum içinde cinsellik açısından dışavuran davranışların görünümüdür. Psikiyatrik sınıf-

landırmalar ve ana kaynak metinlerde bu kavramlar bu şekilde tanımlanmaktadır (Öztürk ve Uluşahin, 2008; Drescher ve Byne, 2009; Green, 2009). Dolayısıyla, eşcinsellik cinsel kimlik ya da cinsel rolle değil cinsel yönelimle ilişkilidir. Eşcinsel yönelim bireyin cinsel duygu istek ve davranışlarının kendi cinsine dönük olmasıdır, erkek eşcinsel için gey, kadın eşcinsel için lezbiyen ifadesi kullanılmaktadır. Cinsel yönelim karşı cinse olduğunda heteroseksüellik, her iki cinse dönük olduğunda biseksüellik söz konusudur. Bireyin eşcinsel olması biyolojik cinsiyetinden farklı bir cinsel kimliği (örneğin erkek eşcinselse kendini kadın gibi hissetmesi ve erkek olmaktan rahatsızlık duyması) olmasına sebep olmaz. Eşcinsellik cinsel kimlik bozukluğu değildir; cinsel yönelimlerden biridir ve hastalık ya da bozukluk olarak kabul edilmemektedir.

“Cinsel kimlik bozukluğu hastalık sınıflandırma sistemlerinde yer alan eşcinselliğin değiştirilip yeniden tanımlanan bölümüdür. Transseksüellik olarak bilinmektedir. Tedavisi gerektiği ve hastalık olarak tanımlandığı bilinmektedir.”

Transseksüellik bireyin cinsel kimliğinin biyolojik cinsiyetinden farklı olması, kişinin yoğun biçimde karşı cinsten olmak istemesi veya karşı cinsten olduğu gerçeğine inanması durumudur. Dolayısıyla cinsel kimlikle ilgili bir farklılıktır, cinsel yönelimle değil. Eşcinsellik değiştirilip bu şekilde tanımlanmamıştır, bu eşcinsellikten farklı bir tanımlamadır. Transseksüellik halen ruhsal bozukluklar sınıflandırmasında bir tanı kategorisi olarak yer almaktadır. Transseksüellikle ilgili tek bilimsel tıbbi yaklaşım cinsiyet değiştirme sürecidir, psikoterapi ya da ilaçlarla cinsel kimlik değiştirilemez (Öztürk ve Uluşahin, 2008; Green, 2009). Sınıflandırmada bu kategorinin yer alması, cinsiyet değiştirme sürecinde psikiyatrinin oy-

nadığı birincil rolle ilgilidir. Bilimsel ve sorumlu meslek pratiğine sahip çıkan ruh sağlığı klinikleri tarafından cinsiyet değişimi sürecinde uyumu arttırmaya yönelik grup çalışmaları, bireysel izlemin yanında yürütülmektedir. Transseksüellik tedavi ile değiştirilen bir cinsel kimlik değildir. Ayrıca halen hazırlık aşamasında olan DSM V’te transseksüelite kategorisi gözden geçirilmektedir. Mevcut bilimsel verilerle sınıflandırmalardan çıkarılmasını savunan çok sayıda bilimsel yayın mevcuttur (Drescher, 2010). Tartışmaya açılmış olan taslak metinde “cinsel kimlik bozukluğu” yerine “uyumsuzluğu” ifadesi tercih edilmiştir (<http://www.dsm5.org/Pages/Default.aspx>).

“Pasif homoseksüeller genellikle “transseksüellik” sınırlarında kabul edilmektedirler. Kendini karşı cins gibi hissetmeden pasif eşcinsellik yaşamak ruhsal olarak pek mümkün değildir.”

Aktif ve pasif eşcinsel ifadeleri cinsel yönelim tanımıyla doğrudan ilgili değildir. Eşcinsel bireyin ağırlıklı olarak tercih ettiği cinsel birleşme türü ile ilgilidir ve sıklıkla aynı bireyde birlikte bulunabilmektedir. Bir eşcinselin ağırlıklı cinsel davranışı ne biçimde olursa olsun bunun cinsel kimlikle ilgisi yoktur. Eşcinsellik cinsel kimlikle ilgili bir farklılık içermez, yani “cinsel kimlik olarak kendi cinsidir”, cinsel yönelimi kendi cinsine dönüktür. Pasif eşcinsellerin kendilerini karşı cins gibi hissetmeleri, karşı cinsle özgü davranışları sergilemeleri gerekli değildir. Cinsel kimlik ve cinsel yönelim birbirinden farklı iki insani boyuttur.

“Aktif eşcinseller cinsel ilişki biçimi hakkında hiç rahatsızlık duymazlar. “Sonuna kadar erkeğim ama cinselliği kendi cinsimle yaşamam” diyen aktif eşcinseller ilişkilerinde daha dominant, baskındır.”

Eşcinselliğinin farkına varan birey, ister aktif ister pasif olsun, toplumsal yargı ve inanışlar doğrultusunda edindikleri homofobi nedeniyle cinsel yönelimlerinden huzursuzluk ve kaygı duyabilir. Yaşadığı huzursuzluğu nedeniyle yaşantısını farklı şekillerde yeniden tanımlamaya çalışabilir. Bu tanımlamalar bir süre bireyin kaygısını azaltabilse de, çekirdek cinsel yönelim değişmediği için etkinliği geçicidir. Cinsel davranışı nedeniyle aktif olarak tanımlanan eşcinsellerin kişiler arası ilişkilerinde baskın (“dominant”) olduğu inanışı, eşcinsellerle ilgili çok yaygın bir yanlış inanış, mittir. Toplumsal cinsiyet özellikleri olarak daha doğru bir şekilde tanımlanabilecek cinsellikle ilişkili sosyal davranış ve görünüm cinsel yönelimle doğrudan ilişkili değildir. Bir eşcinsel erkek birçok heteroseksüel erkekten daha “erkeksi” olabileceği gibi, yaşadığı dönem ve koşullarda “erkeksi” ya da “kadınsı” kabul edilen erkeklerin cinsel yönelimi heteroseksüel, biseksüel ya da eşcinsel olabilir.

“Eşcinsellik insanda doğal olarak var olan bir yönelim değildir. Sosyal öğrenme ile ve yanlış eğitimle gelişmiş bir durumdur. Biyolojik doğaya uymayan bir sapmadır.”

İnsanlık tarihi boyunca ve günümüzde hemen her insan topluluğunda, tarihsel dönem, coğrafi konum, toplumun yapısı ve kültürel özellikleri ne olursa olsun bireylerin kendi cinslerinden olan kişilere cinsel ve duygusal yakınlık duydukları ve duymakta olduklarına ilişkin tarihsel ve güncel bilgiler mevcuttur (Spencer, 1996; Vicinus ve ark., 2001; Drucker, 2001). Cinsel yönelim sadece cinsel davranışla sınırlı olmayıp bireyin yaşamının geneline hakim olan cinsel ve duygusal çekim, arzu ve bağlılık ve bunların gerçekleşmesi istek ve fantezileri ile ilgilidir. Tarih boyunca dönem dönem farklı iktidar odakları tarafından (siyasi ve dini otoriteler) baskılanmaya çalışılması varolageldiğinin kanıtları

arasında sayılabilir. Bu baskı araçları arasına tıbbın da girmesiyle eşcinsellik hastalık olarak kabul edilmeye başlamıştır (Crozier, 2001). Biyolojik ya da genel olarak doğaya uygun olmadığıysa ispatı ya da inkarı mümkün olmayan, bilimsel olarak yanlışlanamayacak bir iddiadır. Tıbbi görüşün üremeye yönelik olmayan tüm cinsel davranışları, mastürbasyonu ve heteroseksüel bağlamda bile olsa üreme dışında –haz ve sevgi ifadesi gibi amaçlarla yürütülen cinsel birliktelikleri, sağlıksız kabul etmeleri ile eşcinselliğin hastalık olarak kabulü eşzamanlıdır (Hart ve Wellings, 2002). “Doğaya aykırılık” iddiası, cinselliğin insan “doğa”sında sadece üremeyle sınırlı bir yeri olduğu kabulünden kaynaklanmaktadır; bu ise tıbbın uzun zamandır terk ettiği bir yaklaşımdır.

Cinsel yönelimlerin, eşcinsellik kadar heteroseksüelliğin de, kökenleri henüz bilimsel olarak gösterilmiş değildir. Her tür cinsel yönelimle ilgili genel kabul cinsel yönelimin bir seçim/tercih sonucu olmadığıdır, zira bireyler hayatlarının herhangi bir döneminde hangi cinsiyetten kişilerden hoşlanacaklarına, aşık olacaklarına, cinsel olarak uyarılacaklarına karar vermezler. Böyle bir karar süreci heteroseksüel bireyler için geçerli olmadığı gibi (yani bir erkek hayatının geri kalanında cinsel ve duygusal olarak kadınlara yöneleceğine karar vermediği gibi), heteroseksüellik dışında cinsel yönelimi olan kişilerde de söz konusu değildir.

Egemen ideolojinin heteroseksüelliğin tek meşru, doğru, norm olan cinsel yönelim olduğunu kabul etmesi (heteroseksizm), kişilerin doğumundan (bazen doğumundan da önce) itibaren hayatlarının hemen her döneminde en yakın çevreleri ve toplumun geneli tarafından heteroseksüel yönelimli olduğunun varsayılmasına, bu yönde eğitilmesi, bu yönelimle ilişkili özellik ve becerilerin kazanılmasına yönelik öğrenme süreçle-

rini takip etmesi, bireylerin heteroseksüel cinsel yönelime sahip olmalarını sağlayamamaktadır. Eşcinselliğin “sosyal öğrenme” bir yana, aşağı görüldüğü, ölüme kadar varan şekillerde nefret ve şiddete maruz kalmayla eşleştiği toplumlarda dahi, toplumun bir kısmında diğerlerinden farklı olmayan oranlarda eşcinsel yönelim görülmektedir. Öğrenme ve eğitim süreçleri, cinsel yönelimin belirleyenleri olmaktan çok, kişinin toplumsal cinsiyet özellikleri, kendini açık etme ya da gizlemeyi seçmesi üzerinde etkilidirler. Bu süreç eşcinsel bireylerde olduğu kadar heteroseksüel yönelimli kişilerde de işlemektedir; heteroseksüel bir kadının kendi cinselliği ile ilişkisi ve cinsel duygusal ilişkilerini yaşama biçimi ile ilgili toplumsal etkilere (sıklıkla olumsuz sonuçlarına şahit olduğumuz) Türkiye toplumundan örnek bulmak hiç zor olmayacaktır.

Eşcinsellik geçen yüzyılda ruh sağlığı uzmanlarınca öğrenme üzerinden açıklanmaya çalışılmış, daha doğrusu öğrenme yoluyla geliştiği varsayılarak, tiksindirme ve duyarsızlaştırma yöntemleri kullanılarak cinsel yönelim değiştirilmeye çalışılmıştır (McConaghy, 1969; Bancroft, 1969; Tanner, 1973). Uygulayanların sınırlı başarı iddialarının aksine, bu girişimlerin cinsel yönelim üzerinde etkili olmayıp, maruz kalan kişilerde kimi yaşamboyu süren cinsel ve ruhsal sorunlara neden olduğu, dahası bazı yöntemlerin (elektrik uygulanması ve apomorfin enjeksiyonu gibi) fiziksel hasara, kimi durumlarda ölüme neden olduğu bildirilmiştir (Smith ve ark, 2004).

“Heteroseksüelliğin geni vardır ancak eşcinselliğin geni yoktur.”

Ruhsal bozukluklarla ilgili olsun olmasın, insanla ilgili birçok özelliğin genetik bir arkaplanı olduğu günümüzde yaygın kabul görmektedir. Mizaç ve karakter özel-

likleri gibi karmaşık insani yapıların genlerle ilişkisine yönelik çok sayıda bilimsel veri mevcuttur. Yaygın kanı bu özelliklerin tek belirleyenin genetik yapı olmadığı, genlerin de çoklu etkileşimler aracılığıyla rol oynadığıdır. Cinsel yönelim gibi bir insan özelliğinin de tek bir gen tarafınca belirlenmesi beklenmemektedir. İnsanın biyolojik cinsiyet özelliklerinin (doğuştan sahip olduğu genital organlar gibi) kromozomlarında yerleşik genlerle kodlandığı bilinmekteyse de, heteroseksüellik dahil cinsel yönelim biyolojik cinsiyet özellikleriyle ilgili değildir. Dolayısıyla, “heteroseksüellik geni” de bilinmemektedir (Rahman, 2005).

Eşcinselliğin genetik kökenleri ile ilgili son 15 yılda birçok çalışma yapılmıştır. Gey ve lezbiyenlerin yakınlarında eşcinsellik yaygınlığının toplumdaki yaygınlıktan yüksek olması, eşcinselliğin tek yumurta ikizlerinde çift yumurta ikizlerinden daha yüksek oranda birlikte görülmesi genetiğin rolü olduğunu düşündürmüştür (Pillard ve Bailey, 1998; Bailey ve ark, 2000; Kendler ve ark, 2000). Aile ağaçları incelendiğinde, eşcinsel bireylerin anne tarafında daha çok eşcinsel bireye rastlanmasından yola çıkarak yapılan DNA analizleriyle de anne tarafından aktarılan genetik yapının (X kromozomu ya da mitokondriyal DNA) önemli olduğu öne sürülmüştür (Hamer ve ark, 1993; Sykes, 2003). Ayrıntılı analizlerle olumlu sonuçlar veren çalışmalar varsa da, tekrarlayan tutarlı bulgular elde edilen bir “eşcinsellik geni” yoktur. Öte yandan, bir durumun geni olması ya da olmaması, bu durumun bir patoloji olarak kabul edilip edilmemesiyle ilgili değildir. İnsanların birçok niteliği genler tarafından kodlanmakta, bu genlerin etkinliği ve çevresel koşulların etkisiyle nihai durum şekillenmektedir. İnsan genomuyla ilgili yapılan çalışmalarla her geçen gün benzeri bağlantılar kurulmaktadır.

“Hastalık olarak tanımlanmayan eşcinsellik egosintonik eşcinselliktir. Yani kişi bu tercihi özgür iradesi ile seçmiştir. Eşcinselliğini bir sorun olarak görmez. İkinci grup eşcinsellik egodistonik olarak bilinen eşcinselliktir. Bu grup eşcinseller tedavi arayışı içindedir ve psikiyatrinin ilgi alanındadır.”

Eşcinselliğin bir ruhsal bozukluk olmadığına yönelik karar Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından 1973'te alınmışsa da, hastalık sınıflandırmalarından tam olarak çıkarılması kademeli olmuştur (Ritter ve Terndrup, 2002; Drescher, 2010). DSM-I'de (1952) “sosyopatik kişilik bozukluğu” kategorisi altında yer alan eşcinsellik, DSM-II'de (1968) bir cinsel sapma olarak sınıflandırıldı. 1970'lerde psikiyatri topluluğunda yüksek sesle ifade edilmeye başlanılan karşı görüşler üzerine oluşturulan çalışma gruplarının vardıkları kararlar APA kurullarında kabul edilerek 1973'te karar resmiyet kazandı. DSM-II'de eşcinsellik kategorisi yerini “cinsel yönelim bozukluğu” kategorisine bıraktı. Bu süreçte karara karşı çıkan uzmanların etkisiyle oluşturulan bu kategorinin geçerliği pratikte heteroseksüel yönelimi nedeniyle ruh sağlığı uzmanlarına başvuru olmadığı için tartışmalıydı. Bu nedenle DSM-III'te (1980) yerini “egodistonik eşcinselliğe” bıraktı. Belirgin hale gelmiş kendi cinsine yönelik uyarılmanın neden olduğu ruhsal sıkıntıyı kapsayan bu kategori, hemen tüm eşcinsellerin hayatlarının bir döneminde eşcinselliklerinin egodistonik olduğu bir aşamadan geçmeleri, toplumsal homofobi etkisiyle gelişen içselleştirilmiş homofobinin neden olduğu bir sıkıntının ruhsal bozukluk olarak tanımlanmasının yanlış olması gerekçeleriyle DSM-III-R'de (1987) tamamen terk edildi.

Lezbiyen, gey ve biseksüeller, en az heteroseksüeller kadar çeşitlilik gösterirler. Beklenen değişkenliğin

farklı eşcinsellik alttipleri tanımlar bir örüntü sergilediğine ilişkin kanıt yoktur (Wilson ve Rahman, 2005). Farklı eşcinselliklerle ilgili yürütülen araştırmalar olmakla birlikte, eşcinsel bireylerde cinsel yönelim kimliği gelişiminin farklı aşamalarını bir sınıflandırma yöntemi olarak kullanmak yanlış olacaktır. Bu daha çok bir grup görme özürünün dokundukları farklı yerlerden yola çıkarak bir fili farklı şekillerde tanımladığı bilinen öyküdekine benzer bir yöntem hatası olacaktır.

“Eşcinselliği heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak tanımlamanın hiç bir bilimsel dayanağı yoktur.”

Eşcinselliğin heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak tanımlamamanın hiçbir bilimsel dayanağı yoktur, bu yönde bilimsel olarak kabul görebilecek bulgusu olanların bunu kamuoyu ve bilimsel ortamlarla paylaşmalarını öneririz. Eşcinselliğin ruh sağlığı uzmanlığı alanında bir dönem hastalık olarak kabul edilmesinin heteroseksist ön kabullerden öte bir dayanağı hiçbir zaman olmamıştır. Freud sonrası psikanalistlerce öne sürülen eşcinselliğin ruhsal mekanizmanın genel işleyişinde bozukluğa neden olduğu iddiası, terapistlerin kendilerine başvurmuş bireyler üzerinde yaptıkları gözlemlerden yola çıkarak yaptıkları genellemelere dayanmaktadır, bu nedenle bilimsel niteliği tartışmalıdır. Projektif değerlendirme yöntemleri ile yaptığı kontrollü çalışmayla eşcinsel ve heteroseksüel bireyler arasında farklılık olmadığını gösteren Evelyn Hooker bu önkabulleri tartışmaya açmış, seksoloji alanında yürütülen alan çalışmalarının (Kinsey raporları gibi) bulguları ve eşcinselliğin bir ruhsal bozukluk olmadığını kabul eden psikanalistlerin (Judd Marmor gibi) çabaları ile eşcinsellik ruhsal bozukluklar sınıflandırmasından çıkarılmıştır. Bu değişiklik psikiyatride hakim olan heterosek-

sist ideolojiye karşı bir girişim sonucunda olduğu için ideolojik olmakla eleştirilmektedir; ancak asıl bilimsel dayanaktan yoksun olan eşcinselliğin hastalık olarak değerlendirilmesidir.

“Psikiyatri ve psikolojinin eşcinselliğin hastalık olmadığını söylemeleri eşcinselliği teşvik eder.”

Diğer cinsel yönelimler gibi eşcinsellik de, irade ile yapılan bir tercih sonucu değildir. Teşvik edilebilir ya da teşvikler sonucu ortaya çıkabilir bir durum değildir. Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilip edilmemesi kimsenin cinsel yönelimi üzerinde etki ederek, eşcinselliğin yaygınlığında bir değişikliğe neden olamaz, olmamıştır. Sadece psikiyatri/psikolojinin eşcinsel bireyler üzerinde oluşturulan homofobik baskı mekanizmasının payandası olmasına son vermiştir. Psikiyatr ve psikologların tutum ve söylemleri kimsenin heteroseksüel olmasına neden olmadığı gibi, kimseyi de eşcinsel kılacak güçte değildir.

“Eşcinselliğin hastalık olmadığı söylenerek tedavi ve yardım kapısı kapanmaktadır.”

Eşcinselliğin hastalık olmadığı yaygın olarak ifade edilse bile, homofobinin tek dayanağı psikiyatri olmadığı için, toplumlar arasında farklılıklar olmakla birlikte (ataerkillik açısından farklılıklar olduğu gibi ve büyük ölçüde paralel şekilde) heteroseksizm egemen ideoloji olma konumunu korumaktadır. Cinsel yöneliminin kendi cinsine dönük olma ihtimalini giderek artan şekilde hisseden eşcinsel bireyler cinsel yönelim kimliği gelişimi sürecine girerler. Eşcinsel cinsel yönelim kimlik gelişimi ile ilgili çok sayıda model literatürde mevcuttur (Cass, 1979; Cass, 1984; Troiden, 1989; Coleman,

1981/1982). Bu modellerin tümünde, bireyin kendi cinsine yönelik ilgisini fark etmesiyle belirginleşen, o zamana kadar geliştirmiş olduğu heteroseksüel kimlikle uyumsuzluk nedeniyle kafa karışıklığı yaşadığı, çevrenin homofobik tepkileri ve reddinden kaynaklanan korku, kaygı, suçluluk ve utanç duyduğu aşamalar tanımlanmıştır. Kişisel gelişim ve çevre ile etkileşimin imkan verdiği seyrinde kişinin bütünlüklü bir kendiliğinin bir bileşeni olarak olumlu bir eşcinsel cinsel yönelim kimliği geliştirdiği gösterilmiştir. Ruh sağlığı çalışanlarının bu süreçte rolü kişiyi eşcinsel ya da heteroseksüel “yapmak” değil, karşılaştığı güçlükleri anlamasını, başetmesini kolaylaştırmak, kendini olduğu gibi kabullenmesini kolaylaştırmak, kendini homofobik tepkilere karşı savunma becerilerini rasyonel şekillerde kullanıp, baskı ve inkar gibi mekanizmaların yersiz kullanımıyla yüzleştirme, gelişiminin doğal seyrini tamamlarken yaşının gerektirdiği olağan becerileri edinmesini desteklemektir (Düzyürek, 1997; Schneider ve ark, 2002). Bu süreçteki sorun alanlarının anlaşılması ve çözülmesiyle ilgili olarak ruh sağlığı çalışanlarına düşen müdahalelerle ilgili günümüzde kapsamlı bilgi birikimi oluşmuştur (Düzyürek, 1997; Schneider ve ark, 2002; Ritter ve Terndrup, 2002; Bieschke ve ark, 2007). Dolayısıyla, gelişim sürecinde yardım arayışı içinde olan eşcinsel bireylere ruh sağlığı çalışanlarının kapısı kapalı değildir. Geçen yıl Amerikan Psikoloji Birliği'nin yayınladığı bir raporda “tedavi” adı altında bu gelişim sürecine ket vurulması çabalarının (uygulayanlarca “onarım” tedavisi olarak isimlendirilen cinsel yönelimi değiştirmeye dönük girişimler) etkinlik ve olası zararları gözden geçirilmiş, uygun terapötik yanıtlarla ilgili öneriler sıralanmıştır, internetten rahatlıkla ulaşılabilmektedir (APA Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation, 2009).

“Eşcinsellik, hayvanlara cinsel sevi (zoofili), eşyaya cinsel sevi (fetişizm) gibi bir cinsel sapma (parafili) olarak değerlendirilmelidir.”

Parafili terimi cinsel dürtülerin nesnesi veya hedefi olarak sapkın veya zorlantılı davranış ve fantezinin varlığına işaret eder. DSM-IV-TR sapkın cinsel imge ve davranışların olağan dışı veya garip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Doğru tanı parafilik fantezi ve törensel davranışın saptanmasına dayanır. Tanının konulabilmesi için cinsel uyarılmanın, sapkın fantezilerin davranışsal dışavurumu veya zihinsel tasarımının varlığına bağlı olması; bu davranış, cinsel dürtü ve fantezilerin klinik olarak belirgin sıkıntı ya da sosyal, mesleki veya işlevselliğin diğer önemli alanlarında bozukluklara yol açması gerekir.

Eşcinsellik 1968 yılı DSM-II basımında parafili (egzibisyonizm, zoofili, transvestik fetişizm gibi) grubu ile cinsel sapma sınıflaması altında yer alsa da APA'nın 1973'te aldığı resmi kararlarla DSM-II'de eşcinsellik kategorisi parafili sınıflandırmasından çıkarılmış ve yerini “cinsel yönelim bozukluğu” kategorisine bırakmıştır. Parafili kategorisinden çıkarılmış olması şu nedenlere bağlıdır: 1) Eşcinsellerin temel düşlemleri heteroseksüellere benzer, genellikle garip ya da tuhaf değildir; 2) Eşcinsel dürtüler heteroseksüel dürtülerden farklı ölçüde zorlayıcı değildir; 3) Eşcinsel ve heteroseksüel davranışın parafiliklerde kaçınılmaz biçimde bulunduğu şekilde ritüelleşmiş ve stereotipik olması gerekmez; 4) Eşcinsel ve heteroseksüel bireylerin fantezi dünyaları parafililerde olduğu gibi fakirleşmemiştir; 5) Eşcinsel düşüncelerin zihinsel yaşamı değişmez biçimde ve aşırı olarak meşgul ettiği, herhangi bir eşcinsel etkinliği bastırmanın yüksek düzeyde kaygı veya disforik duygulanıma yol açtığı, veya eşcinselliğin heteroseksüellikten

daha fazla bir oranda kişilik bozukluğu ile bağlantılı olduğu gösterilmemiştir; 6) DSM-IV-TR parafili tanısı için 'karşılıklı, sevecen, sevgi içeren cinsel etkinlik kapasitesinin' olumsuz etkilenmesini bir gereklilik olarak ortaya koymaktadır. Bilindiği üzere eşcinsel ilişkiler tıpkı heteroseksüel ilişkiler gibi bu olumsuz etkilenmeleri taşımamaktadır.

“Eşcinselliğin hastalık olarak kabul edilmesi, tedavi girişimleri koruyucu ruh sağlığı kapsamında değerlendirilmelidir.”

Koruyucu ruh sağlığı uygulamaları, hastalıklarla ilişkili risk etkenleri olduğu ve bunlara yönelik politikalar geliştirilmesi gerektiği düşüncesiyle yürütülen, ruhsal bozuklukların başlanmasının önlenmesi ya da geciktirilmesi, süresinin kısaltılması ve bozuklukla ilişkili yeti-yitiminin azaltılmasını amaçlayan çalışmalar bütünüdür (Aksaray ve ark, 1999). Lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin heteroseksüellerle karşılaştırıldığında, birinci basamak sağlık hizmetlerine ruhsal sorunlarla daha sık başvurduğu, ruhsal bozukluklar, intihar ve madde kötüye kullanımı riskinin heteroseksüellerden yüksek olduğu gösterilmiştir (King ve Nazareth, 2006; King ve ark, 2009). Bu nedenlerle heteroseksüalite dışında cinsel yönelimi olan bireylere yönelik sağlık hizmetleri koruyucu ruh sağlığı çalışmaları alanında değerlendirilmelidir. Zira, çok sayıda çalışma bu bozuklukların varlığını yordayan etkenin cinsel yönelim değil kişilerin maruz kaldığı ayrımcılık ve baskı, sözel ve fiziksel şiddet, buldukları bölgede hakim olan homofobik politika ve uygulamalar olduğunu göstermektedir (Diaz ve ark, 2001; Warner ve ark, 2004; Lewis, 2009). Yaftalama, önyargılar ve ayrımcılığın neden olduğu tehditkar ve stresli sosyal çevrenin ruhsal bozukluk yaygınlık ve

şiddeti üzerinde etkisi azınlık stresi modeli ile açıklanmaktadır (Meyer, 2003). Ruh sağlığı çalışanlarının cinsel yönelim kimliği gelişimi sürecinde olumlayıcı terapi yaklaşımı ile lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerle heteroseksizmin neden olduğu psikolojik sorunlarla başetme güçlerini desteklemeleri, içselleştirilmiş homofobinin ele alınması ve kamusal homofobik uygulamalara karşı durmaları önerilmektedir (Meyer, 2003; Herek ve Garnets, 2007; Matthews ve Adams, 2009).

“Homofobi yani eşcinselleri aşışlamak, dışlamak, şiddet uygulamak doğru değildir. Eşcinsellere saygı gösterilmeli ancak onaylanmadığı da belirtilmelidir.”

“Fobi” kavramı, tanımı açısından rasyonel (mantıklı ya da gerçekçi) olmayan ve yüksek düzeyli ürkme, korkma ve kaçınma davranışlarına neden olan yaşantıları tarifler. Bir kavram olarak homofobi ise, eşcinsellerden korku duyulması anlamında kullanılsa bile herhangi bir kişinin, kendisinin ya da bir başkasının eşcinsel duygular hissedebilmesi durumunda yaşadığı derin korkuyu tanımlar. Fobiler, nedenleri ve tedavi edilmeleri amacıyla ruh sağlığı alanında önemli bir yer tutar. Çünkü sağlıklılık tanımı “uyumlu ve aksamayan” bir işleyişi de kapsar.

Homofobi ruh sağlığı alanında önceleri herhangi bir fobi gibi bireysel düzeyde ele alınmış ve herhangi bir fobi gibi üstesinden gelinmeye çalışılmıştır (Göregenli, 2003). Oysa sosyal psikologların ve konu ile ilgili çalışan bilim insanlarının çalışmaları homofobinin, sadece bireysel bir korku olmaktan öte toplumsal bileşenleri olduğunu ortaya koymuştur (Herek, 1984; Sakallı, 2002; Madureira, 2007). Örneğin bir toplumda etkin olan sistemler herhangi bir yaşantıyı, kötü, günah, ayıp gibi değerlendirmelerle ele alıyorsa, insanların bu dav-

ranışları yaparken kendileri ile çatışmaya girmeleri, dışlanmak veya cezalandırılmaktan korkmaları ve bu korku ile başa çıkamayacaklarını anladıklarında kaçınma ve ürkme davranışları geliştirmeleri kolaylıkla gözlemlenebilen bir süreçtir. Homofobi, heteroseksüel yönelimli bir kişide olabileceği gibi farklı cinsel yönelimi olan kişilerde de görülebilir. Kadın ya da erkek bir eşcinsel, bir biseksüel, bir travesti, transseksüel ya da aseksüel bireyler de homofobi geliştirmiş olabilirler.

Bir tutumun homofobik olduğunu söylediğimizde, eşcinsel insanlar hakkındaki **önyargıların ve/veya ayrımcılığın** varlığından bahsetmiş oluruz. (Benzer bir şekilde transseksüel insanlara dönük **önyargı ve ayrımcılık** da transfobi olarak tanımlanır.) Bu durumda homofobiyi anlamak için önyargı ve ayrımcılık kavramlarına kısaca değinmek gerekecektir.

Önyargılar ortak bir niteliği bünyesinde barındıran bir insan topluğu hakkındaki düşünce kalıplarımızı anlatır. Önyargılar olumlu ya da olumsuz olabilirler. İnsanlar, olumlu ya da olumsuz olan bu önyargıları, karşılaştığı insanların gerçek özelliklerini anlayana kadar referans olarak kullanır. Ve çoğunlukla önyargı kalıpları yeni tanışılan insanı temsil etmez.

Homofobiyi anlamak için kullandığımız bir diğer kavram olan “ayrımcılık” ise kendi grubunun avantajlarını ön planda tutma ve/veya diğer grubun dezavantajlarını görmezden gelme eğilimimizdir (Göregenli, 2003). Ayrımcılık, bir gruba ait olarak algıladığımız insanlara karşı olan tutumlarımızda belirir. Oysa önyargı bir grup insana dair olan fikirlerimizdir. Buradan hareketle ayrımcılığı eyleme dökülen önyargı olarak tanımlarız. Önyargılarımızı oluşturan özsel inançlarımız zemininde, farklı gruplar arasında hiyerarşi oluşturmaya başladığı-

mızda, örneğin cinsel yönelimlerden birinin diğerinden daha iyi, üstün, sağlıklı olduğunu kabul ettiğimizde, ayrımcılığa doğru ilk adımı atmış oluruz. Homofobiye temelde, ister kişinin kendisinde olsun ister başka bir kişide rastlasın; sapık, günahkâr, ahlaksız, kaçınılması ya da yok edilmesi gereken eşcinsellik algısı için kullanıyoruz. Belirli bir cinsel yönelimin diğerinin “onaylamak”, “hoşgörmek” eyleminin nesnesi olarak kabul etmek, aralarında bir hiyerarşik ilişki kurmaktır. Dolayısıyla eşcinsellik bir normdan (geçerli kabul edilen bir doğrudan) sapma olarak algılandığında homofobi ortaya çıkar. Homofobi kendisini her zaman ölüme kadar varan fiziksel şiddet, aşağılama, küfür, mizah yolu ile sözel şiddet ya da yok sayma ile göstermez; bu homofobik eylemlerin öncülü olan homofobik bilişler de homofobi kapsamındadır.

Eşcinselliğin saptığı norm ise ‘heteroseksüel olma’ normudur. Bu durumda homofobiye anlamaya çalışırken heteroseksizm adını verdiğimiz yeni bir kavrama ihtiyacımız vardır. Gordon Marshall, ‘Sosyoloji Sözlüğü’nde heteroseksizmi, heteroseksüelliğe atfedilen ayrıcalıklı konum ve toplumsal pratikler olarak tarifler. Bu tanım, heteroseksüellerin toplumsal avantaj ve üstünlüklerine, heteroseksüeller için kazanımları olan toplumsal uygulamalara yani bu konudaki olumlu önyargılara dikkatimizi çeker. Kuşku yok ki heteroseksizm kavramına duyulan ihtiyacın kaynağı, toplumun sadece heteroseksüel bireylerden oluşmadığı gerçeği ama heteroseksüel insanlardan oluştuğu ya da oluşması gerektiği ideolojisidir.

Heteroseksizm kavramı doğal olarak heteronormatiflik dediğimiz normlarını (geçerli doğru kabul edilen kurallarını) heteroseksüellikten alan bir diğer kavramla karşılaşmamızı sağlar. Heteronormatiflik, farklı cinsel

yönelimi olan insanlara heteroseksüel gibi davranmaları yönünde dayatılan kuralları tanımlar. İlginç olan heteronormatif dayatmalarının sadece farklı cinsel yönelimi olan insanlara değil heteroseksüellere de dayatılmasıdır.

Özetlersek; homofobi, diğer fobiler gibi bireysel bir korku olmaktan öte eşcinsellik hakkındaki önyargılı fikirler ve ayrımcı tutumlar nedeniyle insanların eşcinsellikten duyduğu korku olarak tanımlanabilir. Tarihsel kayıtlar, güncel araştırmalar ve farklı toplumsal yapılanmalara dair gözlemlerimizden hareketle söyleyebileceğimiz; **müdahale edilmesi gerekenin eşcinsel olmak değil homofobi yani bu korkunun altında yatan toplumsal zemin ile bireysel farklılık arasında kurulan ilişkinin niteliği olduğudur.** Çünkü insanlar önyargı ve ayrımcılığa maruz kalmadıkları takdirde heteroseksüellik dahil tüm cinsel yönelimleri ile sağlıklı, mutlu ve üretken bir şekilde yaşayabilirler.

“Gelecek kuşaklar arasında eşcinselliğin artmaması için sağlık ve eğitim politikalarında düzenlemeler yapılmalıdır.”

Mevcut sağlık ve eğitim politikaları kişilerin cinsel yönelimlerinin heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel olarak belirlenmesinde rol oynamamaktadır. Eğitim sistemi heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri görmezden gelmekte, yok saymakta, eğitim pratiğinde eşcinsellik aşağılama, mizah ve genel kabul görenden farklılık gösteren bireylerin baskılanması dışında gündeme gelmemektedir. Bu tutumun eşcinselliği ortadan kaldırmadığı ve daha katı uygulandığında da kaldıramayacağı (İran örneğinde olduğu gibi), aksi yönde eşcinselliği olumsuzlamayan bir yaklaşımın da eşcinselliğin toplumdaki yaygınlığını arttırmadığı (Avrupa ve Kuzey Amerika’da

eşcinselliğe toplumsal yaklaşımın değişmesine rağmen yaygınlıkta artış görülmemesi örneğinde olduğu gibi) bilinmektedir. Eğitim ve sağlık uygulamalarında homofobik tutumlar, eşcinsel bireylerin açılma süreçlerini baskılamakta, kendilerini açık olarak var etmelerine engel olmaktadır. Dolayısıyla artan ya da azalan eşcinsellik değil, eşcinsellerin görünürlüğüdür.

Eşcinselliğin görünür hale gelmesinden kaygı duyulmasının altında, eşcinselliğin model alınarak yaygınlaşabildiği miti yatmaktadır. Çocuk gelişiminde rol model alma çocuğun davranışları, dünyayı adlandırışı ve dış dünya ile nasıl ilişki kuracağı konusunda etkili olmakta ancak cinsel yönelim üzerinde etkili olmamaktadır. Bununla ilgili en doğrudan kanıtlar gey ve lezbiyenlerin ebeveyn oldukları ailelerle yapılan çalışmalardan edinilmektedir (Gottman, 1989; Flaks ve ark, 1995; Bailey ve ark, 1995; Golombok ve Tasker, 1996). Ebeveyni lezbiyen veya gey olan çocuklarla ondört yıla varan izlem süreleriyle yapılan kontrollü çalışmalarda, cinsel kimlik, cinsel yönelim ve sosyal uyumla ilgili heteroseksüel ve eşcinsel ebeveyni olan çocuklar arasında farklılık saptanmamıştır. Çocuklar arasındaki tek fark lezbiyen anneler tarafından yetiştirilen çocukların kendi cinsiyetlerinden ya da karşı cinsiyetten biri ile cinsel yakınlık kurabilecekleri fikrine, anneleri heteroseksüel olan çocuklardan daha toleranslı yaklaşmaları olarak bulunmuştur (Golombok ve Tasker, 1996). Bu nedenle “gelecek kuşaklar arasında eşcinsel tercihlerin artmaması” şeklinde ifade edilen kaygı, insan davranış bilimlerinin gözlemleri ile uyuşmamakta, sadece cinsel azınlık olan bireyleri kısıtlamak ve yok etmek amacını taşıyan bir önyargıyı temsil etmektedir.

Bu ifade heteroseksüel anne babaların nasıl olup da gey, lezbiyen, biseksüel, transseksüel ya da travesti

çocuklara sahip olduklarını açıklamak konusunda ise oldukça yetersiz ve güncel araştırmalar tarafından çürütülmüş bir bakış açısıdır. Güçlü anne, zayıf baba miti, çocuğun cinsel yönelimi üzerinde etkili olduğu kanıtlanmış bir gerçek değil, eşcinselliği açıklamak için psikanalizin erken döneminden kalma, halen psikanaliz çevrelerinde yaygın kabul görmeyen bir iddiadır. Ayrıca kusurlu ve hasta saydığı cinsel azınlık bireylerin varlığını açıklamak için anne-babaları suçlu ilan etmekte ve onları da “yetersiz ebeveynlik yaptıkları” gerekçesi ile cezalandırmakta, dışlamakta ve gizlenmelerine ya da “Ahmet Yıldız” olgusunda olduğu gibi çocuklarını öldürmelerine sebep olmaktadır.

Dikkat çeken bir önemli nokta ise bu zihniyetin, sebep olduğu cinayet/ler nedeniyle hiçbir vicdani sorumluluk hissetmemesi ancak suskun (ve muhtemelen memnun) bir şekilde ortalıktan sıvışmasıdır. Ancak cinsel azınlık varlığından söz edilince yine aynı strateji ile bir araya gelip ve aynı argümanı ile nefret ve ayrımcılık saçmakta hiçbir sakınca görmemektedir. İronik olan ise, gerektiğinde bilimsel bir yetkiyi kullanarak, gerektiğinde dini hassasiyetleri öne sürerek, gerektiğinde ideolojik kökenlere gönderme yaparak ileride yaratmaya çalıştığı barışçıl ve mutlu dünyayı kendi elleri ile yok etmesidir.

TPD ve CETAD:

EŞCİNSELLİK HASTALIK DEĞİLDİR

*Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) ve Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) Ortak Basın Açıklaması:
Eşcinsellik Hastalık Değildir*

Basında çıkan ve Aile ve Kadından sorumlu Devlet Bakanı Sayın Aliye Kavaf ile yapılan röportajda dile gelen “eşcinselliğin tedavi edilmesi gereken hastalık olduğu” şeklinde ifadesi ile ilgili düşüncelerimizi ve sonrasında başlayan tartışmalar ile ilgili bilimsel gerçekler ışığında hassasiyetimizi kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz.

Eşcinsellik biseksüellik ve heteroseksüellik gibi insanda tanımlanan üç yönelimden biridir. Her şeyden önce bir hastalık değil yönelim farklılığıdır. Eşcinselliğin bir hastalık olduğu yaklaşımı 40 yıl önce terk edilmiş ve psikiyatrik hastalık tanı listelerinden çıkarılmıştır. Uluslararası ve ulusal hekim örgütlerince eşcinsellik heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak kabul edilmektedir.

Yönelim bireylerin tercihleri ile oluşan bir durum değildir. Bu nedenle eşcinsellik bir cinsel tercih değildir. Kişinin iradesinden bağımsızdır. Cinsel gelişim sürecinde çoğunlukla ergenlikte birey tarafından fark edilir. Biyolojik ya da sosyal belirleyicileri ne olursa olsun yönelim kişi tarafından ya da tedavi ile değiştirilebilir bir durum değildir. Bununla birlikte birçok toplumda eşcinsellik ile ilgili olumsuz yargılar, yanlış cinsel inanışlar bulunmaktadır. En yaygın olanlarından biri de eşcinselliğin hastalık olduğu yanlış inanışıdır. Olumsuz yargılar sonucunda toplumda ötekileştirme aracı olarak kullanılmakta, eşcinsel bireyler cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaktadır. Demokrasi ve özgürlüklerin gelişmesi ile eşcinsel bireyler de çeşitli

haklara kavuşmuşlardır. Ancak halen birçok gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkede eşcinsellik gayri ahlaki kabul edilmekte, eşcinseller ağır sosyal ve hukuki baskılara maruz kalmaktadırlar. Bu açıdan eşcinsellerin yaşadığı ayrımcılıkla mücadele, insan haklarının gelişimi açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Sayın Bakan tarafından yapılan açıklama birçok yönden eleştiriye açıktır. Öncelikle açıklama bilimsel kabule aykırı bir ifadedir. Bunun dışında etik açıdan da sorunludur. Hastalık tanımlaması ilgili meslek örgütlerinin uzun bilimsel süreçler sonucunda vardıkları kabul gören tanı sınıflandırmaları ile yapılmaktadır. Bilimsel açıdan yetkin olmayan kişilerin uygun olmayan ortamlarda açıklamalarda bulunması kamuoyunun yanlış bilgilenebilmesine neden olacaktır. Diğer taraftan toplumun bir kesimini tedavi edilmesi gereken hasta grubu olarak tanımlanması bir insan hakkı ihlalidir

Bu konunun kamuoyu gündemine gelmesi ile bilgi kirliliği de artmıştır. Cinsellik hakkında yetkin olmayan kişilerce basına yanlış bilgiler verilmesi ülkemizde ciddi bir sorundur. Bu konu ile de ilgili olarak uzman kisvesi altında bilimsel gerçeklere aykırı bir şekilde eşcinselliğin hastalık olduğu yönünde demeçler verilmekte, onarıcı terapi gibi yıllar önce terk edilen bazı tedavi yöntemleri bilimsel veriymiş gibi sunulmaktadır. Bu açıdan özellikle kamuoyunun yanlış bilgilenebilmesinin engellenmesi için basınımızı uzman görüşü alırken alanında yetkin hekim örgütlerini tercih etmeleri konusunda duyarlı olmaya çağırıyoruz.

Sonuç olarak eşcinsellik bir hastalık değil toplumun çoğunluğunu oluşturan heteroseksüellik gibi bir yönelimdir. Aksi yönde düşünce ancak kişisel inanış olabilir. Kişisel inanış toplum ile paylaşıldığı andan itibaren bazı

sorumlulukları doğurmaktadır. Kamu görevlisi olan ve devlet erkini temsil eden bireylerin açıklamaları ise sonuçları açısından çok daha hassas bir zeminde değerlendirilmelidir. Ayrımcılığa uğradığı bilinen eşcinseller ile ilgili onların hasta oldukları şeklinde bir ifade sonuçları ciddi hak kayıplarına neden olabilecek uygulamaları doğurabilir.

Türkiye Psikiyatri Derneği olarak eşcinsellik ile ilgili yanlış, hak ihlallerini ve ayrımcılığı körükleyebilecek ifadelerden, bilgi kirliliğinden ve toplumda oluşan olumsuz yargılardan dolayı endişeliyiz. Bu durum yazılı basından elde edilen bir ifadeye dayandığından Sayın Bakan'ı olası yanlış anlamalara yol açmaması için bilimsel veriler ışığında yeni bir açıklama yapmaya ve bu yanlışlığı düzeltmeye davet ediyoruz.

TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ: EŞCİNSELLİK RUHSAL BİR BOZUKLUK DEĞİLDİR

Türkiye Psikiyatri Derneğinin, Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf'ın eşcinsellikle ilgili sözleri nedeniyle yaptığı açıklamanın ardından Türk Psikologlar Derneği de eşcinselliğin "hastalık" olmadığına dair bir açıklama yaptı. (Mart 2010)

Türk Psikologlar Derneğinin "Eşcinsellik Ruhsal Bir Bozukluk Değildir" başlıklı açıklaması derneğin genel merkezinin resmi sitesinde yayınlandı.

"Eşcinsellik Ruhsal Bir Bozukluk Değildir" başlıklı açıklamanın tam metni şöyle:

“Tüm dünyada, ruh sağlığı uzmanları tarafından kabul gören görüş, eşcinselliğin bir ruhsal bozukluk değil, kişinin kendi iradesinden bağımsız bir cinsel-duygusal yönelim olduğu doğrudur. Bu doğrultuda, heteroseksüellik karşı cinse, homoseksüellik kendi cinsine, biseksüellik ise her iki cinse de cinsel-duygusal yönelim hissetmek anlamına gelmektedir.

Birleşmiş Milletler kararı doğrultusunda, eşcinselliğin ruhsal bir bozukluk kategorisinden çıkarılması, 1973 yılında gerçekleşmiştir.

Toplumda yaygın olan kanılardan biri, eşcinselliğin ya da biseksüelliğin kişinin kendi iradesi dâhilindeki bir cinsel tercih olduğu, diğer bir kanı da bunların ruhsal bir bozukluktan kaynaklanan, cinsel sapmalar olduğu yönündedir. Günümüz bilimsel gerçekleri ışığında her iki kanı da yanlıştır ve cinsel yönelimleri farklı olan bireylere yönelik ayrımcılığa yol açmaktadır.

Eşcinselliğin bir cinsel tercih ya da bir ruhsal bozukluk olduğu yönündeki görüşlerin, çeşitli kültürel etkenlerden kaynaklı kişisel görüşler olması nedeniyle tarafımızca tartışılacak bir yönü bulunmamaktadır.

Psikoloji bilimi kuram ve bulguları doğrultusunda işlev gören bir meslek örgütü olarak, konuyu bilimsel gerçekler çerçevesinde ele aldığımızı ve eşcinselliği, gerek sosyal alanda gerekse ruh sağlığı alanında, normal sınırlar içindeki bir cinsel-duygusal yönelim olarak kabul ettiğimizi vurgulamak isteriz.”

SIKÇA SORULAN SORULARINIZ VE YANITLARIMIZ...

I.İlk akla gelenler:

1. Eşcinsellik bir tercih midir?

Eşcinsellik bir tercih değil, yönelimdir. Tercih iradi bir şekilde yapılır. Örneğin vejeteryan olup olmamayı tercih edebilirsiniz ya da öğlen yemeğinde simit-ayran ile geçiştirmek ile ev yemekleri yapan bir lokantaya gitmek arasında tercih yapabilirsiniz. Bir sabah aniden uyanıp “ben bugün kendi cinsimi arzulayayım” diyebileceğiniz bir durum değil eşcinsellik. Cinsel yönelim konusunda tercih yapamazsınız. Sadece, eşcinselliğinizi yaşayıp yaşamamayı tercih edebilirsiniz.

Çoğu insan için cinsel yönelim, ergenlik döneminde hiçbir cinsel deneyim olmadan ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, kimi bireyler cinsel yönelimlerini eşcinsellikten karşı cinselliğe çevirmek için yıllar boyunca hiçbir başarı elde edemediği uğraştıklarını ifade ederler. Bu nedenlerden dolayı psikologlar, cinsel yönelimi isteğe bağlı olarak değiştirilebilen bilinçli bir seçim olabileceğini düşünmezler.

“Tercih” yaklaşımı ise, bize eşcinsellerin uğradıkları ayrımcılıkları meşrulaştırma zemini veriyor. Çok iyi niyetli gibi görünen “o senin cinsel tercihin” sözü, aslında dışlamayı da getiriyor. “tercih etmeseydiniz, işsiz kalmazdınız”, “her tercihin bir bedeli vardır” gibi eşcinsellere yönelik ayrımcılığı meşrulaştıran bir yaklaşım sergileniyor.

2. Heteroseksüel olmadığınızı nerden biliyorsunuz?

Heteroseksüellik o kadar egemen bir şekilde hayatın her alanını düzenliyor ki, bir eşcinsel kendi cinsel yönelimini sorgularken de çoğu zaman merkeze heteroseksüelliği alarak sorgulamasına başlıyor. Bu soruyla eşcinsellerin heteroseksüel olup olmadıkları sorgulanırken, tersinden heteroseksüeller hiçbir zaman cinsel yönelimlerini sorgulama gereği duymuyorlar. Çünkü “norm olan”ın heteroseksüellik olduğu öğretildiği için norm üzerinden bir sorgulama ve kendimizi tanımlamamız isteniyor.

3. Bir insan eşcinsel olduğunu nasıl ve ne zaman anlar?

Her eşcinsel biriciktir. Her eşcinselin kendini keşfetme, tanıma, farkına varma, kabul etme süreci farklıdır. Bir eşcinsel kendini bildi bileli eşcinsel olduğunun farkında olabilir, bir başka eşcinsel bunu ergenlik yıllarında, bir başkası üniversite yıllarında veyahut emeklilik yıllarında fark edebilir. Nasıl anlar meselesine gelecek olursak, hemcinsine aşık olabilir, rüyalarında hemcinsiyle yakınlıştığını görebilir, karşı cinse seksüel, duygusal anlamda bir şey hissetmeyebilir. Yani, genel bir anlama şekli ve zamanı yoktur, kişiden kişiye değişiklik gösterir.

4. Hayatında hiç karşı cinsle birlikte oldun mu ki?

Eşcinsel erkek ve kadınların, karşı cinsleri ile “henüz” birlikte olmadıkları için eşcinsel oldukları düşüncesinden hareketle sorulan sorulardan biridir. Bir bireyin cinsel yönelimi, biriyle birlikte olup olmadığıyla değil, karşı cinse veya kendi cinsine dönük olup olmadığı ile belirlenir. Her iki cinse dönük olma durumu da söz konusudur(biseksüellik).

Karşı cinsi ile birlikte olan kadın ve erkek eşcinseller de vardır. Ailenin bu kadar baskın olduğu heteroseksist bir

toplumda, kadın ve erkekler aileleri tarafından evlenmeye zorlanmaktadır. Özellikle, kadınların eşcinsel yönelimlerinden dolayı rızaları dışında bir erkekle evlendirilmeleri çok yaygındır.

Heteroseksüel bir bireye nasıl “hiç kendi cinsinden biriyle birlikte oldun mu” sorusu sorulmaya gerek duyulmuyorsa, eşcinseller için de aynı şekilde bu soruya gerek duyulmaması gerekir.

5. Mutsuz bir ailede mi büyüdünüz?

“Eşcinselliğin mutlaka bir nedeni vardır ve bu neden de bize dayatılan standart mutlu çekirdek ailedeki bir aksaklıktan kaynaklanıyordur” yaklaşımıyla sorulmuş bir soru. Mutsuz bir ailede çocukların hepsi neden eşcinsel olmuyor, ya da mutlu bir ailede çocukların hepsi neden heteroseksüel olmuyor?

6. Eşcinselliğinizin nedenini araştırdınız mı?

Eşcinselliğin nedeni, iki yüzyılı aşkın bir süredir araştırılıyor. Bir olgu'nun nedenini merak etme ihtiyacımız, onu değiştirme isteğimizle şekillenir. Eşcinselliğin nedenini bulmaya ilişkin hiçbir araştırma bugün, “eşcinselliğin nedeni budur” diyemiyor. “Heteroseksüelliğin nedenini” değil de “eşcinselliğin nedenini” araştırma çabası, bizim eşcinselliği “normal olmayan, doğal olmayan” bir olgu olarak algıladığımız sonucunu çıkarır.

7. Her şeyi tatmış insanlar hayatında farklılık olsun diye, doyumsuzluktan eşcinselliğe yöneliyor... Siz neden eşcinsel oldunuz?

Bu soru eşcinselliğin nedenine ilişkin bir önyargının uzantısıdır. Cinsel yönelimler ve kimliklerin oluşumu konusunda farklı çevreler farklı önyargılar geliştirebilirler. Örneğin eşcinselliği kapitalizmin artığı olarak

değerlendirenler de, yoksulların tek eğlencesi olarak tanımlayanlar da, zenginlerin hafta sonu hobisi olarak yorumlayanlar da vardır. Aslında her grup, eşcinselliği kendi grubunun dışında bir varoluş olarak tanımlama isteği içindedir. Bu, “eşcinsellik öteki grupların içinde olabilir, ancak bizim içimizde olamaz” yaklaşımı ile bağlantılıdır. Eşcinseller toplumun her kesiminde ve her grubun içinde olabilirler. Sadece belli bir meslek grubuna, etnik gruba, yaş grubuna, sınıfa ait olarak kategorilendirilemezler.

8. Tarihimizde böyle bir şey yok. Avrupa’dan mı yayıldı acaba?

Tarih araştırmaları gösteriyor ki insanlık tarihi boyunca eşcinsellik hep vardı. Toplumdan topluma, tarihten tarihe, coğrafyadan coğrafyaya farklılık göstermekle birlikte eşcinsel varoluş tarihin her döneminde ve her kültürde yaşanırdı. Örneğin Osmanlı divan edebiyatı eşcinsel aşk üzerine yazılmış eserlerle doludur.

“Eşcinsellik Avrupa’dan yayıldı” yaklaşımı, eşcinselliği “biz”e ait bir olgu olarak kabul etmeme, “öteki” içinde varolabilecek bir olgu olarak görme eğilimi ile şekillenen bir yaklaşımdır.

9. Eşcinsellik genetik mi, çevresel mi, yoksa psikolojik mi?

Eşcinselliğin nedenine ilişkin yapılan hiçbir araştırma eşcinselliğin, heteroseksüelliğin, biseksüelliğin nedenini açıklayamamaktadır. Pozitif bilimler, açıklayamadıkları olgular için “çoklu neden” kuramı ile hareket etmektedirler. Yani eşcinselliğin, biseksüelliğin, heteroseksüelliğin nedeni genetik, çevresel, psikolojik vs. olabilir ya da hiç biri olmayabilir. Ancak bizim sorgulamamız gereken, eşcinselliğin nedeni değil, eşcinselliği bir nedene bağlama ihtiyacı duyuyor olmamızdır.

10. Küçükken tacize/tecavüze mi uğradın?

Eşcinselliğin normal bir yönelim olmadığı, mutlaka kötü bir deneyim sonrasında ortaya çıktığına ilişkin yaygın düşüncenin arkasında, eşcinsel erkek ve kadınların küçükken tecavüze veya tacize uğradığı, bu yüzden eşcinsel olduğuna inanmak yatar. Cinsel yönelimi neyin belirlediği ya da bir şeyin belirleyip belirlemediği bugün için bilinmiyor. Ancak bu alanda yapılan araştırmalar, eşcinselliğin, biseksüelliğin, heteroseksüelliğin nedeni içerisinde taciz ve tecavüz olduğu konusunda bir bilgi vermemektedir.

11. Eşcinsellik hastalık mı? Bulaşır mı?

Eşcinsellik bir hastalık değildir. Ancak 1860'lı yıllarda eşcinsellik, ilk kez "homoseksüellik" sözcüğü ile anılarak hastalık olarak değerlendirilmiştir. 1973'de Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanı ve İstatistiksel El Kitabı-IV (DSM-IV) ile eşcinselliği hastalık kategorisinden çıkarmış ve heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelim olduğunu beyan etmiştir. 1992 yılında da, Dünya Sağlık Örgütü'nün mental hastalıklar listesinden eşcinsellik çıkarılmıştır. Dolayısıyla eşcinsellik, hastalık olmadığından bulaşıcı da değildir.

12. Eşcinselliğin tedavisi var mı?

Bir hastalık olmadığı için tedavisi de yoktur. Ancak hastalık olduğu düşünüldüğü dönemde, uzun yıllar boyunca elektro şok, tiksindirme terapileri gibi tedavi yöntemleri uygulanmıştır. Bu müdahaleler, eşcinsellerin cinsellik duygularını öldürmeye yönelik insancıl olmaktan uzak girişimler olarak değerlendirilmektedir. Bugün halen eşcinselliği tedavi etmeye çalışan doktorlar suç işlemektedirler.

13. Bu konuda hiçbir psikolog ya da psikiyatra gittiniz mi?

Bu soru, eşcinselliğin psikolojik bir hastalık ve eşcinsellerin de psikolojileri bozuk insanlar olduğu yanlış bilgisinden kaynaklanır. Bir eşcinsel/biseksüeller, sırf eşcinsel olduğu için ruh sağlığı uzmanlarından yardım almak zorunda değildir. Ancak homofobinin ve eşcinsellere yönelik şiddetin bu kadar yaygın olduğu bir toplumda eşcinseller, cinsel yönelimleri nedeniyle yaşadıkları sorunlar nedeniyle ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlardan yardım isteyebilmektedirler. Ancak ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlar da eşcinsellere yönelik homofobik tavırlar sergileyebilir. Bu tür uygulamalarla karşılaşıldığında, Türkiye Psikiyatri Birliği'ne bildirilmesi halinde, doktor aleyhine soruşturma açılır.

14. Doğada eşcinsellik yok, doğanın dengesini bozmaz mı bu?

Doğada birçok farklı canlı türünde eşcinselliğin olduğu araştırmalarla kanıtlanmıştır. Dolayısıyla, eşcinselliğin doğanın dengesini bozduğu düşüncesi büyük bir yanılgıdır; eşcinsellik doğaya ait bir gerçekliktir. Eşcinselliğin insan soyunun sonunu getireceğine yönelik komplo teorisi de, cehaletten kaynaklanır. Örneğin, Türkiye'de 1940'lı yıllardan beri yürütülen aile planlamasının insanların daha az üremelerine yönelik politikasının, Türkiye'de yaşayan insanların soyunu tüketiceğine inanmak ne kadar akıl dışı ise, bireylerin eşcinsel yönelime sahip olmalarının üremeyi durduracağından korkmak da o kadar akıl dışıdır. Bunun yanında bilimsel alanda yapılan araştırmalar sayesinde, bir erkek ile bir kadının cinsel birleşmesi dışında da, bireylerin çocuk sahibi olmalarını sağlayacak teknolojiye ulaşılmıştır. Son dönemde, iki kadının bir erkeğe ihtiyaç duymadan üreyebilmesini sağlayan bilimsel deneyler de gerçekleştirilmiş ve başarıya ulaşılmıştır.

Bir bireyin cinsel yönelimi, doğanın dengesini bozamaz. Bu dengeyi bozan, küresel ısınma ve çevre kirliliğidir ki bunun nedeni de eşcinseller değildir.

15. Eşcinsellik günah mı?

Eşcinsellik üzerinden yapılan tartışmalarda kutsal kitaplarda yer alan bazı bölümlerden bahsedilmektedir. Bu konu farklı dinlerde farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Eşcinselliğin yasaklandığını savunan yorumların yanında, bu yasaklamanın rıza dışında gerçekleşen ilişkilere yönelik olduğunu savunan yorumlar da mevcuttur. Direkt olarak kutsal kitapta eşcinsel yönelimin günah olarak tanımlandığı ve cezalandırılması gerektiğine dair bir cümle geçtiği konusunda uzlaşsı söz konusu değildir. Eşcinselliği günah olarak değerlendiren dini otoriteler yanında, bir kişinin cinsel yöneliminin o kişiyi günahkar olarak tanımlamayacağı görüşü de, son dönemde bazı dini otoritelerce konu edinilen bir gündem olmuştur. Dinin eşcinselliğe ilişkin yorumları daha çok o toplumun dine yüklediği kültürel anlamlardan doğru ortaya çıkabilmektedir.

16. Eşcinsellik suç mu?

Tarihin farklı dönemlerinde, farklı ülkelerde, eşcinseller sırf cinsel yönelim nedeniyle hapse atılmış, öldürülmüş, işkenceye maruz kalmışlardır. Örneğin, Almanya'daki Nazi döneminde eşcinsellik suç sayılmış ve soykırım eşcinsellere de uygulanarak toplama kamplarında imha edilenler arasında eşcinseller de yer almıştır. Dünya'nın çeşitli ülkelerinde eşcinsellik hala suç sayılabiliyor ve para cezasından ölüm cezasına kadar çok çeşitli şekillerde cezalandırılabilir. Ancak eşcinsellik Türkiye'de suç değil. Yani eşcinselliği yasaklayan her-

hangi bir kanun maddesi bulunmuyor. Bunun yanında, cinsel yönelimi heteroseksüelden farklı olan bireyleri uğrayabilecekleri bir ayrımcılıktan koruyacak yasalar da henüz Türkiye’de mevcut değil. Bu nedenle, yasalardaki bazı boşluklar ya da yoruma açık “genel ahlak” gibi kavramlar homofobik yorumlamalarla eşcinsellerin aleyhine uygulamalara yol açabiliyor ve eşcinseller sırf cinsel yönelimleri nedeniyle hukuksal süreçte ayrımcılığa uğrayabiliyorlar ve adil yargılanma hakları ellerinden alınabiliyor.

17. Askerlikten nasıl rapor alıyorsunuz? Gerçekten pembe tezkere veriyorlar mı?

Türk Silahlı Kuvvetleri, psikoseksüel bozukluk tanısı ile eşcinsel erkekleri askere almayabiliyor. Pembe tezkere diye bir şey yok. Ancak bir birey eşcinsel olduğu için rapor aldığı zaman, cinsel kimlik bozukluğu, ileri derecede psikoseksüel bozukluk gibi tanımlar konularak rapora bu şekilde yazılıyor. Rapor alma sürecinde, eşcinselleri mağdur edecek uygulamalar yaşanabiliyor.

18. Peki biseksüellik nedir? Bir geçiş süreci mi, kararsızlık mı, yoksa doyumsuzluk mu?

Biseksüellik, erkek ya da kadın, bir bireyin duygusal/cinsel olarak iki cinse de dönük olma halidir. Biseksüellik, eşcinsellik ve heteroseksüellik gibi bir cinsel yönelimdir. Biseksüel biri, her iki cinse de aynı ölçüde ilgi duymayabilir ve bu ilginin derecesi zaman içinde değişebilir. Biseksüeller her iki cinsten hoşlanabildikleri için hem eşcinseller hem de heteroseksüeller tarafından kararsızlıkla, doyumsuzlukla suçlanırlar. Bunun gerçeklikle bir bağlantısı yoktur; yanlış bilgi ve önyargıdan kaynaklanır.

II. Çevre:

19. Neden eşcinsel/biseksüel olduğunuzu gizliyorsunuz?

Eşcinsel/biseksüel biri eğer isterse cinsel yönelimini kendi belirlediği insanlarla paylaşabilir. Eşcinsel/biseksüel erkek ve kadınlar kime, nasıl ve ne zaman açılacaklarına kendileri karar verebilirler.

Eşcinselliği gizliyor olmanın kişiden kişiye değişen nedenleri olmakla birlikte bunun temelinde yaşadığımız toplumun kültürü, dini, toplumsal yapısı yatmaktadır. Erkek egemen ve heteroseksist toplum yapısının hâkimiyetindeki geleneklerin, örflerin, adetlerin, dinin, mevcut yasaların barındırdığı homofobik yaklaşımlar ve bunların olası sonuçları bir araya geldiğinde, eşcinsel/biseksüeller toplumdaki dışlanmamak, aile ve çevre baskısına maruz kalmamak, işten atılmamak, ayrımcılıkla ve şiddetle baş etmek zorunda kalmamak adına cinsel yönelimlerini gizleme yoluna gidebilirler. Eşcinsel/biseksüeller için gizlenmek, basit ve genel bir tercih değil, zorunluluk olarak ortaya çıkabilmektedir.

20. Eşcinsel olduğunuzu herkese söylüyor musunuz?

Eşcinsellerin sürekli eşcinsel olduklarına vurgu yaptıklarına ilişkin ayrımcı bir yaklaşımdır. Nasıl heteroseksüeller heteroseksüel olduklarını herkese söyleme gereği duymuyorsa, eşcinseller/biseksüeller de cinsel yönelimlerini herkese ilan etmiyor, her yerde haykırıyor. İnsan hakları mücadelesi veren eşcinsel/biseksüeller, toplumun her kesiminde olduklarını göstermek ve ayrımcılıkla mücadele etmek için politik olarak açılmayı tercih edebilirler. Çünkü toplumun genelinde eşcinsellerin/biseksüellerin kendi hayat alanlarında olmadığına, kendilerinden uzakta bir yerlerde olduğuna ilişkin

bir yanlış düşünce egemendir. Heteroseksüel olmak doğuştan gelen, olması gereken “normal” olan cinsel yönelim olarak görüldüğünden, eşcinsel/biseksüel olduğunu söylemenin elbette politik bir anlamı var. Çünkü bireyler eşcinselliğini/biseksüelliğini açıklamadığı ve sakladığı sürece toplumun zihnindeki “heteroseksüelliğin normal eşcinselliğin anormal olduğu” fikrini değiştirebilmek mümkün değil. Ayrıca heteroseksist dünyada, eşcinsel/biseksüel olduğunu söylemediğin sürece heteroseksüel sayılmaya devam ediliyorsun. Kim, sahip olmadığı gibi bir özelliği taşıyor gibi yapmaktan ve bu şekilde ikiyüzlü bir yaşamı sürdürmekten hoşlanabilir ki? Aksini iddia etmedikçe herkesin heteroseksüel varsayılması ayrımcılığın bir parçasıdır. Eşcinsel/biseksüellerin gerçekleştirdiği bu zorunlu açılma durumu da, herkesin heteroseksüel varsayılmadığı bir dünya için ayrımcılıkla mücadelenin bir yoludur.

21. Toplumsal baskı yaşamınızı nasıl etkiliyor?

Toplumsal baskı, hayatın her alanında eşcinsel/biseksüellerin yaşamlarını etkiliyor. Toplumsal baskının yarattığı en büyük etki, “kendin gibi” yaşayamıyor olmak. Birçok birey, baştan heteroseksüel varsayıldığı için açılmaya korkarak heteroseksüel rolü yapmak zorunda kalıyor ve toplumsal baskı yüzünden hiç istemeden evlenebiliyor, hoşlanmadıkları, istemedikleri bedenlerle ömür geçirmek zorunda kalabiliyor. Cinsel yönelimini saklamadan yaşamak isteyenleri ise, daha farklı sorunlar bekliyor. Aile ve arkadaşları kaybetme riski ile yüz yüze kalınıyor, sosyal ortamdan dışlanabiliyor, evde, okulda, kampüste, işyerinde, sokakta baskıya, sözlü/fiziksel şiddete ve ayrımcılığa maruz kalınabiliyor. Bu şiddete ve ayrımcılığa maruz kalma korkusuyla birçok eşcinsel/biseksüel birey cinsel yönelimlerini rahatça

ifade edemiyor ve duygusal/cinsel ilişkilerini yaşayamıyor. Toplumsal baskıdan dolayı birçok eşcinselin kendisiyle barışması ve eşcinsel kimliğini kabul etmesi sancılı bir şekilde gerçekleşiyor.

22. Normal hayatınıza devam ederken karşılaştığınız en büyük sorun ne oldu?

Eşcinsel/biseksüelleri tek bir grup olarak algılamamak gerekir. Her birey kendi gündelik hayatı içinde, çevresindeki koşullara göre değişen çok çeşitli ve farklı sorunlarla karşılaşabilir. Bir lezbiyen en büyük sorunu ailesiyle yaşarken ve bir başka lezbiyen yada gey işyeri ile ilgili hayati bir sorun yaşayabilir. Aslında sorunun başındaki “normal” kelimesinden yola çıkacak olursak, eşcinsel/biseksüel biri cinsel yönelimini saklamadığında, o bireyin “normal” hayatına devam etmesi pek mümkün görünmüyor. Başta en önemli sorun en yakınından, aileden ve yakın çevreden başlarken, bu sorunun aşılması halinde başka büyük sorunlarla mücadele etmek gerekiyor.

23. Farklı olduğunuz için kendinizi şanssız ve mutsuz hissediyor musunuz?

Eşcinsel/biseksüel cinsel yönelimleri farklı olarak nitelendirmek, heteroseksüelliği merkeze alan bir yaklaşımdır. Üç farklı cinsel yönelim vardır: eşcinsellik, biseksüellik ve heteroseksüellik. Cinsel yönelimi, bireyin kimliğinin bir parçasıdır. Bu noktada, şanssız ve mutsuz hissedilecek durumlar, bu parçanız nedeniyle şanssız ve mutluluğunuz elinizden alındığında ortaya çıkmaktadır. Toplumun homofobisinden kaynaklı olarak eşcinsel/biseksüel kadın ve erkekler ayrımcılığa maruz kaldığında ve insan hakları ihlallerine uğradıklarında yaşatılanlar onları mutsuzluğa itmektedir.

24. Keşke heteroseksüel olsaydım dediğiniz oluyor mu?

Bu, kişinin cinsel yönelimini kabullenmesi, özgüveni ve bilinciyle bağlantılı olarak değişkenlik gösterebilir. Eşcinsellik hakkındaki bilgi eksikliğinden dolayı bunun bir hastalık, günah ya da suç olduğunu düşünen bireylerin dile getirebilecekleri bir cümle olabilmektedir. Eşcinsel olduğu için sorun yaşayan bir kişi hayatın farklı evrelerinde, “keşke eşcinsel olmasaydım” diyebilirler. Ancak bu kişinin yaşadığı sorunların içeriğiyle de ilgili bir duruma işaret eder. Bu soru da heteronormatif bir yaklaşımla sorulmuştur. Heteroseksüel olmayı dilemek yerine, eşcinsel/biseksüel olmanın bir zulüm olmaktan çıkması için mücadele etmek de bir seçenektir.

25. Kendinize nasıl hitap edilmesinden hoşlanıyorsunuz?

Kimse herhangi bir özelliğinin aşağılanmasını istemez. Dolayısıyla eşcinselliği aşağılayan, küfür amaçlı kullanılan kelimelerin hitap şekli haline getirilmemesi gerekir. Erkek eşcinselliğini ifade eden gey, kadın eşcinselliğini ifade eden lezbiyen kelimesi ve erkek ve kadınlar için her iki cinsiyete ilgiyi ifade eden biseksüel kelimesi cinsel yönelimlerin tanımlanmasında yeterli ve doğru kullanımlardır. Homoseksüel kelimesi hastalık olarak tanımlandığı için bu kelimenin kullanımı da homofobik bir yaklaşımı işaret edebilir. Bunun yerine, homoseksüel kelimesinin birebir Türkçe karşılığı olan eşcinsel kelimesi tercih edilmektedir.

26. İbne deyince rahatsız oluyor musunuz?

İbne kelimesi, gündelik dilde eşcinsel varoluşu aşağılayan bir içerikte küfür, hakaret etmek için kullanılmasına karşı çıkıyoruz. Dil ayrımcı ideolojilerin yerleşmesine katkı sağlayan en önemli araçlardan biridir. “velev ki ibneyiz” sloganı ile ibne kelimesine yüklenen olumsuz

anlamaların içi boşaltılarak, LGBTİİ hareket tarafından cinsel yönelim, cinsiyet kimlikleri ve homofobi ve transfobi karşıtlarını kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

Ancak buna rağmen eşcinsel, biseksüel, transların kendilerine nasıl hitap edilmesini istiyorlarsa o hitap şeklini kullanılması gerekmektedir. “eşcinseller ibne kelimesinden rahatsız olmuyor” diye tanıdığınız birine ibne diye hitap edemezsiniz.

27. Benim ailemde ya da çevremde hiç eşcinsel yok. Bir insanın eşcinsel olduğu nasıl anlaşılır?

Bu algı, başlı başına herkesin heteroseksüel sayılmasından kaynaklanmaktadır. Ailemizdeki, çevremizdeki herkesin heteroseksüel olduğunu varsaydığımız için çevremizde hiç eşcinsel yokmuş gibi geliyor. Çünkü birçok insan tam da bu nedenle gizlenmeyi, sessiz kalmayı seçiyor. Bir bireyin cinsel yönelimini, ancak o birey bunu yansıtmak ve paylaşmak isterse bilebiliriz. Eşcinsellik görünüşten, hareketlerden belli olmaz. Bu bir cinsel yönelimdir ve kişinin iç dünyasıyla ilgilidir. Toplumdaki genel yargının aksine, erkeklerin efemine, kadınların erkeksi olması eşcinsellik belirtisi değildir. Toplumsal kadınlık ve erkeklik rollerinin dışında kalan kadın ve erkeklerin eşcinsel olduğunun varsayılması, erkeksi olmayan erkeklerin ve kadınsı olmayan kadınların eşcinsel olduğu ön kabulü, bu ikili cinsiyet rolleri beklentisinin her koşulda karşılanacağı yanlış inanışından beslenir. Oysa kadınsılık ve erkeksilik her iki biyolojik cinsiyette de bir arada var olabileceği gibi, birinden biri baskın da olabilir ve bu, cinsel yönelimi belirleyici bir unsur değildir. Aslında burada, “birinin cinsel yönelimini neden merak ederiz?” sorusunu sormak gerekir. Eğer karşımızdaki bireye karşı duygusal/cinsel bir ilgimiz yok ise, onun cinsel yönelimini merak etmemizin de bir anlamı yoktur.

28. Eşcinsellerin dini inancı var mıdır?

Toplumun her kesiminde eşcinseller var olduğuna göre, her çeşit dini inançtan eşcinseller de var olabilir. Eşcinsel/biseksüeller içinde Müslüman, Yahudi, Budist, Hıristiyan ya da başka bir dini inancı olanlar olabileceği gibi, agnostik, deist, ateist olanlar da vardır. Eşcinsellik/biseksüellik cinsel yönelimleri ifade eder ve dinsel yönelimler, kişilerin cinsel yönelimleriyle doğrudan bağlantılı değildir. Doğal olarak dini inancı olan eşcinsel/biseksüeller de vardır, olmayan eşcinsel/biseksüeller de. Burada yine önemli olan, cinsel yönelim üzerinden ortak paydası olan bir grubu diğer özellikler açısından da genelleme yaklaşımının yanlış olduğunun farkına varılması gerektiğidir.

29. Eşcinsel dernekleri neden var? Eşcinselliği özendirilmeye mi çalışıyorsunuz?

Eşcinsel dernekleri, bireylerin bir araya gelmelerini, örgütlenmelerini sağlamak ve böylece uğradıkları ayrımcılık ve şiddetle mücadele edip, eşcinselleri güçlendirmek ve desteklemek için vardır. Türkiye’de olduğu gibi, dünyanın birçok ülkesinde, lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve intersekslerin (LGBTİİ) de bir araya gelip sosyalleşmeye ve ortak politikalar üretip hakları için mücadele etmeye ihtiyaçları vardır. Eşcinselliğe özendirilerek eşcinsel olunacağı düşünesi, temelsiz ve gerçek dışıdır. Cinsel yönelim, özenti yoluyla oluşmaz. Hayatları boyunca toplum tarafından sistematik olarak heteroseksüellik dayatıldığı ve özendirildiği halde cinsel yönelimi eşcinsel/biseksüel olanların var olması da bunun bir göstergesidir.

30. Eşcinsellik neden artıyor?

Eşcinsellik artmıyor, eşcinsellerin görünürlüğü artıyor. Eşcinsel/biseksüeller yaşadıkları sorunlarla mücade-

le etmeye başladıkça, daha çok eşcinselin farkındalığı artıyor ve toplum içerisinde cinsel yönelimlerini daha fazla gizleyip saklamamaya yöneliyorlar. Çünkü gizli kaldıklarında bu yok sayılma ve aşağılanmanın hiçbir zaman son bulmayacağına her gün yeniden şahit oluyorlar. Her ne kadar halen, gizli eşcinsellik çok yaygın olsa da, gün geçtikçe bilinçlenen ve haklarının gasp edilmesine sessiz kalmak istemeyen eşcinsel/biseksüellerde artış oluyor. Doğal olarak da toplumda artan bu eşcinsel görünürlüğü, homofobik bir değerlendirme ile “eşcinsellikte artış” olarak algılanabiliyor. Bu artışa sayısal değil, eşcinsellerin insan hakları mücadelesinin artık daha görünür olması ve daha çok eşcinselin hayatını değiştirdiğinin bir göstergesi anlamında bir ileri adım olarak bakmak gerekir.

III: Aile:

31. Aile kurmak konusunda ne düşünüyorsunuz?

Aile kurmak, anne-baba-çocuk şeklinde bir çekirdek aile oluşturmak olarak tanımlandığında eşcinsel birlikteliğini sürdürmek isteyenler için, bir dayatma olmaktan öteye gidemez; toplumsal baskı ile evlenmek zorunda bırakılan ya da zorla evlendirilen eşcinselleri düşünenecek olursak. Eğer iki kişinin yasalar önündeki evliliğinden bahsedecek olursak da, eşcinsel birlikliklerin Türkiye’de yasallaşmamış olmasından dolayı, en azından Türkiye için bunun mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Bunun dışında, geleneksel aile tanımlamalarının dışında, sevdikleriyle kendi ailesini kurmak isteyen ya da bir aile kurmayı hiç düşünmeyen eşcinseller vardır elbette. Burada da cinsel yönelimin bu anlamdaki tercihi belirlemede doğrudan rol oynamadığını düşünerek, bütün eşcinseller için tek bir yanıt olmadığını görmek gerekir.

32. Çocuk sahibi olmak istiyor musunuz?

Çocuk sahibi olmak isteyen ve istemeyen heteroseksüeller gibi eşcinseller de vardır. Çocuk sahibi olmanın yöntemi, erkek ve kadından oluşan bir çiftin cinsel birleşmesine indirgenmediğinde, bu sorunun yanıtının da tek olmayacağı aşikardır. Eşcinsel kadın ve erkekler pek tabii ki anne ve baba olmak isteyebilirler. Çocuk sahibi olmak isteyen pek çok eşcinsel/biseksüeller, kendilerinin maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddete, eşcinsel ebeveynleri olması nedeniyle çocuklarının da maruz kalacağı endişesini taşımaktadır.

Eşcinsel ebeveyni olan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, eşcinsel ebeveyni olan çocuklar ile heteroseksüel ebeveyni olan çocuklar arasında bir farklılık tespit etmemiştir.

33. Evli eşcinseller var mı?

Hemcinsi ile mi karşı cinsi ile mi evli olduğuna bağlı olarak bu sorunun iki yanıtı var. Eşcinsel evliliklerini yasal olarak tanıyan bazı ülkelerde aynı kadın-erkek evliliklerinde olduğu gibi tüm haklara (miras, veraset vs.) sahip olunabiliyor ve bu ülkelerde hemcinsi ile evli eşcinseller var. Türkiye ise, henüz böyle bir birliktelik yasal olarak onaylamadığı için, ancak kendi aralarında birlikteliklerini gayri çevrelerine ilan eden ve hayat arkadaşlığı kurarak birlikte yaşayan eşcinsel çiftler var. Karşı cinsle evlilik yapan eşcinseller ise, her yerde olabileceği gibi, Türkiye’de çok yaygın. Aileleri tarafından zorla evlendirilen kadın ve erkek eşcinseller yanında, toplumsal baskıdan kurtulmak için paravan evlilik yaparak eşcinselliğini gizli olarak yaşayan eşcinseller var.

34. Evlat edinmek istiyor musunuz?

Çocuk sahibi olmak sorusunda bahsedildiği gibi, cinsel yönelim, anne ve baba olma istediğinden tamamen ayrı bir duygudur. Heteroseksüellerin hepsi için anne-baba olmak istiyorlar gibi bir genelleme yapılamayacağı gibi eşcinsel kadın ve erkekler içinde yapılmaz. Evlat edinmek isteyen eşcinsel erkek ve kadınlar vardır ve eşcinsellerin ve eşcinsel çiftlerin sırf cinsel yönelimleri nedeniyle böyle bir haktan mahrum bırakılmaları bir insan hakları ihlalidir. Bazı ülkelerde eşcinsel çiftlerin evlat edinme hakkı vardır. Türkiye’de ise, bunu sınırlayan somut bir yasa olmamasına karşın, eşcinsel birlikteliklerin yasalarca tanınmıyor olması, bu konuda da bireyleri bu haktan mahrum bırakmaktadır.

35. Evlenmek istiyor musunuz?

Bu sorunun yanıtı da her eşcinsel/biseksüeller için cinsel yöneliminden bağımsız olarak değişkenlik gösterecektir. Farklı ülkelerde eşcinsel birliktelikleri kayıt altına almanın farklı yolları vardır ve bu haktan yararlanmak isteyen ve istemeyen bireyler her zaman olmuştur, olacaktır. Eşcinsellerin sırf cinsel yönelimleri nedeniyle evlenememeleri bir insan hakları ihlalidir. Çünkü, birliktelikleri yasalar önünde tanınsın isteyen ama bu haktan yararlanamayan çiftler, bir çok hukuksal getiriden de yoksun kalmaktadır. Çocuk sahibi olma, miras, yakınlık derecesi gereken yerlerde(hastane, hapishane gibi) partnerinin yanında olabilmek vb.

36. Ailelerin yaklaşımı nasıl? İlk öğrendiklerinde nasıl tepki verdiler?

Aileler birbirinden farklı tepki verebilmektedirler. Olumsuz olarak düşündüğünde, kendilerini suçlayabilirler, inkar edebilirler, eşcinsel evladı ile görüşmek

istemeyebilirler, çocuklarının eşcinselliğini tamamen yok sayabilirler. Olumlu yaklaşımlara baktığımızda ise, eşcinsel hareketin de kazandığı ivme ile eşcinselliğin ve eşcinsel haklarının daha görünür hale gelmesinin de katkısıyla, artık birçok ailenin, çocuklarının eşcinsel olması durumu ile barışıp, çocuklarına destek olmaya başlamış olduğuna tanık olmaktayız.

37. Ailende başka eşcinsel var mı?

Eşcinseller, dış görünüşten, konuşmasından, hareketlerinden anlaşılamayacağı için ailemizde, sosyal çevremizde, işyerimizde eşcinsel olup olmadığını bilemeyiz. Bize açık olan eşcinselleri bilebiliriz sadece doğal olarak. Ailesinde annesi, babası, kardeşinin eşcinsel olduğunu bilenler olduğu gibi, yakın akrabaları eşcinsel olan eşcinseller de vardır.

IV. Aşk ve Cinsellik algısı:

38. Siz de aşk yaşıyor musunuz?

Eşcinsellik, duygusal/cinsel olarak kişinin hem cinsinden hoşlanma halidir. Heteroseksüellerin aşk yaşıyor olması gibi, eşcinsel ve biseksüel cinsel yönelime sahip bireyler de aşk yaşarlar. Doğal olarak da insana özgü bütün duyguları eşcinseller de biseksüeller de heteroseksüeller de yaşarlar. Eşcinsel ve biseksüel cinsel yönelimlerin salt sekse indirgenmesi, heteroseksizmin kendi dışındaki cinsel yönelimleri aşağı görmesi ve dışlamasından ileri gelir.

Yıldırım Türker'den,

"eşcinsel bir aşk, her aşk kadar özel, her aşk kadar biricik, dünyaya tutulduğunda her aşk kadar kimsesiz ve bu toplumsal koşullarda biraz daha savaşıcıdır. her aşk, göze aldıklarının toplamıdır. eşcinsel aşk, bu anlamda başlıbaşına bir göze

alma, cüret etme hanesine yazılabilir. bunun dışında aşklarımızı yalınkat, toplu olarak gözetlenebilir, bir kaç sözcükle hemen anlaşılabilir kılmayı amaçlayan düzcinselliğin hegemonyası zaten eşcinsel olalım, düzcinsel olalım, hepimizi kurutmakta değil mi?

...

bir erkek, bir erkeği; bir kadın, bir kadını sever. kuracağımız ikinci cümle mutlaka politik olacaktır.”

39. Eşcinseller neden bu kadar sekse düşkün?

Eşcinsellerin sekse düşkün olduklarına ilişkin bilimsel hiçbir veri yoktur. Bu, tamamen eşcinsellere yönelik bir önyargıdan kaynaklanmaktadır.

Heteroseksüeller için cinselliğin olmadığı hal sorunlu olarak kabul edilmekte iken eşcinsellerin cinselliği düşünüyor olmasının sorun olarak görülmesi, eşcinsellerin cinsellik alanında maruz kaldıkları ayrımcılığın bir göstergesidir.

40. Eşcinsellerle cinsel ilişkiye giren herkes eşcinsel mi olur?

Cinsel edim ve cinsel yönelim birbirlerinden tamamen farklı konulardır. Örneğin zorla evlendirilen eşcinsel kadın ve erkeklerin cinsel yönelimi konusunda bir değişiklik olmadığı gibi, eşcinsellerle cinsel ilişkiye giren herkes de eşcinsel olmaz. Birey, kendi cinsel yönelimini nasıl adlandırıyorsa o esastır.

41. Cinsel ihtiyaçlarınızı karşılıyor musunuz? Evetse nasıl?

Eşcinsel erkek ve kadınlar büyükşehirler dışında birbirlerini bulmakta halen zorlanıyorlar. Bunun yanında eşcinsel cinselliği heteroseksüel cinselliği gibi kutsanmadığı için eşcinsel erkek ve kadınlar birbirlerini bulmakta zorluk çekebiliyorlar. Toplumda herkes aksini iddia

etmedikçe heteroseksüel varsayıldığından ve dış görünüşünden bir bireyin eşcinsel/biseksüel olduğu anlaşılmadığından sevgililik ilişkisi kurmak ve toplumsal baskılara göğüs gererek bunu sürdürmek kolay olmuyor.

Bunun yanında ataerkilliğin kadınlar üzerinde bu kadar acımasız olduğu bir toplumda, bir kadının aile evinden çıkma gerekçesi iş, okul ve evlenme ile mümkün olabiliyor. Bu nedenle, sosyalleşme ve sevgili bulma/cinsel ihtiyaçlarını karşılama anlamında erkeklere oranla daha kısıtlı oluyorlar. Bir kadın eşcinsel/biseksüel kendi gibi bir eşcinsel/biseksüel kadını bulamayabiliyor ve yalnızlığa mahkum kalabiliyor... Cinselliğin tabu halinin kadınlara çifte tabu olarak yansıdığı gerçeğinden de hareketle, konuşmaları bile ayıp görülen bir konuda eylemleri hiç de rahat olamıyor.

Erkek eşcinseller ise, ev dışı mekanlarda da birbirlerini rahatlıkla bulabiliyorlar. Ancak

42. Anal ilişkide pasif olan acı çekmekten mi hoşlanıyor?

Öncelikli olarak anal ilişkinin sadece eşcinsel erkeklere özel bir cinsel ilişki türü olmadığına bilinmesi gerekir. Heteroseksüel çiftlerde de anal ilişki yaşanmaktadır. Anal ilişki sırasında acı çeken insanlar olabileceği gibi bundan acı çekmeden hoşlananlar da olabilir.

43. Aktif olanlar eşcinsel değil mi?

Eşcinselliği anlamaya çalışırken, toplumsal cinsiyetin heteroseksüelliğe yüklediği kodlarla anlamaya, çözmeye çalışıyoruz ki bu, heteroseksüel ilişkileri kısıtlayan ve sınırlandıran bir kodlamadır aynı zamanda. Heteroseksüel ilişkide kadının pasif, erkeğin aktif olduğu yönünde bir ön kabul vardır. Yataktaki pozisyon üzerinden aktif, pasif gibi yüklemeler yapılamaz. Bir kişi eğer hem cinsine,

fiziksel, duygusal ve cinsel anlamda bir şey hissediyorsa o kişi eşcinseldir. Bir kişinin cinsel ilişkiye girip girmediği ya da cinsel ilişkideki pozisyonu üzerinden eşcinsel, heteroseksüel, biseksüel olduğuna karar verilemez.

44. Erkek eşcinseller iktidarsız mıdır?

Erkek eşcinsel olmak, cinsel bir sorununuzun ya da eksikliğiniz olması anlamına gelmez. Erkek eşcinseller iktidarsızdır çıkarımı yanlıştır. Heterosesüelliği merkeze koyan bir anlayışla sorulan bir sorudur.

45. Pedofili eşcinsellerde neden daha yaygın?

Pedofili başlı başına başka bir konudur. Eşcinsellik ve pedofili farklı konulardır. Pedofilin eşcinseller arasında daha fazla yaygın olduğuna ilişkin hiçbir araştırma yoktur. Bu tamamen eşcinsellere yönelik önyargılı düşünce ve tutumların ürünüdür.

46. Cinsiyetinizden memnun değil misiniz? Karşı cinse mi özeniyorsunuz?

Eşcinsel erkek ve kadınların kendi beden algılarına ilişkin bir sorunları yoktur. Eşcinsellik, erkek olarak erkeğe, kadın olarak bir kadına duygusal, zihinsel ve cinsel yönelim halidir. Yani eşcinsel erkekler kadın, eşcinsel kadınlar erkek olmak istemezler.

47. Sevgililik ilişkisinde cinsiyet rolleri var mı? İlişkide biri kadın biri erkek rolünü mü üstlenir?

Sevgililik ilişkisinde cinsiyet rolleri ilişkiye göre değişebilir. Bu ilişki içindeki bireylere göre değişir, cinsel yönelimle değil, kişilerin kendi tercihleri ile ilgilidir. Heteroseksüel ilişkilerde de, eşcinsel ilişkilerde de bu ikili toplumsal cinsiyet rolleri paylaşabileceği gibi, bunların geçişkenliği ya da belirsizliği de mümkündür. Bazı ilişkilerde cinsiyet rolleri olabilir bazı ilişkilerde de olmayabilir.

V. Kadın eşcinsellere özel:

48. Lezbiyenler erkeklerden nefret mi eder?

Elbette hayır. Bir kadının erkeklere aşık olmaması, erkekleri tamamen hayatından soyutladığı anlamına gelmez. Lezbiyenlik, erkek düşmanlığı demek değildir. Bir kadın erkeklerden soğuduğu ya da nefret ettiği için lezbiyen değildir. Bu düşünce, kadın eşcinselliğinin, ancak erkeklerle yaşanan kötü bir deneyim nedeniyle var olabileceğini savunan cinsiyetçi bakış açısının ürünüdür.

49. Feminist olduğun için mi lezbiyensin?

Lezbiyenlikle feminizm arasında doğrudan bir ilişki yok. Nice lezbiyen feminist değil, nice feminist de lezbiyen değil. Sonuç olarak, her lezbiyen feminist, her feminist de lezbiyen değildir. Ancak, feminizm toplumsal cinsiyeti sorguladığı için cinsel yönelimden kaynaklanan toplumsal durumları da sorgular ve eşcinseller için politik bir perspektif olarak benimsenebilmektedir.

50. Kadın kadına sevgililik ilişkisinde de aktif-pasif roller benimseniyor mu?

Aktiflik-pasiflik değerlendirmesi, kimin altta kimin üstte, kimin arkada kimin önde, kimin güçlü kimin zayıf olduğuyla ilişkilendirilip yorumlanmakta, bu da erkek-kadın ilişkilerinde de sanki zorunluymuş gibi gösterilen ikili kısır cinsiyet rollerini dayatmaktadır. Bunun yanında cinsel edimdeki çeşitlilik açısından bakıldığında, kadın kadına ilişkilerde de her cinsel yönelimdeki ilişkide olabilecek çeşitlilikler mevcut olabilir; iki kadının ne istediği ile ilişkili olarak ortaya çıkar. Klasik aktif-pasif rollerinin olmadığı ilişkiler de vardır, olduğu ilişkiler de olabilir.

51. Kadınlar çirkin oldukları için mi lezbiyen olur? (Güzel kadınsın, niye lezbiyen oldun?)

Lezbiyenlerin/biseksüel kadınların estetik anlayışı yok mu? Erkekler mi sadece güzellikten anlar? Bu bir yönelimdir, güzellikle çirkinlikle ilgisi yok. Çirkin kadını erkekler istemiyorsa kadınlar niye istesin? Bu düşünce, “lezbiyen=erkek bulamamış kadın” bakışıdır ve aşağılayıcıdır. Bir kadının başka bir kadını isteme ona aşık olma iradesi ve potansiyelini yok sayarak kadını iradesiz kılan “erkekçe” bir yaklaşımdır.

52. Neden evlenmeyi düşünmüyorsun, kendine göre bir erkek mi bulamadın?

Bu soru da yine, bir kadının ancak, erkekler tarafından beğenilmemesi ya da hiçbir erkeği beğenmemesi durumunda, kadınlara yöneleceği varsayımından hareket eden heteroseksit bir yaklaşımdan beslenir. Eşcinsel kadınlar evlenmeyi düşünmez diye bir genelleme de yanlış olur. Düşünen de vardır düşünmeyen de, bir kadınla evlenmeyi düşünen de vardır; hiç evlenmek istemeyen de.

53. İki kadın o işi nasıl yaparlar ki? Penissiz nasıl oluyor?

Olur... Seks, partnerlerin özeldir ve kişiler içlerinden nasıl geliyorsa öyle yaşarlar. Zorlama ve baskı olmaksızın karşılıklı yaşanan her şey güzeldir, seks de öyle. İki kadının penis olmadan zevk alamayacağı düşüncesi, iki kadın arasındaki ilişkiyi ciddiye almayan, kendine rakip olarak gören heteroseksist ataerkil sistemin ürettiği asılsız düşüncelerden biridir. ‘Gerçek’ cinsellik için illa ki bir penis gerektiği heteroseksist koşullanmalarımızdan birisi. İki kadının birbirini hissetmesi ya da cinsel doyuma ulaşabilmeleri için penise ihtiyaçları yoktur.